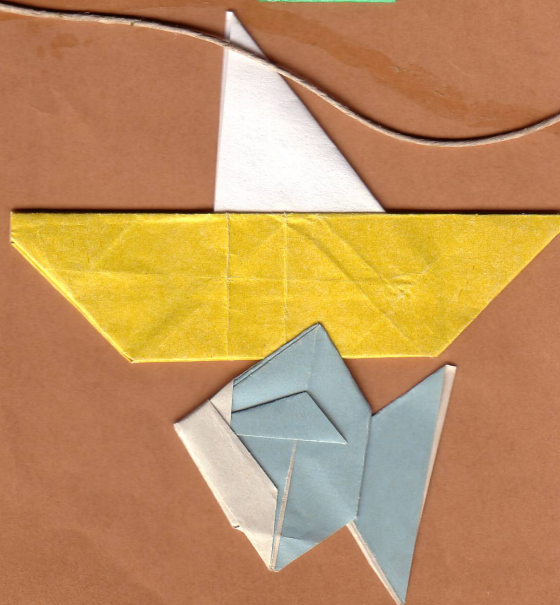
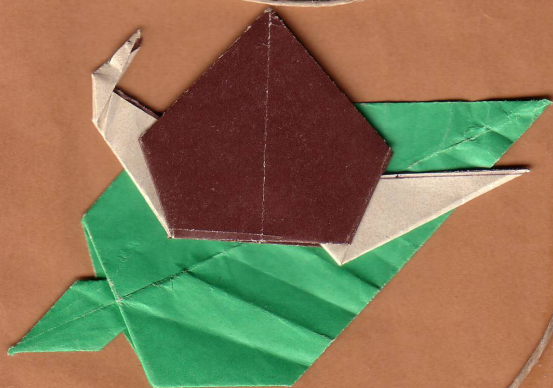
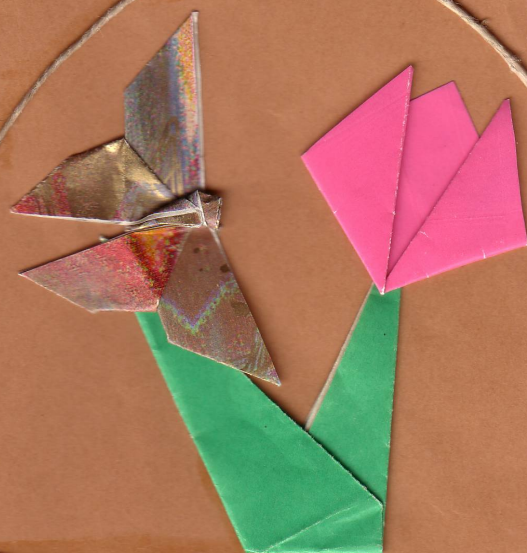

ÓPERENCIÁS
PEDAGÓGIAI PROGRAM
"ÓPERENCIÁS"
PÄDAGOGISCHES
PROGRAMM

Készült:

Zuglói Óperenciás Óvoda
1148 Budapest, Bolgárkertész u. 12.

Írta és szerkesztette:

Árva Judit
Balázs Christine
Gulyás Marianna
Horváth Tamásné
és az óvoda nevelőtestülete

Budapest 2018

TARTALOM

Bevezető	5
1. Az óvodai nevelés célja	8
1.1 Általános nevelési feladatok	9
2. Az óvodai nevelés alapvető keretei, feladatai	10
2.1 Anyanyelvi, nyelvi nevelés	10
2.2 Az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása	17
2.3 Az egészséges életmód alakítása	21
2.3.1 A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése	20
2.3.2 A harmonikus összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése	22
2.3.3 A gyermeki testi képességek fejlődésének segítése	24
2.3.4 A gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése	22
2.3.5 Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása	27
2.3.6 A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása	28
2.3.7 A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása	28
2.3.8 Speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi nevelési feladatok ellátása	29
2.4 Az érzelmi, erkölcsi nevelés, a szocializáció biztosítása	31
2.4.1 Befogadás - Beilleszkedés	32
2.4.2 Óvoda-iskola átmenet	36
2.4.3 Gyermekvédelemmel kapcsolatos fő pedagógiai tevékenységek és esélyegyenlőséget szolgáló feladatok	39
2.4.4 Hagyományok, ünnepek	42
2.5 Az esztétikai nevelés az óvodai nevelés tevékenységformáiban	47
3. Az óvodai élet tevékenységi formái	48
3.1 Játék	45
3.1.1 Játékfajták	45

3.1.2 A játék feltételei	47
3.2 Munka jellegű tevékenységek	50
3.3. Tevékenységben megvalósuló tanulás	52
3.4. Verselés, mesélés	56
3.5 Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	59
3.6 Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	62
3.7 Mozgás	64
3.8 A külső világ tevékeny megismerése	67
4. Az óvodai élet megszervezése	77
4.1 Személyi feltételek	79
4.2 Tárgyi feltételek	79
4.3 Óvodai csoportok, napirend, hetirend	80
4.3.1 Az óvodai csoportok szerkezete	81
4.3.2 A napirend	82
4.4 Az óvodai nevelés tervezése, a gyermekcsoportok és gyermekek egyéni fejlődésének nyomon követése	83
4.4.1 Óvodai csoportnapló	84
4.4.2 A gyermekcsoportok fejlődésének nyomon követése	85
4.4.3 A gyermekek egyéni fejlődésnek nyomon követése	86
4.5 Az óvoda kapcsolatai	87
4.5.1 Az óvoda és a család	88
4.5.2 Az óvoda és a bölcsőde	88
4.5.3 Az óvoda és az iskola	89
4.5.4 Az óvoda egyéb kapcsolatai	89
FELHASZNÁLT IRODALOM	91
LEGITIMÁCIÓS LAP	91
1. sz. Melléklet: A pedagógiai program végrehajtásához szükséges, a nevelőmunkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke	
2. sz. Melléklet: Deutschkenntnisse	
3. sz. Melléklet: Fogalmak gyűjteménye	
4. sz. Melléklet: Gyermekek nyomon követésének dokumentumai	
5. sz. Melléklet: Deutschkenntnisse – Richtlinien für die Überprüfung der Kinder	
6. sz. Melléklet: Egészségfejlesztési Program	

BEVEZETŐ

Óvodánk **Zuglóban** épült, zöldövezeti területen fekvő, kertes, családi házas és régebben épült négyemeletes házak között helyezkedik el.

Az óvoda **nyolc csoportos** intézmény.

1989-ben szülői kezdeményezésre és a fenntartó támogatásával vállaltuk fel a *német nemzetiségi gyermekek* nevelését.

Jelenleg **4 magyar és 4 német nemzetiségi (kétnyelvű)** csoportban folyik a gyermekek nevelése, fejlesztése.

Az 1996. évi LXII. törvény - a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosítása alapján, élve a lehetőséggel, a helyi sajátosságokat, szociokulturális környezetünket figyelembe véve készítettük el és nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény, 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet és a 363/2012. (XII. 17.) Korm. Rendelete alapján módosítottuk nevelési programunkat. Programunk kiegészítésénél figyelembe vettük a partneri igényeket, az anyagi és emberi erőforrásainkat is.

Programunk az *Óvodai nevelés országos alapprogramja*, (továbbiakban: *Alapprogram*), a *Nemzetiségi óvodai nevelés irányelvei és alapelvei*, és a *Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvei* alapján fogalmazza meg célkitűzéseinket és feladatainkat. (Programunkban a dokumentumok szövege is megjelenik a hiteles tájékoztatás érdekében.)

Óvodánk az **alapfunkciókon** túl, - mint **óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő** funkció - például felvállalta:

- a **német nemzetiségi** gyermekek nevelését,

- **kiemelt figyelmet igénylő** gyermekek nevelését, fejlesztését, ezen belül:

A) A különleges bánásmódot igénylő gyermekek integrált nevelését, akik

1) *Sajátos nevelési igényű gyermekek (SNI)*, a szakértői bizottság, szakértői véleménye alapján érzékszervi, (nagyothalló), beszéd fogyatékos, egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdenek,

2) *Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel* küzdő gyermekek, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesítenek, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzdenek, közösségbe való beilleszkedésük, továbbá személyiségfejlődésük nehezített vagy sajátos tendenciákat mutatnak, de nem minősülnek sajátos nevelési igényűeknek,

3) *Kiemelten tehetséges gyermekek*, akik átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkeznek, és felkelhető bennük a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség,

B) Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint.

- Nevelőmunkánk során közvetetten segítjük az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését.

A *fejlettség szerinti beiskolázást* a törvény előírásai szerint biztosítjuk. A szülőkkel közösen megbeszélve, velük egyetértésben, a nevelőtestület jóváhagyásával, a nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatai alapján hozzuk meg mindig döntéseinket.

- Szülők igényei alapján biztosítjuk az egyházi jogi személy által szervezett *hit- és erkölcsstan oktatás* „működésének” feltételeit, az együttműködést (hely, idő).

- A program **alapelvei** szerint a gyermekek nevelése elsősorban a *család*

joga és kötelessége. Az óvoda, mint a családi nevelés kiegészítője – esetenként hátránycsökkentő szereppel - vállalja fel a 3-6-7 éves gyermekek nevelését, a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatását, tiszteletben tartva és érvényre juttatva a gyermekek, szülők és pedagógusok jogait és kötelességeit, alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésével és az egyenlő hozzáférés, esély biztosításával.

Alapvetőnek tartjuk, hogy a nevelés folyamatában a gyermeket elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezze.

A nemzetiséghez tartozó, valamint a migráns gyermekek óvodai nevelésében fontos biztosítani az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelést, a társadalmi integrálást, a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmét.

- A **gyermeket**, mint egyedien fejlődő személyiséget gondoskodás és különleges védelem illeti meg. A fejlődő gyermeki személyiség óvodáskorra eső szakasza, csak az adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, és a körülmények harmóniája esetén biztosítja az optimális személyiségfejlődést. A hajlamot, a tehetséget, az életkoronként és egyénenként változó testi és lelki szükségleteket adottnak kell elfogadnunk, a spontán környezeti hatásokat pozitívan kell felhasználnunk, a fejlesztés lehetőségeit a teljes óvodai élet keretein belül nekünk, felnőtteknek kell megteremteni, hiszen a gyermek fejlődése kölcsönhatásban van a környezet ingerkínálatával.

- Az óvodában komplex nevelés folyik. A nevelési területek elméletileg differenciáltak, elkülönültek, a gyakorlatban azonban egységet alkotnak.

A gyermekek legeredményesebb fejlesztésének útja, a 3-6-7 éves életkorban az **érzelmi, értelmi, testi, szociális nevelésen, a gyermeki közösségben végezhető** sokszínű, **különböző**, életkori és egyéni sajátosságoknak megfelelő, **tevékenységeken** keresztül vezet

A 3-6-7 éves gyermekek életében a **legfőbb „érték” a játék**, mely az örömteli gyermekkor biztosításának alapja, feltétele is.

Gyermekközpontú, befogadó nevelésünk alapja – a gyermekek mindenk felett álló érdekének, az egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség, az egyenlő hozzáférés követelményeinek figyelembe vételével – a sokoldalú tapasztalásra épülő megismerés, a gyermeki személyiség, egyéni készségek és képességek szabad kibontakozásának segítése. Célunk a gyermeki aktivitás, motiváltság, kíváncsiság ébrentartása és kielégítése, a kreativitás előtérbe helyezése és a kompetenciaézés kialakítása, fenntartása.

Az óvodai nevelés alapelveinek megvalósítása érdekében fontosnak tartjuk a gyermeki szükségletek kielégítését, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes légkör megteremtését, az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség-tartalmak, emberi értékek közvetítését.

Nevelésünk nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Olyan tevékenységrendszer és személyi, tárgyi környezetet biztosítunk, mely segíti a gyermek egészséges- és környezettudatos magatartásának kialakítását is.

- Nevelő-fejlesztő munkánk kialakítása során több hazai és külföldi tapasztalatot, továbbképzéseken szerzett ismeretet, használtunk fel a gyermekek minél sokoldalúbb fejlesztése érdekében, figyelembe vettük a hazai óvodai neveléstörténet hagyományait, értékeit, a pedagógiai és pszichológiai

kutatások eredményeit.

Intézményünk kiemelten fontos feladatának tekinti a személyiségfejlődéshez és az ismeretszerzéshez szükséges alapvető kompetenciák fejlesztését. Előtérbe helyezük a tevékenységközpontú pedagógiai módszereket, a kooperatív technikákat. Segítjük a személyiségfejlesztés szempontjából törésmentes óvoda – iskola közötti átmenet megvalósulását.

- A családi és az óvodai nevelés együttes eredményeként a gyermekek többsége 6-7 éves korára elsajátítja azokat a szokásokat, magatartásformákat, olyan készségei, képességei alakulnak, fejlődnek, olyan ismeretek birtokába jut, melyek szükségesek az iskolai élet örömtelibb, sikeresebb kezdéséhez is.

- Az alapidokumentumban (Alapprogram) meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelésünk a **német nemzetiségi** és a **kiemelt figyelmet igénylő** gyermekeknél is a **nevelés általános célkitűzéseinek** megvalósítására törekszik.

- A négy németes csoportban az óvodai élet tevékenységi formáiban a két nyelv használata érvényesül, a hangsúly a nemzetiségi nyelv fejlesztésén van. A nyolc csoport létszámából kiindulva a két nyelv aránya: 51% magyar és 49% német nyelvi.

A négy németes csoporton belül a minimális nyelvhasználati aránya 60% német nyelv és 40% magyar nyelv. Csoportonként ez változhat a szeptember elején elkészített gyermekek nyelvi felmérése alapján.

Óvodás korban a német nyelv elsajátítási folyamata is elsősorban személyiségfejlesztés, viselkedés és szemléletmód közvetítés, amivel az önkifejezés egyik módjának kialakítását, fejlődését segítjük. Elsődleges feladata a német nyelv megszerettetése, fejlesztése a jellemzően német hagyományok, ünnepek, szokások és tárgyi kultúra megismertetése, átörökítése az életkornak és egyéni fejlettségnek megfelelő szinten. Modell értékű személyi feltételek, hatékony módszerek és megfelelő tárgyi környezet biztosításával szeretnénk elérni, hogy a gyermekek saját képességeiknek megfelelően tudjanak tájékozódni a kommunikációs helyzetekben.

- A **különleges bánásmódot igénylő** gyermekek harmonikus személyiségfejlődését, az eredményeit, erényeit, sikeres próbálkozásait értékelő, a különbözőséget elfogadó környezettel segítjük.

Az **integrált nevelésben**, (*integráció, inklúzió, funkcionális integráció keretében*), az **SNI gyermekek nevelésénél** az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények szak- és pedagógiai szakmai szolgáltatását, az utazó gyógypedagógiai hálózat segítségét, a fővárosi és kerületi közoktatás-fejlesztési tervekben meghatározott feladatellátás szerint vesszük igénybe. A **pszichés fejlődés zavara miatt** (dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, hyperkinetikus/kóros aktivitászavar) a **nevelési, tanulási folyamatban tartósan akadályozott, a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek** esetében a nevelési tanácsadó segítségét kérjük.

Fontos, hogy az óvodai nevelés magasabb értéket kínáljon a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

A fejlesztést, a rövid távú célok kitűzését, lehetőségek meghatározását minden esetben a szakemberek (pl.: gyógypedagógus, logopédus, orvos, pszichológus, fejlesztő pedagógus, stb.) komplex vizsgálati diagnózisára, javaslataira építjük.

A gyermekek személyiségfejlesztését nagyobb mértékű differenciálással, a szokásostól eltérő eljárások, sérülés specifikus módszerek, kiegészítő fejlesztő,

korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs valamint terápiás célú pedagógiai eljárások, és eszközök alkalmazásával valósítjuk meg. A gyermekek iránti elvárás a sérülés jellege, súlyosságának mértéke határozza meg.

Fontos, hogy az *egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs, rehabilitációs* tevékenység olyan csoportmunkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósuljon meg, mely az egyes gyermek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszköz, módszerek, terápiák) alkalmazását biztosítják.

A **kivételes képességű gyermekek** nevelésénél figyelembe vesszük, hogy óvodás életkorban alakulnak ki az alapvető készségek, képességek. Ebben a korban a tehetség csíráinak felismerése a gyermek tevékenységhez való hozzáállásából, rendkívüli motiváltságából, kitartásából, kreativitásából, elmélyült tevékenykedéséből szűrhetők le. Milyen gyorsan, pontosan sajátít el egy-egy új technikát, idegen nyelven egy-egy szót, kifejezést, sportban egy-egy mozgásfolyamatot, stb. Hogyan fogad nem mindennap használt anyagokat, eszközöket, hogyan viselkedik nem megszokott szituációban, más környezetben, más felnőttekkel. Ismereteit hogyan tudja alkalmazni, fantáziáját, kreativitását mennyire tudja aktivizálni egy-egy produktum érdekében, (pl.: anyaghasználat, komponálás, színhasználat, kombinációk, egyéni ötletek és kivitelezésük, stb.), egy-egy szituációban. Óvodás életkorban például konkrét művészeti terület meghatározására sincs lehetőség, hiszen a képességek most fejlődnek, szelektálódnak egy-egy területen. Viszont lehetőség van arra, hogy egy-egy terület erősebb, domináló voltát felismerjük. Vannak gyermekek, akik színhasználatukban tűnnek ki, vannak akik, egyedi formákkal fejezik ki önmagukat, mások az anyagok kombinációját, újrafelhasználását teszik másképp, mint hasonló korú társaik. Vannak gyermekek, akik különleges érdeklődéssel fordulnak a kreatív tevékenységek, az idegen nyelv, sport, mozgás iránt. Nyitott szemmel, kellő tapasztalattal és szakértelemmel próbáljuk felismerni egy-egy gyermeknél a tehetséges személyiség jellemzőinek alapjait, csíráját, mint például az egyediség, komplex megoldások, feldolgozások, gyorsabb információ feldolgozás, önálló gondolkodás, döntés képességét, a magasabb aktivációs szintet, nyitottságot, érdeklődést.

Fontosnak tartjuk a kivételes képességű gyermekek nevelésénél, hogy olyan óvodán belüli és óvodán kívüli lehetőségeket biztosítsunk, felkutassunk számukra, melyben kiemelkedő képességeiket még jobban fejleszteni, alkalmazni tudják, ahol megmérettethetik, kipróbálhatják magukat.

„Aki látja ugyan a játszó gyermek lelkesedését, próbálkozásait, ötleteit, hallja vidám beszélgetéseit, dalait, verseit, érzékeli játékának érzelmi, erkölcsi gazdagságát, és mégsem hiszi, hogy megvalósul a gyermeki személyiség kibontakozása, harmonikus, sokoldalú fejlődése, az nem bízik a jövőben!”*1

1. Az óvodai nevelés célja

„Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok

kiegyenlítését, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermek ellátását is).”
(Alapprogram)

Nevelő munkánk során célunk:

- a családi nevelésre építve, annak céljait és eredményeit figyelembe véve, a 3-6-7 éves gyermekek sokoldalú, egészséges, harmonikus fejlődésének elősegítése, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembe vételével,
- a német nemzetiségi gyermekek részére optimálisan biztosítani a nemzetiségi nyelvnek és kultúrájának hagyományainak megfelelően, anyanyelvi környezetben a szociális, szomatikus és mentális fejlődést,
- a **kiemelt figyelmet igénylő** gyermekek esetében az integrált nevelés optimális biztosítása, különleges gondozás keretében személyiségük fejlesztése.

Fontos, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény, a különleges bánásmód összhangba kerüljenek. Ezért szükséges, hogy:

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődési üteméhez,
- a fejlesztés a gyermek számára megfelelő területen valósuljanak meg,
- a nevelés, fejlesztés ne terhelje túl a gyermekeket,
- a rehabilitációs, rehabilitációs célú, fejlesztő terápiák, szakemberek által összeállított program alapján valósuljanak meg.

A legkorábbi időponttól kezdve szem előtt kell tartani a leghosszabb távú fejlesztési célt, a gyermek környezetébe, illetve a társadalomba való felnőttkori beilleszkedésének segítségét.

1.1 Általános nevelési feladatok

Az óvodás korú gyermek testi, lelki szükségleteinek kielégítése érdekében:

- Az anyanyelvi és nyelvi nevelés, fejlesztés megvalósítása,
- Az egészséges életmód alakítása,
- Az érzelmi, erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása,
- Az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása,
- A mindenkor **német nemzetiségi** nevelést folytató kétnyelvű csoportokban:
 - anyanyelvi környezet biztosítása,
 - a német nemzetiségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományok, szokások ápolása,
 - a német nemzetiségi identitástudat kialakulásának segítése,
 - a német nyelv megszerettetése, megalapozása, felkészítés a német nyelv, iskolai tanulására.
- Az **integrált** nevelésben részesülő **gyermekeket** ellátó csoportokban:
 - rugalmas szervezeti keretek kialakításával a különleges gondozási igény kielégítése az egész nap folyamán csoportos, kiscsoportos vagy egyéni formában,
 - alapozó készségek kialakítása,
 - sérülésspecifikus terápiák, technikák szakszerű megválasztása és

alkalmazása, a szakszolgálati ellátás tevékeny segítése, kiegészítése,
- speciális segédeszközök elfogadtatása, következetes használatára nevelés,
- a kompenzációs lehetőségek bővítésére törekvés, a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos felhasználásával,
- az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése, a beszédértés, (ha szükséges, szájról olvasási készség, vizuális eszközökkel segítség) szókincs, érthető kiejtésre nevelés.
Az integráció sok tárgyi, technikai és személyes ráfordítást igényel: az erőforrások kreatív felhasználását, valamint rugalmasságot és a siker érdekében szoros együttműködést a különböző intézményekkel, szakemberekkel és a családdal.

Nevelőmunkánkat az együttnevelés során akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- az integrált nevelés lehetősége fokozza a pedagógusok kreativitását, új módszerek keresését, toleranciájuk, empátiájuk nő, pedagógiai látókörük tágul,
- a gyermek beillesztése a közösségbe, befogadása eredményes,
- a szülői ház, támogató hatású.

Az együttnevelés nem lehet eredményes:

- „ha a gyermek személyisége olyan, hogy nehezen alkalmazkodik, beillesztése a közösségbe, befogadása hosszabb idő után is eredménytelen,
- ha a szülői ház támogatása hiányzik;
- ha a pedagógusok hozzáállása nem megfelelő, a team munka nem működik;
- ha túl sok a „problémás” gyermek a csoportban;
- ha hiányzik a szakmai felkészültség, szakmai támogatás.” *8

„A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben, majd az iskolában, az óvodásból iskolássá érik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre. " (Alapprogram)

Nevelőmunkánk **sikerkritériumai** az *óvodapedagógusok* feladataiban, „Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére c. részben fogalmazódnak meg. Akkor tartjuk munkánkat sikeresnek, ha a 6-7 éves gyermekek többségénél (óvodai szinten: 80%) a leírtakat elérjük.

2. Az óvodai nevelés alapvető keretei, feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

- az anyanyelvi, nyelvi nevelés, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.
- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és a közösség nevelés,
- esztétikai nevelés az óvodai nevelés tevékenységformáiban.

2.1 Anyanyelvi, nyelvi nevelés

„Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabálykövetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van.” (Alapprogram)

A nemzetiségi nevelést folytató kétnyelvű óvodai csoportokban mindkét nyelv (a német nyelv és a magyar nyelv) fejlesztését szolgálja. Az óvodai élet összes tevékenységi formáiban a két nyelv használata érvényesül.

„**Minden nemzetnek fő kincse a nyelve.**” (Gárdonyi Géza)
„**Wer fremde Sprache nicht kennt, der kennt nicht einmal die Eigene.**” (Goethe)

Az anyanyelvi nevelés célja:

Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése, a gyermekre irányuló figyelemmel, meghallgatásával és kérdéseinek támogatásával.

• Fontos **feladatunk** elérni, hogy a gyermek életkorának és egyéni képességeinek megfelelően:

- szeressen beszélni, és a személyiségét tükröző, nyelvi szabályoknak megfelelő, érthető beszéde alkalmazkodjék az aktuális beszédhelyzethez,
- a „**németes**” csoportba járó gyermek rendelkezzen olyan szókinccsel, amely lehetővé teszi a nyelv megértését, különböző szituációkban az egyéni fejlettségnek megfelelő alkalmazását, a nemzetiségi nyelv, iskolai tanulásának megalapozását,
- az enyhe fokban hallássérült, nagyothalló és a korai életkorban cochlea implantált gyermek, nyelvi kommunikációjának megalapozása, megindítása, a tartós kommunikációs igény kialakítása. A korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve a hallás és beszéd állapotának folyamatos fejlesztése, alakítása.
- az anyanyelvi nevelést középpontba állító, speciális terápiákat alkalmazó intenzív, komplex nevelési környezet biztosítása a beszéd fogyatékos, akadályozott beszédfejlődésű gyermek fejlesztése érdekében.

• Az anyanyelvi nevelés **feltétele, eszköze, kerete** az egész nevelési folyamatnak.

Az anyanyelv használata szerves része az óvodai élet minden mozzanatának, alapja és kísérője a nevelési feladatok megvalósításának, minden tevékenység formának, a különböző képességek alakításának, fejlesztésének.

Minden egyes tevékenység a nap folyamán más-más lehetőséget nyújt a nyelvi kultúra, a kommunikációs képességek gyakorlására, szóbeli információszerezésre, átadásra, a gondolatok és érzelmek nyelvi kifejezésére, és fejlesztésére.

A nyelv a gyermek környezetével való érintkezésének, önkifejezésének, gondolkodásának legfőbb eszköze. Általa növekszik tájékozottsága, ezzel erősödik biztonságérzete, gazdagodnak ismeretei.

A kommunikációs képességek, a beszéd fejlődése segítik a gyermek szociális kapcsolatainak kiszélesítését.

A felnőttekkel és társakkal való érintkezés pedig (az „interakció elve” alapján)

visszahat a gyermek beszédére, s annak fejlődésére.

• Ha azt állítjuk, hogy a 3-6-7 éves gyermek személyiségfejlődésének folyamatában a *nyelv a legfőbb eszköz, a játék pedig, a legfőbb tevékenység*, akkor **az anyanyelvi nevelés legfőbb eszköze, kerete, alapja is a játék.**

A közvetlen beszédfejlesztő **anyanyelvi játékok** mindegyike játékos mozgásra, cselekvésre, a gyermek érzelmi meghatározottságára építve szolgálja egy vagy több beszédösszetevő (pl.: mondatalkotás, szókincs, artikuláció stb.), az összefüggő beszéd, párbeszéd, metakommunikáció fejlesztését. E játékok (megfelelő helyen, időben, tevékenységekben és módszerekkel alkalmazva) amellelt, hogy az anyanyelvi nevelés céljait szolgálják, új ismeretekhez, illetve a régebbiek gyakorlásához juttatják a gyermeket.

Ezek a játékok arra is alkalmasak, hogy az *óvodapedagógus* rábukkanjon éppen annak a beszédelemnek a fejletlenségére, esetleg hibás formájára, amelynek gyakorlása, fejlesztése a kiválasztott játékok célja.

• A nyelvelsajátítás folyamatában igen fontos szerepe van a környezet beszéd-kultúrájának, verbális kommunikációjának, az interakció minőségének. Ezért fontos, hogy az *óvodapedagógus* ismerje a gyermek beszédjellemzőinek hátterét, beszédképességének szintjét. A megfigyelésen alapuló felmérés eredménye alakítja a (fokozatosság elvén történő) tervezést, a kompenzálást, a differenciálást, s azt, hogy „honnán, hová és hogyan” szeretné eljuttatni a gyermeket.

A beszédelsajátítás folyamatában jelentős szerepe van:

a., A **beszédkedvnek**, amit az *óvodapedagógus* a gyermek figyelmes meghallgatásával, kérdéseinek megválaszolásával, stb., serkenthet.

A beszédkedv motiválásával lehet kialakítani a gyermekben a nyelvi kommunikáció (a szóbeli kapcsolatteremtés, fenntartás) iránti igényt.

b., A **beszéderítésnek**, mert a fonémák jól, elhatárolt megkülönböztetésének képessége a majdani írás-olvasás elsajátításának egyik alapja.

c., Az **elhallás, félrehallásnak** - magyarázattal, a szó jelentésének tisztázásával, a szemléltetés bármely formájával megelőzhető, korrigálható.

A hangzók felismerésének, megkülönböztetésének képessége hangoztatással, játékos gyakorlatokkal igen eredményesen fejleszthető.

d., Az **ejtészhibák** kialakulásának, melyek megelőzhetők a helyes ejtés játékos utánoztatásával, rendszeres gyakorlattal, valamint a beszélőszervek megfelelő működését elősegítő, a teljes értékű artikulációt fejlesztő gyakorlatokkal.

A helyes ejtés érdekeit a jól funkcionáló **beszédlégzés** kialakítása és gyakorlása szolgálja.

e., A **szókészlet** gyarapításának (szinonimák, homonimák), a passzív szavak aktivizálására, olyan életszerű szituációkat és szöveghelyzeteket kell teremteni, amelyek alkalmasak a felfedeztetésre, összehasonlításra, analízisra, szintetizálásra, azaz a gondolkodás és a beszéd elemi műveleteinek, formáinak gyakoroltatására.

f., A **metakommunikációnak** (tekintet, mimika, gesztus, stb.), ami sokféle érzelmet és gondolatot tükröz, a szóbeli megnyilatkozás hatását növeli – „helyettesítő és erősítő” szerepe - szintén játékos formában tudatosítható.

Nagy hangsúlyt kap a komplex nyelvi fejlesztés a következő főbb területeken:

- a) *Szókincsfejlesztés* – aktív-passzív szókincs fejlesztése, mely szituációhoz kötött, játékos, analóg válaszokat igénylő egyszerű kérdésekre épül,
- b) *Fogalmak, gyűjtőfogalmak* rendezése; ige, főnév, melléknév gyűjtése, megnevezése tevékenységek közben és képek alapján,
- c) *Mondatalkotási* készség fejlesztése – nyelvi szabályok tudatosítása, egyszerű majd bővített mondatokban,
- d) *Összefüggő beszéd* fejlesztése – képolvasás kérdésre majd önállóan, elkezdett mese vagy történet befejezése, önálló beszédre szoktatás a gyermek élményeinek felelevenítésével.

Az óvodapedagógus feladatai:

- a mindennapi nevelő munkájába szervesen építse be a nyelvelsajátítással kapcsolatos feladatokat, az életkori sajátosságoknak megfelelően a gyermeki kíváncsiságra és utánpótlási kedvre építve,
- a gyermek meglévő kommunikációs képességeinek továbbfejlesztését, a „megnyilatkozásra”, a gátlások oldására, beszédre alkalmas, nyugodt, derűs légkör megteremtésével, a megfigyelés útján szerzett ismeretek alapján, tervszerűen és folyamatosan végezze,
- olyan szituációk megteremtése, amelyben a beszélt nyelvet hallás útján fogja fel a gyermek, látás útján is érzékeli, és cselekvés, mozgás útján sajátítja el,
- differenciált fejlesztés szervezeti formáinak megteremtése,
- folyamatosan bővítse és használja ki a játék és egyéb tevékenységek adta lehetőségeket (a játékosság elve alapján) szókincsbővítés, kommunikációs képességek fejlesztése érdekében,
- tudatosan fejlessze saját nyelvi kultúráját úgy, hogy verbális és nonverbális megnyilvánulásai maximálisan modellértékűek legyenek,
- kérdésfeltevései serkentsék a gyermek közlésvágyát,
- az esetleg megkésett beszédkészséget pl.: egyéni foglalkozással beszédingert kiváltó helyzetekkel, eszközökkel, odaforduló támogató magatartással, elismeréssel, dicséréssel, stb., kompenzálja,
- a beszédhibák korrekciója logopédus feladata, az *óvodapedagógus* az anyanyelvi játékokkal, a gyakorlás lehetőségének megteremtésével, (logopédiai füzet alapján), a sikerélmény biztosításával a szakember munkáját segíti, erősíti. (Az otthoni gyakorlás fontosságára egyenként is felhívja a szülők figyelmét.)
- a fogváltás időszakában körültekintően, egyénre szabottan segítse át a gyermeket, ha nehézségei adódnak.

- A fent említett általános érvényű szempontok és feladatok megvalósítása a „**németes**” és a **kiemelt figyelmet igénylő** gyermekek nevelését folytató csoportban dolgozó *óvodapedagógusok* feladata is.

- A **német nyelven** folyó nevelés és német nyelvi nevelés célját és feladatait más tényezők is befolyásolhatják.

Például:

- a családokban bekövetkezett nagymértékű „nyelvvesztés”, az anyanyelvi légkört biztosító hatások átalakulása következtében az anyanyelvbe való belenevelődés megváltozott formája (több családban már csak a nagyszülők beszélnek a nyelvet, más családokban, a szülőgyermek kapcsolatban a magyar nyelv dominanciája kerül előtérbe, egyes családokban, pedig a nemzetiségi

anyanyelv, mint „második nyelv” él),

- a szülők nyelvismeretéből, a német nyelven beszélő környezetből fakadó motiváló hatás hiánya vagy megléte,
- a nemzetiségi gyermekeknek többségénél a kizárólagos magyar „egynyelvűség”,
- életkoronként és egyénekenként is nagy eltérést mutató nyelvismeret,
- a gyermekek iskolai tanulmányainak német nemzetiségi osztályokban vagy kéttannyelvű iskolákban való megkezdése.

Az eredményes nyelvi fejlesztés érdekében fontos megismerni, hogy milyen nyelvi közegben nevelődik a gyermek. Pl.: *mellérendelt* – „*tiszta*” vagy *összetett* – „*vegyes*”.

Az *összetett típusú* kétnyelvűségnél a nem domináns nyelven érezhető a másik nyelv hatása, a *mellérendelt típusú* kétnyelvű gyermek beszédében alig lehet érezni a két nyelv kölcsönhatását.

A családban leginkább használt nyelv nemcsak dominánssá válik, hanem támasztékul is szolgál. A testvér és társas kapcsolatokban „*gyermeknyelvvé*” válik.

Fontos felmérni, hogy a gyermek beszédében hogyan hatnak egymásra a két különböző nyelv nyelvtani modelljei, a jellegzetes hibák kialakulásának prevenciója vagy korrekciójának érdekében.

Hibák lehetnek pl.:

- a domináns nyelvtani modellek áttevődnek a nem domináns nyelvre,
- a gyermek magyar nyelvtani szabályok mintájára hoz létre verbális megnyilvánulásokat mindkét nyelven,
- a német nyelv modelljei tevődnek át a magyar nyelvre, stb.

Fontos információ az is, hogy családban a felnőttek hogyan segítik mindkét nyelven elsajátítani egy-egy szó jelentését, a fogalom kialakulását.

Az *óvodapedagógus* tervező munkájának, a differenciált fejlesztésének az alapja a gyermekek nyelvi fejlettségének ismerete (beszédkedv, az aktív és passzív szókinccs, valamint az artikuláció tisztasága).

A „németes” *óvodapedagógus* a gyermekek nyelvi környezetét, (szülői kérdőív) és szintjét óvodába lépéskor, két hónap alatt, megfigyelés és közös játék alkalmával felméri.

A gyermekek nyelvi ismerete három csoportba osztható:

(1) A családban (apa, anya, nagyszülő) a gyermekkel sokat vagy csak németül beszélnek. Nagyon jó a gyermek aktív és passzív szókinccse. Nincsenek gátlásai, németül tud válaszolni mondatban is. Életkorának, ismereteinek megfelelően mindent ért.

(2) A szülők illetve nagyszülők gyakran beszélnek németül a gyermekkel. A gyermek „mészkelt” aktív és passzív szókinccsel rendelkezik. Szívesen utánozza a német mintát, gyorsan tanul dalokat, mondókákat, verseket.

(3) A családban nem beszél senki aktívan németül. A gyermeknek szinte semmilyen kapcsolata sincs a német nyelvvel. Érdeklődés sem alakult ki a nyelv iránt. Passzív, gátlásos. (Magyar nyelven is problémák vannak a gyermeknél.)

A felmérések után lehet a német nyelv fejlesztésével kapcsolatos célokat megfogalmazni. Fontos, hogy a gyermek egyéni képességeihez mérten juttassuk el a gyermeket az egyik „csoport-szintből” a másikba.

A „(1) csoportba” sorolt gyermekek fejlesztésének a célja lehet: kiejtés- és stílusfejlesztés, mondatszerkesztés (pl.: kérő, felkiáltó, felszólító, stb.), mondat alkotás, mondatokban való kommunikáció.

A pedagógiai program és a német anyanyelvű munkaközösség által, a Rahmenplan alapján összeállított program tartalma lehetővé teszi a nyelvvel való ismerkedést, a nyelv megszerettetését és a gyermek szókincsének és kifejezőképességének megalapozását, gyarapítását.

Az eredményes munka alapja a két *óvodapedagógus* a „németes” és a „magyaros” összehangolt munkája. A „németes” *óvodapedagógus* mindig a már magyar nyelven meglévő ismeretekre alapozza nyelvfejlesztését, a „magyaros” *óvodapedagógus*, pedig mindig előkészíti a német nyelven elsajátítandó új ismereteket.

A „németes” óvodapedagógus feladata:

- a kétnyelvűségből származó nyelvfejlődési eltérés és azonosság jellemzőinek, megnyilvánulási formáinak megismerése,
 - az egyéni differenciálás lehetőségeinek maximális kihasználása, az adottságok, érzelmi állapot, magyar nyelvi fejlettség figyelembevételével,
 - a gyermekek nyelvi fejlődésének érdekében felhívni a szülők figyelmét saját szerepük és felelősségük óriási jelentőségére, az együttnevelés, együttműködés lehetőségeire,
 - a német nemzetiségi „kultur-kincsből” (irodalom, zene, népi játékok) tudatosan felépített tematika segítségével, változatos módon megszervezett, rendszeresen visszatérő kommunikációs helyzetekkel biztosítsa az utánzáson alapuló nyelvelsajátítást, gyakorlást,
 - folyamatosan bővítse módszertani ismereteit,
 - a nyelvfejlesztést szolgáló játékok, eszközök használata, folyamatos bővítése, készítése,
 - az irodalmi német nyelvet közvetítő beszéde modellértékű legyen,
 - a Lehrplan Deutsch als Nationalitätensprache (1. osztályos) anyagismerete, alapján egy minimális és maximális szójegyzék (passzív szókincs, ami a megértést és az aktív szókincs, ami a kifejezést segíti, 2. és 5. sz. Melléklet), és „sztereotip mondatok” gyűjtésének összeállítása, használata.
 - a következő dokumentumok ismerete és alkalmazása, pl.:
 - Rosa Mammel: Deutsch im Kindergarten, I-III.
 - Theresia Talabér: Spiel mit dem Wort, Spiel mit der Sprache,
 - Horváth Zsuzsanna: Deutsche Kinderlieder,
 - Wolfgang Maier: Deutsch lernen im Kindergarten,
 - Wolfgang Maier: Neue Wege der Sprachförderung,
 - Rahmenplan, stb.
 - a Német anyanyelvi munkaközösség által összeállított és kipróbált „*Literaturzirkel*” c. mesefeldolgozások módszereinek és eszközeinek használata a csoportban.
 - **A különleges bánásmódot igénylő (1. és 2. csoport) gyermekek** esetében első és másodlagos kommunikációs rendellenességek is megjelenhetnek.
- A beszéd és nyelvi fejlődésben megkésett, akadályozott gyermekeknél

másodlagos pszichés eltérések (pl.: szorongás, gátlásosság, hypermotilitás és/vagy magatartási zavarok, stb.) alakulhatnak ki. Ezért a beszédképesség fejlesztése az összes részképesség-terület fejlesztését végigkíséri. A fejlesztés érdekében fontos ismerni, hogy milyen gyengeségekben nyilvánul meg a gyermekek fejlődésének problémája. Például:

- az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében,
- beszédszervek gyengeségében,
- a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában,
- szegényes szókincsben,
- a beszédmozgásról szerzett emlékképek felhasználásának hiányában,
- grammatikai fejletlenségben,
- utánzó képesség gyengeségében.

Az óvodai nevelés során az anyanyelvi nevelés, a mozgás, a kommunikáció, illetve a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése, a speciális terápiák alkalmazása (diszlexia-prevenció, grafomotoros fejlesztés, stb.) segít az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésében.

„A nagyothalló óvodás korú gyermek az emberi beszédhang, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képes. Beszédfejlődése késve, általában spontán, esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.”*5

A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól (beszédtartományban mért hallásszint mértéke lehet: enyhe = 30-45 dB, közepsúlyos = 45-65 dB, súlyos = 65-90 dB), és a beszéd kialakulását egyéenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például mentális állapot, szociokulturális környezet, stb.).

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek hatására a gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott hallássérült gyermekeknél fizikai értelemben közel ép hallás mérhető. Szövegértésük, beszédük fejlődése, hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével. Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai rehabilitációs és rehabilitációs fejlesztés, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

A gyermekek teljesítményét döntően befolyásolja intellektusuk, az esetleges pszichés fejlődés zavarai miatti beszéd és nyelvtanulási akadályozottságuk.

A hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más is (esetenként több, például: testi, más érzékszervi vagy pszichés fejlődés zavara) súlyosbíthatja a fejlődés lehetőségét. A velük való foglalkozás, döntően a szurdopedagógia és gyógypedagógia módszereinek kombinációival, szakemberek által összeállított és javasolt egyéni fejlesztési terv alapján történhet.

Az óvodapedagógus feladatai:

- anyanyelvi nevelést középpontba állító, speciális terápiákat alkalmazó, intenzív, komplex nevelési környezet megvalósítása,
- a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, szituatív alkalmazása, a beszédérthetőség folyamatos javítása,
- a mozgás, a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése. (Adjunk lehetőséget arra, hogy a gyermek mondanivalóját rajzban, nonverbális eszközökkel vagy éppen „más bőrébe bújva” egy báb segítségével közölhesse. Képsorozatot rajzolhatunk vagy rajzoltathatunk, eljátszhatjuk a cselekményt, vagy egy-egy jellegzetes tárggyal segíthetjük a memorizálást is.)
- a hallásfigyelem fejlesztése, (a meglévő hallásra támaszkodva), jelek felfogása, értékelése, a közvetett információk hasznosítása,
- a metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése,
- pontosan ismerje a hallókészülék és adó-vevő készülék működését,
- a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő eszközök használata a család és a fejlesztést végző szakemberek által használtak alapján,
- beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazása a hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott hallássérült gyermekeknél,
- a verbális utasítások mellett/helyett a megmutatás, bemutatás alkalmazása,
- a lényegre törő, rövid nyelvi instrukciók használata,
- a tanulási zavarok megelőzését szolgáló, szakember által végzett pl.: dyslexia, dysgraphia, dyscalculia prevenció, grafomotoros fejlesztés, stb. nyomon követése, tevékeny segítése.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek gesztusai, mimikájuk, testtartásuk megfelelően követik közlésüket. Beszédlégzésük, stílusuk (tempó, ritmus, folyamatosság, hangszín, hangerő) megfelelő. Tisztán beszélnek, minden magánhangzót és mássalhangzót tisztán ejtenek.
- Beszédértésük, hallásuk egyre differenciáltabb. Képesek gondolataikat, érzelmeiket kifejezni, élményeiket összefüggően elmesélni.
- A gyermekek szívesen kommunikálnak az ismert felnőttekkel és gyermekekkel egyaránt.
- A beszélő partnert figyelembe véve (gyerek, felnőtt) használják az ismert udvariassági formákat.
- Kommunikálás során törekszenek a szemkontaktus megtartására.
- Végig hallgatják társaikat és a felnőtteket.
- Olyan szókinccsel rendelkeznek, olyan mondatszerkezeteket, mondatfajtaikat használnak, amelyek lehetővé teszik gondolataiknak, érzelmeiknek érthető kifejezését. Interakciójuk gazdag, kulturált és érthető.
- Életkoruknak és egyéni képességeiknek, nyelvi szintjüknek megfelelően rendelkeznek olyan aktív szókinccsel, amely lehetővé teszi egy-egy ismert helyzetben, tevékenység közben a **német** nyelven való közlést is, és olyan passzív szókinccsel, amely a megértést segíti.
- A különleges bánásmódot igénylő (1. és 2.) gyermekek nyelvi szintje

képességeikhez mértén megközelíti az ép társak nyelvi szintjét.

2.2. Az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása

Az értelmi nevelés célja:

A szűkebb, megszokott és a gyermek számára tágabb, ismeretlenebb környezetben eligazodó, jó kapcsolatteremtő képességgel rendelkező, a problémák megoldásában aktívan résztvevő gyermekek nevelése.

- Az értelmi nevelés fontos feladata a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak és ismereteinek rendszerezése és gazdagítása, a kreativitás és az értelmi képességek alapozása, fejlesztése, mint pl.:

ÉRZÉKELEÉS-ÉSZLELÉS:

Látás: - színlátás, látásélesség, perifériás látás, perspektivikus látás, alak- és formalátás, stb.,

Hallás: - beszéd, zenei hallás, akusztikus és belső hallás,

Szaglás-ízlelés: - differenciált,

Taktilis érzékelés: - aktív tapintás,

Tér-idő-mozgás észlelés : - téri irányok, viszonyok, stb.,

Keresztcsatornák: - látás-hallás, hallás-tapintás, látás-mozgás, szem-kéz koordináció, stb.,

MEGFIGYELÉS: - spontán megfigyeléstől a szándékos megfigyelésig (meghallani, meglátni, stb.),

FIGYELEM: - az önkéntelen és szándékos figyelem, a figyelemösszpontosítás,

EMLÉKEZET:

- bevésés (mechanikai-gondolati),

- megőrzés-felejtés,

- reprodukció (önkéntelen-szándékos felidézés),

KÉPZELET: - reprodukzív, alkotó képzelet, fantázia,

GONDOLKODÁS:

- szemléletes-cselekvő, képszerű, fogalmi, nyelvi gondolkodás,

- gondolkodási műveletek (analízis, szintézis, absztrahálás, összehasonlítás, konkretizálás, fogalomalkotás),

- problémamegoldó gondolkodás,

NYELV, BESZÉD, KOMMUNIKÁCIÓ

- Az *általánosnak* és *speciálisnak* mondott képességek csak különböző *tevékenységek, élethelyzetek* közben és által fejlődnek, illetve fejleszthetők.

Mivel minden tevékenység valamilyen képességet feltételez, ezért az óvodapedagógus nevelő munkájában kiemelkedő szerepe van a gyermeki képességek komplex fejlesztésének.

- Az értelmi képességek fejlesztésének, alkalmazásának is leghatékonyabb színtere és eszköze elsősorban a *játék* és azután a különböző tevékenységek.

- Az értelmi képességek fejlődésének eredményeként a gyermek érzékelése, észlelése, megfigyelőképessége pontosabbá válik, tartósabb lesz figyelme, emlékezete, gazdagodik fantáziája, fejlődik gondolkodása, képessé válik a problémák felismerésére és megoldására. A kommunikációs képességek kialakulása, és fejlődése lehetővé teszi adott szituációban a beszéd és a cselekvés automatikus kapcsolatát (ez nemcsak az anyanyelv, hanem a **német** nyelv elsajátításának folyamatára is jellemző).

Az értelmi nevelés eredményének egyik legfontosabb mutatója a gyermekek nyelvi és kommunikációs képességének színvonala.

• **A különleges bánásmódot (1. és 2.) igénylő** gyermekek körében fontos a multiszenzorális fejlesztés, mely magában foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek fejlesztését. Az egyes sérüléseknek megfelelően más-más terület kap nagyobb hangsúlyt. Ahhoz, hogy hatékony, eredményes rehabilitációs és rehabilitációs munkát végezzünk fontos ismerni e tevékenységek meghatározó tényezőit is, mint például:

- a) A sajátos nevelési igény típusát és súlyosságát,
- b) a kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének idejét,
- c) a gyermek pszichés és egészségi állapotát, rehabilitációs műtéteit, képességeit, kialakult készségeit, kognitív funkcióit, meglévő ismereteit.

Fontos felismerni a tüneteket, pl.:

- Percepció zavara (vizuális, auditív, taktilis, mozgásérzékelés, nehézsége, szerialitás),
- Beszédszerveződés zavara (beszédeszlelés, megértés, artikulációs problémák, mértéktelen hangos beszéd,
- Emlékezet zavara (megőrzés, felidézés – vizuális, auditív, taktilis, mozgás),
- Figyelem zavara (koncentráció, figyelem tartóssága, gyenge feladattartás)
- Lateralitás, téri tájékozódás zavara (iránytévesztés, bizonytalan testséma, alak-forma-háttér konstancia zavara, keresztezett preferencia,
- Mozgáskoordináció (motoros ügyetlenség, mozgáséretlenség, nagymozgások koordinátlansága, egyensúlyérzék zavara, gyenge ritmusérzék, görcsös mozgás, motoros nyugtalanság, túlmozgás,
- Grafomotoros éretlenség (gyenge szem-kéz koordináció, görcsös eszközhasználat, bizonytalan dominancia, éretlen emberalak ábrázolás,
- Sajátos magatartáskép (önértékelés, önkontrol, önbizalom zavara, különböző magatartás zavarok, éretlen emocionális és szociális viselkedés, erős fáradékonyság, szélsőséges teljesítményingadozás, stb.

• Ahhoz, hogy a gyermek saját értelmi képességeinek legmagasabb szintjére eljusson fontos, hogy:

- a gyermek érdeklődésére és kíváncsiságára építve változatos tevékenységek közben, aktív részvétellel, cselekvéssel szerezzen tapasztalatot a természeti és társadalmi környezetről,
- a gyermeket olyan érzelmi hatások éri, amelyek erősítik a cselekvésen keresztül szerzett ismereteit (pl.: az *óvodapedagógus* pozitív megerősítése, értékelése, sikerélmény),
- az *óvodapedagógus* az életkornak és egyéni érdeklődésnek megfelelő élményt nyújtson, és a megismerési funkciók gyakorlásához biztosítsa a feltételeket,
- a nyújtandó ismeretek a gyermek tapasztalatára, érzés- és gondolatvilágára támaszkodjanak,
- az *óvodapedagógus* biztosítsa egy-egy „ismeret” többszöri és többoldalú megvilágítását, megtapasztalását,
- az *alapvető és részképességek fejlődésében elmaradt* gyermekek egyéni fejlesztésének biztosítása, ha szükséges szakember, család, *óvodapedagógus* együttműködésével. Ezt a folyamatot a gyermek érzelmi stabilitását biztosító környezet, cselekvésre készítő motivációs helyzetek, a differenciált bánásmód is segíti,

- az *óvodapedagógus* a rehabilitációs és rehabilitációs tevékenységek során a gyermekek meglévő, ép funkcióira támaszkodva valósítsa meg a hiányok pótlását, a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására nagy gondot fordítson.

A fejlesztés főbb területei lehetnek:

- Vizuomotoros koordináció, térbeli tájékozódás fejlesztése: pontos önmegismerés; testtudat; térbeli irányok,
- Vizuális percepció fejlesztése: differenciált észlelés; szem-kéz koordináció; alakállandóság; alak-háttér; vizuális figyelem,
- Grafomotoros fejlesztés: finommotorika; taktilis érzékelés; szem-kéz koordináció; vizuális emlékezet; laterális dominancia,
- Hallási figyelem kialakítása, fejlesztése: auditív differenciálás (zörejek, zenei és beszédhangok),
- Ritmusérzék fejlesztés, dinamikus sztereotípiák kialakítása: szöveg, taps, mozgás és ezek összekapcsolása, szokás-szabályrendszer,
- Emlékezet és figyelem fejlesztése: vizuális, akusztikus, beszédmotoros emlékezet, figyelemkoncentráció,
- Beszédkészség fejlesztése: szókincs, mondatalkotás, összefüggő beszéd.

Az óvodapedagógus feladatai:

- biztosítsa, hogy az értelmi nevelés, fejlesztés a „tapasztalni, megismerni” elve alapján történjen,
- nevelőmunkája során mindig vegye figyelembe a gyermek egyéni képességeit, tehetségét, fejlődési ütemét,
- a gyermeki kíváncsiságra építve folyamatosan gondoskodik olyan változatos tevékenységekről, amelyben a gyermek önmagához, lehetőségeihez képest fejlődhet,
- a gyermek fejlesztése mindig egyénre szabott legyen,
- segítse a tehetségek kibontakoztatását, valamint az egyes gyermek hátrányos helyzetéből adódó esetleges lemaradások kompenzálását,
- differenciált fejlesztés szervezeti formáinak megteremtése,
- rehabilitációs és rehabilitációs szemléletnek megfelelő és sérülés specifikus módszertani eljárásokat alkalmazzon az együttnevelés megvalósítása során,
- a kiemelt képességű gyermekek tehetségterületeinek megfelelő egyéni fejlesztés a szülőkkel együttműködve.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A tanuláshoz szükséges **értelmi** képességeik pl.: érzékelésük, észlelésük differenciáltabbá, pontosabbá válik. (hallás, látás, tapintás, szaglás, íz, tér, idő, stb.) Megjelenik a szándékosság a figyelemben, (megfigyelésben) bevézésben, emlékezésben és felidézésben. Emlékezetük megbízható, felidézésük pontos, figyelmük tartós. Képesek általánosítani, összehasonlítani, ok-okozati összefüggéseket észrevenni, problémákat egyéni ötleteik alapján is megoldani. A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van, stb.
- Tevékenységeiknek eredményét reálisan értékelik. Képesek mozgásukat,

viselkedésüket, testi szükségleteiknek kielégítését szándékosan irányítani. Szükségleteiket, vágyaikat tartós ideig képesek kielégíteni. Egyszerű helyzetekben képesek dönteni. A gyermekek készen állnak az iskolai élet elfogadására.

- Gyerekekkel, felnőttekkel együttműködők. (Külsős programokban, más gyermekkel és felnőttekkel is.)
- Esztétikai alkotóképességre jellemző a kreativitás, a fantázia.
- Meg tudják becsülni a saját és mások viselkedésének helyességét, véleményüket indokolni tudják. Több kialakult pozitív szokással rendelkeznek. (udvariassági és együttműködés szokásai).
- Kialakult az aktuális beszédhelyzetnek megfelelő, az anyanyelvi és a **német** nyelvi szabályokhoz illeszkedő, érthető beszédük.
- A **kiemelt figyelmet igénylő** gyermekek a különböző fejlesztések hatására lehetőségeikhez és képességeikhez mérten folyamatosan fejlődnek.

2.3 Az egészséges életmód alakítása

" Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megővéséhez kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása;
- megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása. " (Alaprogram)

Az egészséges életmódra nevelés célja:

A gyermek személyiségfejlődésének segítése az egészséges testi, lelki fejlődéshez, megőrzéshez szükséges (szomatikus, pszichikus, mentális és szociális) szokások, készségek, képességek kialakításával. (ld. még 6. sz. Melléklet)

2.3.1 A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése

- Az öröklött, biológiai adottságok kibontakozása, a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítése, az egészséges életmód szokásainak kialakítása megfelelő környezeti hatások segítségével és az ehhez szükséges feltételrendszer biztosításával történhet.
- A **gondozási** tevékenységekkel kapcsolatos feladatok ellátása - melyek

alapvetők az óvodai nevelés folyamatában - biztosítják a gyermekek komfortérzetét.

A gyermek **önállósága** - mindennapi szükségleteinek kielégítése terén - a megfelelő gondozási folyamat eredménye. A gyermek egészséges személyiségfejlődésének, a szomatikus, pszichikus és szociális elégedettségének, biztonságérzetének **legfontosabb feltételei:**

- az **óvodapedagógus, a nevelést közvetlenül segítő munkatársak** és a gyermek közötti szeretetteljes, jó kapcsolat kialakítása,
- az egyéni sajátosságok figyelembevételével az egyéni, fejlettséghez igazodó fokozatos, folyamatos fejlesztés,
- az egyéni igények és ezek jelzéseinek, a már kialakult szokásoknak megismerése (család),
- a figyelmet, elfogadást, tapintatot, együtt érző, segítő és ösztönző felnőtt magatartás, a szeretetteljes bánásmód a különböző szokások kialakításának folyamatában.

- Az életkornak megfelelő **helyes életritmus** kialakítását, mely az egészség gondozásának egyik fő feladata, részben folyamatos, rugalmasan kezelt napirend keretei közt és különböző, változatos tevékenységek szervezésével valósítjuk meg. A napirend és a heti rend állandó elemeit ajánlatos a gyermekek és szülők számára is „tevékenységtáblán” illusztrálni.

- A gyermekek egyénileg eltérő természetes **mozgásigényének** kielégítését, különböző változatos tevékenységekkel biztosítjuk. (Mozgás c. fejezet)

- A **különleges bánásmódot (1. 2.)** igénylő gyermekek terhelhetőségét biológiai, fizikai állapota, sérülése befolyásolja. A sérült gyermekek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képesek lehetnek. Fontos ezeknek a képességeknek a felismerése, folyamatos gondozása. A mozgáskoordinációs zavarok miatt például gyakran tapasztalható, hogy az alapmozgások (gurulás, kúszás, mászás, járás, futás, ugrás) kivitelezése nem harmonikus. Fontos feladat ezért a fejlesztés során, hogy a helytelen mozgásmintákat lebontsuk, és helyükön újat építsünk fel, tehát ügyelni kell arra, hogy a helytelenül kivitelezett mozgásokat mindig korigáljuk.

A nagyothalló és beszéd fogyatékos gyermekek számára a nyelvi akadályozottság miatt a mozgásos tevékenységek különösen fontos megnyilvánulási formák, önérvényesítő lehetőségek.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek önállóak, mozgásuk összerendezett, megfelelően használják az eszközöket, (eszközök, tárgyak), testtartásuk megfelelő.
- Ismerik a szokásokat, szabályokat.
- Kialakult az igényük a kulturált, udvarias viselkedésre, a szokásokat, szabályokat betartják.
- Szükségleteiket megfelelő módon, érthetően fejezik ki.

2.3.2 A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése

A harmonikus, összerendezett mozgásfejlesztés lehetőségei jelen vannak a mindennapi életben, a spontán és szervezett tevékenységekben, a

csoportokban, az udvaron és az óvoda épületén kívül is. Az óvodapedagógus fontos feladata a feltételek megteremtése, az épület, az udvar adottságainak kihasználása és a meglévő eszköztár rendszeres használata, (bővítése), az óvodai élet egész ideje alatt.

2.3.3 A gyermeki testi képességek fejlődésének segítése

A gyermeki testi képességek fejlődését különböző tevékenységek szervezésével segítjük a 2.2 Az egészséges életmód alakítása különböző pontjai és a *Mozgás* c. fejezetben leírtakon kívül is.

Például:

- játék, munka, tanulás alkalmával (udvaron, csoportban, folyósón)
- különböző szervezett mozgástevékenységek alkalmával (tornaszobában, udvaron, csoportsobában)
- gyerekeknek, családoknak szervezett sportnapokon, (pl.: zsinórlabda- és focibajnokság, „Óperenciás-sportnap”, testvéróvoda találkozó, „egészségnap”)
- különböző csoportközi-csoportok keretében megvalósuló tevékenységek alkalmával (pl.: műhely, gyermektánc, szivacskezilabda, játékos tartásjavító torna, „Mozgás-kotta”, gyógytorna, a lehetőségekhez képest korcsolya – alapítvány és pályázatok segítségével)
- hagyományőrző jeles napokon, (pl.: Farsang, Termésköszöntő, Húsvét, Gyereknap, Föld napja, Farsang, stb.)
- óvodán kívül zajló programok keretében (pl.: kerületi, fővárosi, országos sportrendezvények, bajnokságok, versenyek, erdei óvoda, tábor, stb.)

2.3.4 A gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése

- Az **edzés** szolgálja a gyermekek ellenálló képességének fokozását, a szervezet alkalmazkodását az időjárás változásaihoz.

Az évszakoknak és az időjárásnak megfelelő mértékben és módon biztosítjuk a gyermekek szabad levegőn való tartózkodását, hiszen a jó levegő, napfény, víz a gyermekek edzettségét segíti. Extrém időjárás esetén korlátozzuk csak a kinti tevékenységeket, (pl.: erős UV sugárzásnál 11-15 óráig, -5 fok alatti hideg esetén, stb.)

- Az óvoda **udvara** nemcsak a szabadban való játszást teszi lehetővé, a füves, félárnyékos területeken a napfürdözést, a hosszú beton részeken a kocogást, futást, rollerezést, kerékpározást, télen a csúszkálást, a szánkózást is. Két udvarrészen kialakított, „foci pálya” kapukkal, „dobáló” és a felszerelhető röplabdaháló, a különböző labdajátékokkal való ismerkedést is lehetővé teszi.

- Az óvoda környékén több kisebb, nagyobb park található, így rövidebb és hosszabb séták szervezése, akár csak a kirándulások, változatosabbá teszik a szabadban való tartózkodást. Egyre több gyermek autóval jön óvodába, keveset, gyalogolnak, sétálnak. Ezért célunk, hogy a nagycsoportosok megszeressék a hosszabb távú gyaloglást is. Több olyan programot szervezünk külön a nagyoknak, ahova tömegközlekedési eszközzel és/vagy gyalog lehet eljutni.

(Pl.: kerületi tűzoltóság, sportpálya, „zöld-sziget”, Móra Ferenc Ált. Iskolában

szervezett programok, közeli intézményekben szervezett kiállítások, rendezvények, stb.)

- A különböző szervezett edzési programok alkalmával fontos, hogy az *óvodapedagógus* vegye figyelembe az egyéni érzékenységet, önkéntes részvételt. A szülői igények figyelembevételével, *óvodapedagógusi* kísérettel és tevékeny közreműködéssel segítjük e tevékenységet. Ha lehetőségünk van megszervezésükre, pl.: korcsolya, stb.

- A pancsolást, sarazást - ami a gyermekek egyik legkedvesebb nyári tevékenysége - higiénés, a gyermekek biztonságát szolgáló feltételek megteremtésével, kívánt kiegészítő játékok készítésével próbálja az *óvodapedagógus*, minél örömtelibbé tenni.

Ezeket a tevékenységeket a fokozatosság, rendszeresség és folyamatosság jellemezze.

- A gyermek *egészségének és testi épségének védelme* alapvető és felelősségteljes feladat.

- Az *óvodapedagógus* már óvodába lépés előtt tájékozódjon a gyermekek általános egészségi állapota felől (pl.: gyógyszerérzékenység, szomatikus, pszichikus eredetű panaszok, tünetek, allergia, stb.).

- A **különleges bánásmódot** igénylő gyermekek esetében fontos a sérülés mértéke mellett a sérülés kóroki tényezőjének, időpontjának és az egyéb, kísérő rendellenességeknek a megismerése is.

Az *óvodapedagógus* minden esetben szeretetteljes bánásmóddal, tapintatosan, a szülőkkel és szakemberekkel együttműködve segítse a gyermeket.

- Valamilyen területen *tehetséges* gyermekek esetében fontos felismerni, ha a gyermek kiemelt képességei mellett valamilyen részképesség zavarral küzd, mert a lemaradt területet ugyanúgy kell fejleszteni, mint a meglévő kivételes képességeket.

- Az óvoda épületén belül és az udvaron is biztosítani kell a gyermekek **balesetmentes** mozgásához szükséges feltételeket.

A szabadon mozgó, mozgásbeli-teljesítőképességét próbálgató gyermek fokozatosan megtanulja a veszélyhelyzet felmérését, megszüntetését.

Ezt a folyamatot segíti a legszükségesebb, a baleset megelőzését szolgáló, az óvó-védő előírások szerinti szabályok gyermekekkel való közös megbeszélése, folyamatos ismétlése.

- Az **óvó-védő** funkcióban szem előtt tartjuk, hogy olyan tevékenységeket szervezzünk a gyermekeknek, melyek nem „óvoda idegenek”, és nem vezetnek a gyermekek kifáradásához, túlterheléséhez. Védjük gyermekeink testét, lelkét, értelmét a felesleges megterhelésektől.

Igen apró, a bőr felületén bekövetkező sérüléseket az *óvodapedagógus*, bármely más esetet, *orvos* láthat el.

- A gerincoszlop és a mozgásszervek elváltozásának **megelőzése** érdekében a szervezett mozgástevékenységek anyagát játékos lábtorna és tartásjavító torna gyakorlataival folyamatosan bővítjük.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek biztonságosan használják a tárgyakat, eszközöket, mozognak a térben (épület, udvar, utca). Teljesítőképességük növekszik (erő, ügyesség,

állóképesség, gyorsaság, mozgásuk összerendezettebb, harmonikusabb lesz. Saját teljesítőképességeik határát ismerik.

- Ismerik a szokásokat, szabályokat, az óvó-védő előírásokat. Képesek felismerni és elkerülni az ismert veszélyhelyzeteket. Ismernek az egészség megóvását elősegítő, és egészségre ártalmas dolgokat, ételeket, italokat, élelmiszereket, tevékenységeket.
- Tudnak alkalmazkodni megváltozott körülményekhez, szituációkhoz, (napirend változása, csoportösszevonás, külsős programok).
- Társakat segítik, ismereteik alapján figyelmeztetik a veszélyes helyzetek, egészségkárosító dolgok, tárgyak elkerülésére.
- Hibás, rossz eszközöket nem használnak, jelzik, ha valami megrongálódott.
- Az óvó-védő előírásokat, szokásokat, szabályokat ismereteik alapján betartják.
- Érthetően megfogalmazzák ismereteiket, szükségleteiket, észrevételeiket.
- A sérülést valamilyen mértékben kompenzáló eszközök használatát elemi szinten ismerik, vigyáznak azokra.

2.3.5 Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása

- A **testápolás** az egészséges életmód kialakításának alapvető feladata. A gyermek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, tisztaság-igényük kialakítását szolgálja.

Az *óvodapedagógus* a gyermek egyéni igénye, kérése, kívánsága szerint vegyen részt a testápolási szokások kialakításának folyamatában. Folyamatosan nyújtson információt a tevékenység szükségességéről, (pl.: betegségmegelőzés, egészségmegóvás, stb.) a takarékosabb, hatékonyabb, környezetkímélőbb megvalósítás módjáról, (pl.: fogmosásnál pohár használata, közben nem folyik a víz, stb.) ezzel is alakítva az egészséges- és környezettudatos magatartás szokásait.

A rendszeres és megfelelő tisztálkodáshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, a légutak tisztításához, a WC-használathoz úgy kell megteremteni a feltételeket, hogy a gyermekek fokozatosan és egyre önállóbban végezhesék ezeket a teendőket.

- Az **érzékszervek védelme** különösen fontos *óvodapedagógusi* feladat. E tevékenységnél is fontos a megfelelő idő biztosítása, bensőséges gyermek-felnőtt kapcsolat, intim feltételek megteremtése a szükségletek kielégítéséhez.
- Az **egészséges táplálkozás**, mely a gyermek fejlődésének fontos feltétele, az óvodában a napi háromszori étkezés a tápanyagszükséglet 65-70%-át biztosítja.

Mivel az óvodában csak melegítő konyha működik, így a gyermekek étrendjét folyamatosan figyelemmel kell kísérni és a szolgáltatóval megbeszélve módosítani, hogy változatos és megfelelő tápanyag-összetételű legyen.

Az egészséges táplálkozással kapcsolatos felméréseink azt mutatják, hogy a gyermekek átlagosan egyre kevesebb nyers zöldség és gyümölcs félélt fogyasztanak. Ezt a hiányt heti egyszeri "gyümölcs v. zöldségnap" keretében próbáljuk kompenzálni csoportonként, a szülőkkal való egyeztetés és igény alapján.

A gyerekek napi folyadék szükséglete 1.0-1.5 liter, ezért (megfelelő és elérhető tárolás mellett) a szomszédos gyerekek részére biztosított, hogy az egész nap folyamán bármikor ihassanak.

Az **étkezéshez** szükséges feltételek megteremtése *önkiszolgálással és naposi tevékenységekkel* valósulnak meg.

Az étkezéssel kapcsolatban fontos:

- az egyéni ízlések megismerése és formálása,
- az egészséges táplálkozás megismertetése életkornak megfelelő szinten, tartalommal és módon,
- az esztétikus és kulturált étkezés szokásainak kialakítása, betartása.

A *részben folyamatos* napirend keretein belül a gyermekek a tízórainál és az uzsonnánál maguk választják meg az étkezés időpontját, és a déli étkezést is egyéni tempóban fejezik be, így a várakozási idő csökken.

Fontos, hogy az étkezések alkalmával biztosítsa az *óvodapedagógus* a megfelelő, ép eszközöket és helyet, a nyugodt derűs légkört.

Például:

- a **német** csoportokban a déli étkezésnél az egy asztalnál ülő gyerekek kézfogással, rövid német vers elmondásával kívánnak egymásnak „jó étvágyat”,
- halk beszéd,
- ünnepek alkalmával más formában elrendezett, feldíszített asztalok mellett való étkezés közben, halk német vagy magyar zene hallgatása, stb.)
- a napirendben rögzített időkeretek betartásával az étkezések közti megfelelő idő elteltét (3óra),
- egyéni igények figyelembevételével, toleráns, ösztönző magatartással új ízek megkedveltetését,
- segítséggel és türelemmel az önálló étkezéshez, önkiszolgáláshoz szükséges készségek, szokások kialakulását.

• Az időjáráshoz igazodó, a hőmérsékleti változások ellensúlyozásához alkalmas, réteges **öltözködés** védi legjobban a gyermeket. Az életkornak megfelelő, célszerű, praktikus, kényelmes, ízléses öltözködés biztosítása a szülők és az *óvodapedagógus* közös feladata.

A váltó és tartalék ruhák, a láb egészséges védelmét szolgáló cipők elhelyezése, polcon ill. jellel ellátott zsákban történik.

• A **pihenés**, az **alvás** a gyermek alvásigényének kielégítését, az idegrendszer megnyugvását szolgálja.

Az óvodapedagógus feladata a feltételek optimális megteremtése:

- nyugodt, csendes, zavaró ingerek nélküli légkör,
- „alvó kellékek” elérhető helyen való tárolása, használata,
- elalvás előtti mesélés, dúdolgatás, zenehallgatás,
- szoba levegőjének cseréje,
- az alvásigények felmérése után az ágyak elhelyezése úgy, hogy az előbb ébredő és tevékenykedő gyerekek ne zavarják alvó társaikat,
- kényelmes váltóruha használata. Ha a csoport pizsamát használ, a többi ruhadaraboktól külön, elérhető helyen alakítsák ki a helyét.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek önállóak, megfelelően használják az eszközöket, (pl.: evőeszközök, étkezés egyéb kellékei, zsebkendő, fésű, fogápoló szerek, tisztálkodási eszközök, WC-használat, zsák, polc, ruhadarabjaik, stb.)
- Ülő helyzetben is megfelelő testtartásuk. Nagy- és finommozgásuk összerendezett, (pl.: étkezés különböző evőeszközökkel, kancsó használat, öltözés, vetkőzés, kötés, fűzés, gombolás, hajtogatás, tisztálkodás, WC-használat, stb.).
- Ismerik a szokásokat, szabályokat, (helyes sorrend, eszközök helye, funkciónak megfelelő használata).
- Szívesen végzik, nem fordítanak túlzott figyelmet a tevékenységeknek. Szívesen próbálnak ki új ízeket, eszközöket is. Kialakult az igényük a szükségleteiknek megfelelő testápolásra, táplálkozásra, öltözködésre, tevékenységek közben a kulturált, udvarias viselkedésre.
- Felismerik saját ruhadarabjaikat, eszközeiket.
- Minden esetben megfelelően használják az eszközök, tárgyak, kellékek nevét, szükségleteiket megfelelő módon, érthetően fejezik ki.
- Szükségleteiknek kielégítéséhez ítéletalkotásuk (mennyiségi, minőségi) megfelelő. Felismerik az öltözködés és az időjárás összefüggéseit.
- Tevékenységek közben figyelnek saját (ruházat, haj,) és környezetük rendezettségére, esztétikájára, a környezet tisztaságának megtartására.
- Egyéni igényük, ízlésük is megjelenik a tevékenységekben. Elfogadják, tiszteletben tartják a különböző tevékenységek közben megjelenő különbözőségeket.
- Ismernek egészséges és egészségre ártalmas ételeket, italokat, egészséges és környezet megóvó, kímélő tevékenységeket, cselekedeteket. Életkoruknak megfelelő szinten válik tudatosabbá az érzékszervek védelme.
- Motiváltak az egészséges élelmiszerek fogyasztására. Ismeretei alapján elutasítja az egészségkárosító pl.: élelmiszerek alkalmazását.
- A tevékenységben másokat is segítenek, figyelembe veszik a társak igényeit is.
- A fogyóeszközökkel megfelelő módon bánnak, nem pazarolnak. Alkalmazzák a megismert környezettudatos magatartásformákat. (pl.: szelektív szemégyűjtés, újrahasznosítás, stb.)
- A **német** csoportba járó gyermekek ismernek jellegzetesen német ételeket, ünnepek alkalmával fogyasztott különlegességeket, szokásokat, tevékenységeket.
- A **különleges bánásmódot igénylő** gyermekek pozitívan viszonyulnak a gondozó orvoshoz, a fejlesztést végző szakemberhez, a gyógyító, fejlesztő eljárásokhoz.

2.3.6 A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása

- Az óvoda **tárgyi környezete** is befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának alakulását, a fejlesztő nevelőmunka minőségét. Ezért fontos feladat az egészségügyi előírásoknak és életkornak megfelelő, barátságos, esztétikus környezet célszerű és folyamatos alakítása, mely segíti az egészséges- és környezettudatos elvek megvalósulását is.

- Fontos a **sajátos nevelési igény** szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte, mely akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.
- Az óvodapedagógusnak naponta többször ellenőriznie kell a különböző segédeszközöket. (Pl.: a hallókészülék állapotát, működését, erősség beállítását, tisztaságát, szemüveg tisztaságát, stb.). Az eszközöknek külön, biztonságos helyet kell kialakítani.
- Az **udvar** felszereltségét is folyamatosan alakítani, formálni kell az óvadás gyermek sajátosságaihoz, igényeihez mérten, a nevelőmunkát segítő szempontok és egészségügyi és környezettudatos követelményeknek megfelelően. (pl.: változatos, több funkciójú talajborítások, árnyékos, napos helyek, mozgásfejlesztő játékok, építmények, balesetmentes környezet, esővízgyűjtők, öntözőrendszer, kerékpártároló, komposztálók, stb.)

Az óvodapedagógusok feladata (adottságok és lehetőségek szerint):

- az udvar célszerű kialakítása oly módon, hogy a gyermekek idejük minél nagyobb részét a szabadban tölthessék,
- változatos tevékenységekhez szükséges feltételek, eszközök biztosítása (pl.: homokozás, sarazás, sportjátékok, kerti munkák, stb.),
- a hiányzó eszközök igénylése, pótlása, a felszerelések folyamatos karbantartása, óvása (a szülők aktív közreműködésével).

Az adottságok kihasználásával az óvoda épületében is cél: a különböző helyiségek barátságos, biztonságos, esztétikus, nevelőmunkát segítő környezet kialakítása.

A **csoportszobák** több funkciót töltenek be. Berendezésüknél fontos a következő **szempontok figyelembevétele**:

- megfelelő természetes és mesterséges világítás, hőmérséklet,
- a berendezési tárgyak megfelelő méretűek, könnyen mozgathatók, az egyszerűség, a takarékoság a praktikusság jegyeit mutatják, a helyi sajátosságot is tükröző természetes anyagok felhasználása is érvényesül.
- az eszközök épek és jól tisztíthatók legyenek.

A „**németes**” csoportokban a tárgyi környezet kialakításánál fontos, hogy az tükrözze a német kisebbség kultúráját, hagyományait és tárgyi emlékeit is.

Az **öltözők** is biztosítsák a nyugodt öltözéshez, vetkőzéshez szükséges feltételeket.

A szülők tájékoztatása céljából egy esztétikus hirdetőablán jelenjen meg a csoport nevelési-fejlesztési elképzelése, (német nyelven is).

A **mosdóban** minden gyermek számára legyen jellel ellátott, az egészségügyi előírásoknak megfelelően elhelyezett törülközője, fogapoló eszköze, fésűje.

A **tornaszoba** felszerelése, hőmérséklete, szellőztetése, stb. is feleljen meg az előírt követelményeknek.

A **kézműves szobában** az eszközök elhelyezése célszerű, könnyen hozzáférhető legyen. A tevékenységet vezető **óvodapedagógus** fokozott

figyelemmel kísérje a speciális eszközök biztonságos használatát.

2.3.7 A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása

Az óvoda pedagógiai küldetésében, szellemiségében hangsúlyosan jelen van a környezettudatosságra nevelés és a mindennapok pedagógiai megoldásaiban is a környezeti nevelési prioritások alapján működik.

(Kifejtés a „3.8 A külső világ tevékeny megismerése” c. és „2.3.4 Hagyományok, ünnepek” fejezetben valamint részletei megtalálhatók az „Egészséges életmódra nevelés és az Óvodai élet tevékenységi formáiban.”)

2.3.8 Speciális gondozó, prevenció és korrekciós testi nevelési feladatok ellátása

- A **tornaszoba** használata kiszélesíti a gyermekek mozgásfejlesztésének a lehetőségeit. Bővíteni tudjuk a mozgásos tevékenységek tartalmát, formáit és kereteit. Nemcsak a délelőtti testnevelés és a mindennapi, frissítő testnevelések alkalmával, hanem *délután* különböző tevékenységekben, differenciáltan is alkalmazzuk a gyermek mozgásának, testi képességeinek, fizikai erőnlétének, edzettségének fejlesztését.

- **Gyógytorna**

Ha a fenntartó lehetőséget biztosít, 1 héten több alkalommal (ez létszámtól és az utazó gyógytornász engedélyezett óraszámától függ) a szakszolgálat, megelőző és korrekciós, gyógytestnevelést biztosít az intézmény kérésére, az 5-6-7 éves gyermekek részére. A gyógytestnevelés feladata a gyermekek speciális egészségügyi célú testnevelési foglalkoztatása, ha a gyógytornász vagy a szakorvos szűrővizsgálat alapján gyógy- vagy könnyített testnevelésre utalja a gyermeket, és akit az óvodai mozgásfejlesztés keretein belül hatékonyan nem lehet fejleszteni.

A program szükségessége:

A gyermekorvosi és ortopédiai szűrővizsgálatok feltűnően magas arányban mutatnak ki kezdődő mozgásszervi elváltozásokat már az óvodás korosztálynál, amelyek az iskolás korban még tovább emelkednek.

Kutatások igazolták, hogy a gyermekkorban kialakuló helytelen testtartás és helytelen mozgásos beidegződések a statikai rendszer – többek között a gerincoszlop – alkotó-elemeinek további fejlődését károsan befolyásolják.

A szűrővizsgálatok arra is rámutattak, hogy ezen elváltozások kezdeményei – scoliosis, hanyag tartásból eredő mellkas-és gerinc deformitás, a következményes izomkontraktúrák, a lúdtalp – már az óvodás korban kimutathatók. Ha az ekkor kialakuló elváltozásokat nem kezelik megfelelően, később fájdalmat és teljesítmény csökkenést okoz, vagy okozhat. Kezdeti időszakban a tünetek nem olyan kifejezettek (ügyetlenebb mozgás, fáradékonyság) később már szembetűnőbb a sportteljesítményekben való lemaradás. A felnőtt korosztálynak pedig, már komoly gondot okozhatnak a különböző mozgásszervi problémák.

Ha nem alakul ki a megfelelő „izomfűző”, a gyermek eleinte felszólításra még ki tudja húzni magát, de később az izmok rövidülése és túlnyúlása

megakadályozza ebben. Ekkor már sokkal hosszadalmasabb és fájdalmasabb helyrehozni a hibát, ha ez egyáltalán még lehetséges.

A program célja:

- a túlterheléses betegség kialakulásának elkerülése, megelőzése,
- kezdődő tartási rendellenességek (mellkas deformitása, hanyagtartás, lúdtalp, X-láb, O-láb) korai felismerése és korrekciója,
- helyes koordináció kialakítása és a mozgásbiztonság fejlesztése.

Felszereltség:

- bármi, ami a csoportszobában, tornaszobában megtalálható, pl.: pad, zsámoly, asztal, szék, babzsák, karika, ülőpárna, bordásfal, kötélletra, stb.

Fontos, hogy a szülőket, *szülői értekezleten* tájékoztatni kell a programról:

- prevenció elméletéről, (különböző kiadványokról),
- szűrővizsgálat milyenségéről, eredményéről,
- helyes testhelyzetek (ülés, állás, járás) kivitelezéséről,
- optimális testhelyzetek biztosító eszközökről (szék, asztal),
- különböző elváltozásokhoz kapcsolódó gyakorlatok tematikus ismertetéséről,
- egyénre szabott gyakorlatanyagról.

Az *óvodapedagógusokkal* együttműködve, egymás munkáját segítve a gyermek mozgását fejleszteni és korrigálni (óvodapedagógusok napközben is végeztethetik a lábtornát).

• **„Mozgáskotta módszer”**

1 héten több alkalommal, kis létszámú csoportokban (ez létszámtól függ) a részképesség zavarral küzdő gyermekek differenciált fejlesztését segíti az 5-6-7 éves gyermekek körében a „Mozgáskotta” módszer alkalmazása. A módszer igazán akkor éri el fejlesztőhatását, ha kis létszámú csoportokban szervezi az óvodapedagógus.

Célja, hogy a gyermekek minden lehetőséget megkapjanak hátrányaik minél előbbi és minél nagyobb mértékű korrigálásához, kompenzálásához.

A mozgáskotta módszer egy komplex mozgás- és személyiségfejlesztő rendszer. Nagyban segíti a gyermek eltérő adottságaiból és fejlődési üteméből adódó, elsősorban pszichológiai jellegű és mozgásos hátrányokat.

A természetes mozgásfejlődés aprólékosan lebontott elemeiből összeállított tervszerű program magát a személyiséget teszi alkalmassá arra, hogy a gyermek a mozgásos megnyilvánulásait motiváltan, összerendezettebben és eredményesebben hajtsa végre. „A módszer során az érzelmek, az ismeretek, a figyelem, a gondolkodás, az emlékezet, mint a mozgásos tevékenység pszichológiai alapjai legalább akkora jelentőséggel bírnak, mint maga a konkrét mozgásteljesítmény.”*9

A módszer hatására a fejlesztésre szoruló gyermekek állóképessége, mozgáskoordinációja, izomzata látványosan fejlődik, javul a testtartásuk és növekszik ellenálló képességük is.

Eszközök:

A módszer során használt eszközök természetes anyagból készültek, színben

és formában gazdagok. Értéke, rendszerszemléletű kombinálhatóságában rejlik. A szín és formagazdagság, a célszerű variálhatóság, a különböző kiegészítők a figyelem, és az emlékezet fejlődését, az ideg-izom kapcsolatok kiépítését a térben a folyamatosan jelen lévő, vizuálisan követhető szimbólumok biztosítják.

- Preventív jelleggel biztosítjuk az óvodában, évente legalább egyszer a gyermekek **fogászati, szemészeti és általános szűrővizsgálatát**, melyet a kerületi egészségügyi szolgáltató szakemberei végeznek el. Az óvodapedagógusok évente 2 alkalommal mérik a gyermekek **testmagasságát, súlyát** és az eredményeket a naplóban rögzítik. Minden olyan esetben, amikor a gyermek állapotában (pl.: látás, hallás, mozgás, étkezés, teherbírás, stb.) változást észlelnek az óvodapedagógusok, a szülőket tájékoztatják és utána, közösen keresik a lehetőségeket a probléma okának feltárásában, megoldásában.

2.4 Az érzelmi, erkölcsi nevelés és a közösségi nevelés

„Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül.

Mindezt szükséges, hogy:

- a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék;
- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én-tudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól." (Alapprogram)

Az érzelmi, erkölcsi nevelést és a szocializálódást, a közösségi nevelést segítő nevelés célja:

A gyermek személyiségének fejlesztése a szocializálódáshoz, az együttélés erkölcsi normáinak betartásához, elfogadásához és alakításához szükséges tulajdonságok, magatartásformák, készségek, képességek, szokások kialakítása.

„Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.” (Alapprogram)

- A gyermek számára biztonságot nyújt a megalapozott és következetes, ám rugalmasan kezelt szokásrendszer. Segít neki abban, hogy a körülötte lévő szűkebb és tágabb környezetben az emberi érintkezés alapvető szabályait elsajátíthassa. A szokásrendszeren és az együttélésekből fakadó interakciókon keresztül fejlődik normarendszere, mely a további fejlődési szakasznak, az iskoláskornak az alapja.

- A szocializáció folyamatában fontos, hogy a gyermek, mint egyén találja meg helyét a közösségben és cél, hogy a gyermeknek igényévé váljék a csoporttal való együttműködés, ugyanakkor – ha arra van igénye – egyedül is tevékenykedhessen.
- Az erkölcsi képességek fejlődése az egész nap folyamán, nem feltétlenül tudatosan alakul, az erkölcsi érzék kialakulása egyfajta szocializációs folyamat eredménye. Ebben az életkorban az erkölcsiség általában az egymásra figyelésben, az együttműködésben, segítségadásban, a szokások, szabályok, betartásában nyilvánul meg.
- A társas kapcsolatok alakulásának legfőbb eszköze, színtere elsősorban a játék, ezt követik a közös tevékenységek, a közösen végzett feladatok, a különböző szervezeti keretekben megvalósuló tanulási formák.
- A közös élmények, tevékenységek segítik a különböző erkölcsi tulajdonságok (pl.: együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség, stb.) az akarat fejlődését (pl.: önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat, stb.)
- A *szocializáció* folyamatában a gyermeki személyiség, az „én”, majd a „mi” érzés kialakulásának *alapfeltétele*:
 - az életkoronként és egyénenként változó érzelmi szükségleteinek megfelelő egyéni bánásmóddal való kielégítése,
 - az optimális felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolat megléte a mindennapokban.
- Az *óvodapedagógus* értő, szeretetteljes odafordulása, a modellértékű, utánzásra alkalmas magatartása, az érzelmi biztonságot nyújtó miliő *serkenti a 3-6-7 éves korú gyermek*:
 - közvetlen környezete iránti (szociális és tárgyi) érzékenységének kialakulását,
 - az új megismerését,
 - a szociális viselkedésminták átvételét,
 - normák, szabályok elfogadását,
 - a kialakult konfliktus helyzetek megoldását, stb.
- A gyermek reális énképének kialakulása, a különbözőségek elfogadása és tisztelete, a szociális érzelmek fejlődése a társas együttműködés alkalmával, a különböző szintű kapcsolatokon keresztül, a csoportban kialakult együttélés normái, szabályai szerint valósulhatnak meg.
- A gyermek aktivitása, önállósága, az együttműködés érdekében alakuló tolerancia készsége (a játékban és különböző szituációkban) a fokozatosan gazdagodó, sokszínű, változatos tevékenységek, közös élmények hatására és a különböző szerepek gyakorlása közben fejlődik, alakul.
- Az érzelmi nevelés folyamatában, a felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatok létesítésének, alakulásának alapvető eszköze a kommunikáció (verbális és nonverbális). Ezek a kapcsolatok formálják a gyermek érzelmet kifejező képességeit, az együttműködést segítő udvariassági formákat (pl.: kérem, köszönöm, tessék, légy szíves, stb.), nyelvi eszközök (pl.: megszólítás, megnevezés, párbeszéd, stb.) használatát.
- A különböző szokások kialakításának folyamatában fontos az óvodapedagógus pozitív érzelmi megerősítése, a gyermeki tevékenységek szabad megválasztásának biztosítása (teljesíthető elvárásokkal, korlátokkal), az élethelyzeteknek megfelelő, a gyermekek egyéniségeihez, cselekedeteihez mért helyes értékelés (jutalmazás, büntetés). (A gyermekek jutalmazásának, a figyelmeztetés elvei és formái a Házirendben olvasható részletesen.) Fontos,

hogy a gyermekek, szülők ismerjék a neveléssel kapcsolatos jutalmazási lehetőségeket, és hogy ne sérüljön az egyenlő bánásmód elve.

- Az *óvodapedagógus személyisége*, attitűdje nagymértékben befolyásolja a csoport általános „milyenségét”, a társas, mikro-csoportos és csoportos együttműködések minőségét.

Fontos az *óvodapedagógus* őszinte, minden gyermekre odafigyelő, baráti kapcsolatokat támogató, a gyerekekkel együttműködő, a kulturált viselkedést közvetítő magatartása.

- A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, kiemelt figyelmet igénylő, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű és/vagy különleges bánásmódot igénylő illetve kiemelkedő képességű gyermekek nevelése sajátos törődést igényel az *óvodapedagógus* részéről.

Szükség esetén az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberek (pl.: fejlesztőpedagógus, logopédus, pszichológus, stb.) közreműködésével a család és az *óvodapedagógus* (és gyermekvédelmi felelős) együttes munkájával segítjük a gyermekek speciális nevelését. Külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez vagy tehetségének kibontakoztatásához.

- A gyermekekkel és a szülőkkel való kölcsönös bizalmon alapuló jó kapcsolat kialakítása, erősítése és a gyermek minél jobb megismerése érdekében az *óvodapedagógusok* tervezzenek, szervezzenek a családokkal különböző közös programokat. Pl.: Közös játék, barkács-délutánok, kirándulások, nyílt délelőttök, délutánok, stb.

- A „**németes**” csoportokba különböző nyelvismerettel rendelkező gyerekek kerülnek. Ezért a gyermek érzelmi biztonsága érdekében a csoportokban dolgozó „**németes**” *óvodapedagógusok* kiemelten **fontos feladata**:

- a szülőktől előzetesen tájékozódjanak a gyermekek nyelvi tudásának szintjéről, a német nyelvhez fűződő érzelmi viszonyáról (érdeklődő-közömbös, elfogadó-elutasító, stb.),

- fokozottan alkalmazzák az új gyermekek körében a metakommunikációs eszközöket (mimika, pantomimika, vokális mimika, proxémia). Ezeket egy-egy szóval, rövid, többször ismételt mondatokkal kísérik. Ehhez segítséget nyújt az egyéb eszközök használata (pl.: a gyermekeket segítő a csoport „kedvenc bábja”, kedvenc játék, a gyermekek által igen kedvelt közös tevékenységek, stb.)

- A **kiemelt figyelmet igénylő gyermekek integrált** nevelését végző csoportokban fontos:

- a speciális szükségletű gyermekek képességeinek optimális kibontakoztatása úgy, hogy a közösség életébe minél könnyebben beilleszkedhessenek.

- a gyermekközösség felkészítése, elfogadóvá formálása, az együttes élményekből fakadó szeretet kialakítása,

- a habilitációs és rehabilitációs tevékenységek közben az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése,

- az önálló cselekvés biztosítása,

- az azonossághoz való ragaszkodás csökkentése, a változások elfogadtatása speciális eszközökkel,

- az önbizalom erősítése,

- a gyermekek szociális nevelésénél, a sérülés mértékét figyelembe véve,

annak arányában kell kialakítani pl.: az alkalmazkodó készséget, akaraterőt, az önállóságra törekvést, az együttműködést, stb.

- időben fel kell ismerni a „másodlagos sérüléseket”, mint pl.: szorongás, gátlásosság, stb.

- érzelmi biztonság érdekében szükség van az alkotó, korlátozó, türelmes, megértő környezet megteremtésére. Fontos, hogy az *óvodapedagógus* a részképeség zavarok csökkentésére irányuló fejlesztés mellett a gyermek csoporton belüli helyzetét javítsa, hétköznapi szituációkon keresztül próbálja a gyermek társas kompetenciáját fejleszteni. Fontos, hogy a szabályok érthetően megfogalmazottak, egyértelműek legyenek. Az *óvodapedagógus* határozottan, következetesen, kiszámíthatóan járjon el egy-egy „problémás” helyzetben. A jutalmazás (pozitív megerősítés) és elmarasztalás az adott cselekvésre vonatkozzon. Fontos az állandó motiváció és az azonnali értékelés a sikerélmény megélése érdekében.

A megbeszélte, világosan tisztázott szabályok mentén a gyermek könnyebben eligazodik az óvodában. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy ezekkel a szabályokkal minden a gyermeket közvetlenül gondozó felnőtt tisztában legyen, és a gyermekkel szemben támasztott elvárásai is azonosak legyenek.

Nagyon fontos, hogy olyan alapvető készségek, képességek birtokába juttassák a gyerekeket, melyek a későbbi életkorban szükségesek, az önálló életvitelt megalapozza.

A különböző viselkedési problémák kezelése a szociális-émocionális képességfejlesztés kiemelt tartalma:

- a gyermek saját és mások érzéseinek felismerése,
- másokra figyelés képessége, mások elfogadása,
- társas szokások és beállítódások, az együttműködés elemeinek megalapozása,
- alkalmazkodó képesség, felelősségérzet fokozatos fejlesztése.

A nagyothalló gyermekek érzelmi biztonságát szolgálja például, ha az *óvodapedagógus* részletesen és türelemmel megismerteti:

- a halló társakkal való érintkezés legszükségesebb nyelvi formáit,
- az együttléthez, az együttjátszáshoz, a kapcsolatteremtéshez hozzásegítő különböző játékformák, szabályok megismerését, azok „kommunikációs aktusait”,
- a kölcsönös elfogadó kapcsolatot a halló és nagyothalló gyermekek között, és a szülők között is.

A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek esetében az érzelmi biztonságot növelhetik:

- a tevékenységet meghatározó állandó keretek, szabályok,
- a sikeres teljesítmények állandó pozitív megerősítései, a dicséretnek
- a várakozás, kivárás okozta feszültségek csökkentése,
- az ingadozó aktivációs szinthez való alkalmazkodás, megértés (felnőtt és társak által is).

Az *óvodapedagógus* egyik fontos feladata, hogy a gyermekek jellegzetes, eltérő viselkedési tüneteit felismerje. (pl.: a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányosságait, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikációt, a rugalmas viselkedést, a szervezés és kivitelezés

képességének minőségi sérülését és az egyenetlen képességprofil, a különböző jellegzetes testtartásokat, mozgásformákat, nyelvi struktúrákat, stb.) A kiemelt képességekkel rendelkező gyermekeknél a támogató, család és óvodapedagógus részéről együttműködő „odafigyelés”, tolerancia.

2.4.1. Befogadás - Beilleszkedés

A **befogadás-beilleszkedés** időszaka, az első „benyomások”, meghatározóak a gyermek óvodába járással kapcsolatos, pozitív érzelmi viszonyának kialakításában.

Fontos, hogy a gyermek az új környezetben minél rövidebb idő alatt olyan biztonságérzetet szerezzen, amely pozitívan határozza meg további szociális viselkedésének alakulását.

Célunk: a gyerekek számára megkönnyíteni a szülőtől való elválást és olyan módszerek, eljárások alkalmazása, amelyek megkönnyítik a gyerekek alkalmazkodását a megváltozott körülményekhez.

Az óvodás gyermek viselkedését, különböző megnyilvánulásait nagymértékben befolyásolja, hogy milyen volt eddigi fejlődése, milyen nevelési hatások érték az óvodába kerülés időszakáig. Ezért fontos gyermek élettörténetének, a nevelési körülményeinek, annak leglényegesebb összetevőinek megismerése, mely folyamatos és több alkalommal, módszerrel történik (szóban, írásban)

A nyugodt, biztonságos befogadás érdekében az óvodapedagógusok:

- a befogadás menetét beszéljék meg a szülőkkel,
- biztosítsák, hogy a gyermekek szülőkkel együtt, fokozatosan ismerkedjenek meg az óvodával, a csoport napirendjével, szokásaival,
- mindig a gyerek igényeit szem előtt tartva válasszák meg a kapcsolatteremtés módját, a megfelelő közeledést. (Pl.: melyik gyermek igényli a közvetlen kapcsolatot, kinél célravezetőbb a passzív várakozás, stb.),
- a dajkákkal közösen készítsék elő az új gyerekek fogadását is, a csoport szokás- és szabályrendszere alapján. Beszéljék meg, melyek azok az időszakok és tevékenységek, ahol fokozott segítségre van szüksége a gyermekeknek.
- az első napokban, lehetőleg az egész nap folyamán, mindkét *óvodapedagógus* legyen együtt a gyermekekkel,
- az osztatlan és vegyes csoportokba régebben járó gyermekeket készítsék elő az új társak fogadására. Megfelelően készítsék fel a csoportot a **kiemelt figyelmet igénylő** gyermekek befogadására, segítésére. Fontos, hogy beszéljenek a gyermekekkel a segítségnyújtás szükségességéről, lehetőségéről és mértékéről. (A segítő odafigyelés és a tényleges segítségnyújtás gyakorlatát nem verbális instrukciókkal, hanem szituációk megteremtésével érhetjük el.)
- a csoportjukban biztosítsanak minden gyermek számára olyan tároló helyet, ahová a kicsik az otthonról hozott, megnyugtató, kedvenc tárgyait, a nagyobbak „kincseiket”, saját eszközeiket, rajzaikat elhelyezhetik, önállóan kezelhetik.

A türelmes, gyengéd, körültekintő magatartás ne csak a szeptemberben érkező új gyermekek, hanem az év közben jelentkező, különböző életkorú gyerekek befogadását is segítse, hiszen a mindennapokban való együttlét alakulását nagyban befolyásolja az óvodába lépés kezdeti időszaka.

A befogadás időszakában megfigyeljük, hogy

- a gyermek miként szokta meg az új környezetet,
- hogyan reagált a szülőtől való elválásra,
- magára talált-e a játékban,
- hogyan alakult a kapcsolata az óvodapedagógusokkal, a nevelést közvetlenül segítőkkel, a dadus néikkel, pedagógiai asszisztensekkel,
- hogyan illeszkedett be az óvodai élet ritmusába,
- mi okozott számára örömet vagy nehézséget,
- hogyan reagált a sok gyerekre.

A megfigyeléseinket a szokott módon, a gyermekek egyéni személyiséglapján írásban rögzítjük.

2.4.2. Óvoda-iskola átmenet

Fontos, hogy tudatosodjon a közvetlen partnerek körében (óvodapedagógusok, szülők), hogy az iskolára való alkalmasság folyamat jellegű, a gyermek óvodai nevelésének első napjától kezdődik.

Felelősségteljesen, szakmailag kompetens módon kell dönteni az egyes gyermek iskolára való alkalmassága kérdésében. Ha kicsi bizonytalanság, kétség merülne fel akár a szülők, akár a pedagógusok részéről szükséges külső segítség, szakemberek, szakintézmények véleményét is kikérni.

Fontos a szülők teljes körű informálása a gyermek fejlettségéről, az iskolai elvárásokról.

Az óvoda – iskola átmenetet több tevékenységgel próbáljuk minél zökkenő mentesebbé tenni.

Gyermekek esetében pl.:

- folyamatos, egyénre szabott fejlesztéssel,
- több alkalommal és program keretében a környező iskolák megismertetésével,
- iskolások, iskolás testvérek vendégül látásával,
- különböző fejlesztő programokkal.

Szülők esetében pl.:

- a gyermekek fejlődési szintjéről folyamatos tájékoztatást nyújtunk,
- az iskolák által küldött tájékoztatókat, a szülők számára jól látható helyen helyezünk el és/vagy lehetőséghez képest minden családnak egy-egy példányt átadunk,
- fogadóórákat tartunk, ahol az óvodapedagógusok ismertetik a különböző területeken végzett gyermekek felmérésének eredményeit,
- külön szülői értekezletet szervezünk a nagycsoportos gyermekek szülei részére, ahova külsős szakembereket is meghívunk előadásokat tartani,
- nyílt napokat szervezünk, ahol a szülők különböző tevékenységek közben figyelhetik meg gyermekeiket,
- felhívjuk a szülők figyelmét, hogy az iskolák által meghirdetett nyílt- és játszónapokra, ha tehetik, vigyék el gyermekeiket, mert ezek az alkalmak sokat segítenek a megfelelő iskola és/vagy tanító néni kiválasztásában.

Az iskolák esetében a „4.4.3. Az óvoda és az iskola” c. fejezet szerint járunk el.

- Különböző szervezeti keretekkel segítjük, hogy a nagycsoportos gyermekek az iskolára megfelelően felkészítettek legyenek. Például **csoportközi csoportok** keretében tartott tevékenységeket szervezünk, amely megadott tematika szerint segítik irányított tevékenységekkel (SNI, BTM gyerekek fejlődését) is.

A) Játékos tartásjavító torna

A tevékenységekben érdeklődés szerint, az iskolába menő nagycsoportos korú gyermekek vesznek részt. Létszámtól függően több csoportban, hetente 1 alkalommal egy közeli sportegyesület felszerelt tornatermébe mennek. A tevékenységet 1 fő szakirányú végzettséggel rendelkező óvodapedagógus vezeti.

A tevékenység célja:

- megéreztetni a mozgás örömét és a mozgás iránti igény kialakítását,
- gyermek optimális testi-és lelki fejlődésének elősegítése, differenciált fejlesztéssel,
- harmonikus mozgás, helyes mozgáskoordináció kialakítása és a mozgásbiztonság fejlesztése.

A tevékenység tartalma:

Az óvodai mozgásfejlesztés szokásos elemeihez hasonló, de eltérő eszközökkel és helyszínen zajló tevékenység több területen is fejleszti a gyermekeket. A torna sportágban használt eszközök, a mind végig mezítláb végzett gyakorlatok, és a játékos feladatok kombinációja révén javul, pl.: mozgáskoordinációjuk, egyensúlyérzékük, testtartásuk, stb. A gyermekek meglévő ismereteiket más mozgástevékenység közben gyakorolhatják, fejleszthetik.

Több éves tapasztalat, hogy ez a tevékenység (gyermeknyelven „Postás-torna”) egy olyan lehetőség is, ahol a kiemelkedő képességű gyermekek kiválasztásra kerülhetnek a torna szakágban, az utánpótlás nevelés céljából is.

B) Kézműves műhely

A tevékenységekben érdeklődés szerint, 8-12 fős csoportokban tevékenykednek az iskolába menő gyermekek, egy héten egyszer, azonos időben.

A tevékenységet 1 fő szakirányú végzettséggel rendelkező óvodapedagógus vezeti.

A kézműves tevékenységek célja, feladata:

Differenciált fejlesztéssel a gyermekek megismertetése, minél több népi kismesterséggel, különböző egyedi technikákkal, eszközökkel, szerszámokkal, az életkori sajátosságoknak megfelelően. Tehetséggondozás, hátrányos helyzet kompenzálása és egyéni fejlesztés.

A tevékenység tartalma:

Az ünnepekhez kapcsolódó, hagyományőrző játékok, ajándék-, díszítő- és használati tárgyak készítése.

A műhelyben készült gyermekmunkákból minden évben „Mini-kiállítást” szervezünk a Móra Ferenc Általános Iskolának aulájában vagy az óvoda épületében. A kiállítás megnyitóján találkozhatnak a gyerekek és a szülők a leendő elsős tanítónővel is. Közös mozgásos, énekes játékkal, közös barkácsolással, a gyermekek megvendégelésével tesszük emlékezetessé ezt a délutánt.

A műhelyben végzett tevékenységgel is gazdagítjuk a vizuális nevelés lehetőségeit. A gyermekek ebben a tevékenységben ismereteiket kreatív módon újraalkothatják, és új ismereteket is szerezhetnek.

C) Gyermektánc

A tevékenységet 1 fő szakirányú végzettséggel rendelkező óvodapedagógus vezeti, jelentkezők számától és a szülői igényektől meghatározott időpontban

és formában, 25-30 percben, érdeklődéstől függően egy-két csoportban.

A tevékenység célja:

- az 5-6-7 éves gyermekek differenciált mozgásfejlesztése, a mozgáskultúra megalapozása,
- megismertetni a nagycsoportos gyermekekkel a magyar népi játéktár egy-egy változatát és megszerettetni a népzénet, néptáncot.

A tevékenység tartalma:

A tevékenység keretét, tartalmát az évszakok, ünnepek, néphagyományok, szokások határozzák meg.

A népszokásokból annyit merítünk, amennyi megfelel az életkori sajátosságoknak.

Értékes, zenei és játékkanyaggal, néptánc elemekkel a gyermekek testi-lelki gazdagodását segítjük.

A kidolgozott program főbb motívumai:

- ugróstánccok, melyeknek lüktetése, zenéje egyszerű ritmus képletei könnyen elsajátíthatók,
- szabad tánc, melynek segítségével kialakítható egy beszédhez hasonlítható alapszókinccs, melyre a gyermekek alkotókedvük szerint építkezhetnek,
- kreatív egyéni táncolás, mely a kezdő és pihenő a hangsúlyos és kevésbé látványos valamint záró figurák váltakozásából alakulhat ki.

Év közben több alkalommal szervezünk a szülőkkel közös táncházat is, ünnepekhez, jeles napokhoz kapcsolódóan, igény szerint.

D) Szivacskezilabda

A tevékenységet 1 fő szakirányú végzettséggel rendelkező óvodapedagógus vezeti, jelentkezők számától és a szülői igényektől meghatározott időpontban és formában, 30-35 percben, érdeklődéstől függően egy-két csoportban.

A tevékenység célja:

- mozgás iránti igény kialakítása, megéreztetni a mozgás, sportolás, csapatjáték, labdajáték örömeit,
- a sportág életkornak megfelelő megismertetése,
- komplex személyiség és mozgásképeség fejlesztés az életkori sajátosságoknak megfelelően,
- harmonikus mozgás, helyes mozgáskoordináció kialakítása és a mozgásbiztonság fejlesztése.

A tevékenység tartalma:

Nagy hangsúlyt fektet a különböző labdakezelési technikák elsajátítására (pl.: dobás, elkapás, átadás, pattintás, védekezés, támadás, cselezés) valamint az alapvető képességekre (pl.: gyorsaság, állóképesség, erőnlét, egyensúlyérzék, rugalmasság, térben való tájékozódás, együttműködés, kitartás, stb.).

Az elsajátított ismereteket különböző megmérettetéseken van lehetőség alkalmazni pl.: óvodai szintű, kerületi és országos szivacskezi labda bajnokságokon, versenyeken.

- Ezekben a csoportközi csoportos tevékenységekben való részvétel nem kötelező, ajánlott, ez egy lehetőség. Több éves tapasztalatunk, hogy ezekben a tevékenységekben a gyermekek szívesen vesznek részt. Megtanulják más környezetben, más felnőttek vezetésével és nemcsak a velük egy csoportba járó gyermekek közösségében a meglévő ismereteiket, készségeiket alkalmazni. Új ismeretekhez jutás közben az alkalmazkodó, kommunikációs,

problémamegoldó, szociális és a fejlesztés tartalmához szorosan kapcsolódó képességeik fejlődnek. A kisebb létszám lehetővé teszi a sajátos nevelési igény és/vagy hátrányos helyzetű és tehetségesebb gyermekek differenciált, egyéni fejlesztését is.

• **Különleges bánásmódot (1. és 2.) igénylő gyermekek esetében:**

Beszéd fogyatékos gyermekeknél az óvodai nevelés során az anyanyelvi nevelés, a mozgás, a kommunikáció, illetve a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése, a speciális terápiák alkalmazása (diszlexia-prevenció, grafomotoros fejlesztés stb.) segít az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésében.

Nagyothalló gyermekek a tanulási zavarok megelőzését szolgáló, szakember által végzett pl.: dyslexia, dysgraphia, dyscalculia prevenció, grafomotoros fejlesztés, stb. folyamatos nyomon követése, tevékeny segítése sokat jelent az alkalmasság elérésében.

A beilleszkedési és magatartással küzdő gyermekek esetében igyekszünk biztosítani (pályázat útján is) külsős szakembert (pszichológust), aki egyénileg és csoportterápia keretében alakítja, formálja, fejleszti a gyermekek készségeit, képességeit.

A részképesség zavarral küzdő és/vagy retardált gyermekek esetében a nevelési tanácsadóban szakember által végzett fejlesztést az óvodai nevelés keretein belül egyéni és/vagy kis csoportos formában, a javaslatok alapján ismétljük, folytatjuk, vagy kiegészítjük írást előkészítő, grafomotorikát fejlesztő tevékenységekkel is.

A logopédia fejlesztés eredményessége érdekében az óvodapedagógusok, a logopédiai füzet alapján, a foglalkozás napjának délutánján egyéneként is átismétlik, gyakorolják az előírt feladatokat a gyermekekkel, ahol a család ezt nem teszi meg. Az otthoni gyakorlás fontosságára egyenként is felhívják a szülők figyelmét.

A **kiemelkedő képességű** gyermekek esetében ösztönözzük, motiváljuk és tevékenyen segítjük a gyermekeket, és a szülőket is, hogy a környező iskolák, a kerület és a főváros által szervezett ilyen jellegű programjain részt vegyenek. (Pl.: vers- és mesemondás, rajz-pályázatok, zenei fesztiválok, tánc-fellépések, sportversenyek, stb.)

2.4.3 Gyermekevédelemmel kapcsolatos fő pedagógiai tevékenységek és esélyegyenlőséget szolgáló feladatok

A gyermekvédelmi felelős a nevelőtestületnek az a tagja, aki az intézmény-vezető megbízásából képviseli a gyermekvédelmi szempontokat, szervezi, irányítja, és személyes részvételével elősegíti ezeknek a szempontoknak az érvényesülését.

A gyermekvédelmi felelős segít feltárni mindazokat a családi körülményeket, amelyek a gyermekek fejlődését hátrányosan befolyásolják.

A **hátrányos helyzet** azokat a gazdasági, társadalmi és kulturális

körülményeket jelöli, amelyek az előrehaladás szempontjából a többséghez képest kedvezőtlen helyzetet teremtenek. Hátrányos helyzetűnek tekintendő a gyermek, ha a helyzete a szokásosnál, átlagosnál nehezebb körülményeket idéz elő, ami kihathat személyiségfejlődésére, életminőségére. (Hátrányos helyzet lehet: - szociokulturális lemaradás, ingerszegény környezet, érzelmi labilitás, elhanyagoló bánásmód; Kisebbségi helyzet lehet: - roma kisebbség, migrációs populáció, egyéb nemzetiség. Egy jó anyagi körülmények között élő gyerek is lehet hátrányos helyzetű, ha nyelvi hátrányban van, diszfunkciós családi szocializációban él, előítéleteknek van kitéve, kirekesztődik, stb.)

Hátrányos helyzetű gyermek az, akit a családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította. Akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője – önkéntes nyilatkozat alapján – alapfokú iskolai végzettséggel vagy aktív korúak ellátására jogosult, álláskeresőként nyilvántartott. A gyermeknek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek. *Halmozottan hátrányos helyzetű* az a gyermek, akinél a fent említett kritériumok közül legalább kettő fennáll.

Fontos a hátrányos helyzet és a veszélyeztetettség közötti különbség tétel. A hátrányos helyzet a személyiség bizonyos rétegeit érinti. A veszélyeztetettség az egész személyiség fejlődését gátolja.

A hátrányos és a veszélyeztetett helyzet kapcsolódása:

- a hátrányos helyzetben a szociális tartalom a hangsúlyos;
- a veszélyeztetett helyzetben a pszichés tartalom a súlyosabb;
- nem törvényszerű, hogy a hátrányos helyzet veszélyeztetettségig fajuljon;
- a veszélyeztetettség minden esetben magában foglalja a hátrányos helyzetet.

A gyermekek védelmével kapcsolatos sajátos helyzetek, problémák lehetnek a gyermek a család anyagi, szociális, egészségügyi helyzete miatti problémák, valamint az intézményi baleset-megelőzési és védő, óvó intézkedésekkel kapcsolatos problémák is. Ezek külön-külön és együttesen is a gyermekek különböző szintű veszélyeztetettségét jelzik.

Fontos feladatnak tarjuk ezeknek a hátrányoknak az ellensúlyozását, kompenzálását, lehetőségeinkhez képest való kezelését, a törvényileg előírt kedvezmények igénybevételének biztosítását és ezekről tájékoztatás. (Pl.: ingyenes étkezés, óvodai felvétel három éves kortól, megelőző, fejlesztő, kompenzáló tevékenységekben részvétel, stb.) Fontos, hogy az óvodapedagógusok szakértelmükkel, tapasztalataikkal segítsék a gyermekeket abban, hogy sikeresen illeszkedjenek be az óvodai közösségbe, meglévő képességeik kibontakozhassanak, hiányzó képességeik fejlesztése folyamatos legyen, hogy a gyermek szocializációja során elszenvedett hiányosságait a család segítése mellett pótolják, javítsák.

A gyermekek hátrányos helyzetének enyhítésében, veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében együttműködünk a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal az intézmény a „Gyermekvédelmi Munkaterve” szerint.

Gyermekvédelemmel kapcsolatos egyéb óvodapedagógusi feladatok, amely az esélyegyenlőséget biztosítják a gyermekek megsegítése tekintetében:

- a gyermek és a szülő méltóságának tiszteletben tartása,

- biztosítani, a gyermekeket és szülőket megillető jogok érvényesülését,
- javaslatot tenni, szükség esetén, óvó – védő intézkedésekre,
- feltáró munka után, az indulási hátrányos helyzet kompenzálására intézkedési tervet készíteni és végrehajtani,
- a fejlesztést megszervezni, a gyermek részvételét biztosítani,
- az egyéni lemaradásokat csökkenteni, a tehetség gondozást megvalósítani, ill. elősegíteni,
- az óvodán belüli szociális szolgáltatások megszervezésében közreműködni,
- az egészségügyi szűrővizsgálatok lebonyolításában részt venni, a szűrést szükség esetén, soron kívül javasolni,
- a rendszeres óvodalátogatást figyelemmel kísérni, szükség esetén jelezni a hiányzást,
- a családok szociális és anyagi helyzetének megfelelően a különböző támogatásokhoz való hozzájutást javasolni,
- olyan tevékenységeket tervezni, szervezni, mely elősegíti a gyermekvédelem hatékonyságát.
- olyan módszereket alkalmazni, mely nem sérti a gyermekek, illetve egyes gyermekcsoportok esélyegyenlőségét,
- biztosítani a különböző tevékenységek ismétlését a hiányzás miatt, a tevékenységekből kimaradt gyermekek részére, megteremtve így az esélyegyenlőség lehetőségét,
- a gyermekek egészsége és testi védelme érdekében, (az év folyamán szükség szerint többször), az óvó-védő előírásokat, szokásokat, szabályokat, veszélyforrásokat, tilos és elvárható magatartásformákat, életkoruknak megfelelő szinten ismertetni,
- védőnőkkel való intenzív kapcsolat kiépítése,
- amennyiben szükségét érzi, javaslatot tesz családterápiára, egyéni pszichoterápiára,
- befogadó környezet megteremtése mellett a szülőkkel való együttműködő kapcsolat kialakítása, a szülői szerep eredményesebb betöltésének elősegítése,
- fontos megismernie a kora gyermekkori intervenció elméletét és gyakorlatát, a gyerekesélyek javítását célzó társadalompolitikai programokat.

Az óvodapedagógus köteles tiszteletben tartani a gyermek személyiségét és családja világnézeti meggyőződését, vallási, világnézeti kérdésekről nem foglalhat állást nevelőmunkája során. Saját világnézete és értékrendje szerint végezheti nevelő munkáját, de értékrendjét nem kényszerítheti rá senkire az óvodában. A vallási, világnézeti információkat tárgyilagosan, sokoldalúan kell közvetítenie.

Feladata az *esélyegyenlőség, illetve az egyenlő bánásmód követelményeinek* betartása, megvalósítása, az előítélet-mentes pedagógiai környezet kialakítása. A multikulturális nevelés érdekében az eltérő szokások, nyelvek, kultúrák, életmódok, műveltségek minél pontosabb megismerése. A nemzeti identitás, anyanyelv és kultúra megőrzésének elősegítése.

2.4.4 Hagyományok, ünnepek

A gyermekek szociális viselkedésére az *ünnepek*, a csoportokban kialakult különböző tartalmú *hagyományok*, ezekhez az alkalmakhoz fűződő

örömteli tevékenységek, közös készülődések, a meglepetések maradandó hatást gyakorolnak. Komplex lehetőséget rejt az óvodai nevelés számára: élményt ad, szórakozást nyújt, ismeretekhez segít, fejleszti az ízlést, közösséget épít, hazaszeretetre nevel, viselkedési mintákat közvetít, megalapozza a gyermek érzelmi, esztétikai és morális biztonságát.

- Csoporton belül, pl.: a gyermek születésnapjának megünneplése, a csak rá figyelés élménye, az érzelmi szükségletek kielégítését szolgálja.

Az *óvodapedagógusok* feladata, hogy a lehetőségekhez képest alakítsák saját csoportos hagyományait, ezzel is növelve az összetartozás élményét, (pl.: sportnap, szüret, kerékpáros-nap, kirándulások, iskolába készülődés, szülőkkel és iskolás testvérrel közös készülődés egy-egy ünnepre, stb.).

- Csoportok között, pl.: a csoportszobák elhelyezkedése (földszinten és az emeleten egy-egy szomszédos magyar és egy-egy szomszédos „németes” csoport) és az udvaron kialakított játszóterületek is lehetővé teszik a „másik csoportba” járó gyerekekkel való találkozást, közös programok szervezését, vendégeskedést.

A 4 „magyaros” és a 4 „németes” csoport - az épület és az udvar adottságai miatt - viszont nagyon elkülönül. Ezt a helyzetet „testvércsoport” választás lehetőségével és több óvodai szintű rendezvénnyel is próbáljuk ellensúlyozni. Így a közös programok által ismerkedhetnek a gyerekek az eltérő szokásokkal, hagyományokkal, nyelvi „kultúrával”. Ezek a rendezvények, séták, sportnapok, találkozások segítik a „különbözőségeket” elfogadására való nevelési célkitűzéseket is.

- A sajátos hangulatú, eltérő keretek között és szokásokkal zajló, időről-időre visszatérő „*jeles napok*” akkor érik el céljukat, ha életkornak megfelelően segítik az értékek közvetítését, az érzelem fejlődését, az identitástudat kialakulását.

Hagyományaink, ünnepeink:

„magyaros” csoportok:

1. Termésköszöntő
2. Mikulás
3. Karácsony
4. Farsang
5. Március 15.
6. Húsvét
7. Óperenciás-nap
8. Föld napja
9. Majális
10. Anyák napja
11. Madarak és Fák napja
12. Kihívás-napja
13. Gyereknapi
14. Évzáró-ballagás

„németes” csoportok:

1. Erntedank
2. Martinstag
3. Adventsfeier, Nikolaustag
4. Weihnachten
5. Fasching
6. Március 15.
7. Ostern
8. Óperenciás-Tag
9. Tag der Erde
10. Maifest
11. Muttertag
12. Tag der Vögel, Baume
13. Challenge day
14. Kindertag
15. Sommerfest

Hagyományok, ünnepek ajánlott tartalma

- **Termésköszöntő- "Erntedank"**

- gyümölcsök, zöldségek, termések gyűjtése, 5-6-7 éves gyermekeknek alma vagy szőlőszüret keretében is,
- termések elrendezése, csoportszoba díszítése,

- gyümölcsök, zöldségek feldolgozása (szőlőszemezgetés, préselés, szárítás, aszalás, befőtt készítés, stb.), elkészítése (gyümölcsök, zöldségek, saláták, stb.) közös elfogyasztása,
- a szüreti tevékenység hangulatát és tartalmát tükröző dalok, versek, énekes játékok, stb. megismerése, népi énekes játékok játszása.

„Magyaros” csoportban:

- csoportonként előkészület,
- az ünnep befejezése: a négy csoport közös ünneplése.

„Németes” csoportban:

- csoportonként előkészület,
- előre megbeszélt témák feldolgozása, minden évben más-más természeti „kincs” kiemelése, „Leiterwagen” közös készítése.
- az ünnep befejezése: a négy csoport közös éneklése, egymás megvendéglése, megajándékozása az elkészült „finomságokkal”, (az egészségügyi előírások betartásával).

Óvodai szinten: lehetőségeinkhez és a partneri igényekhez képest a „Termésköszöntő” ünnep óvodai szintű megtartása is lehetséges a közeli iskola tornatermében, 2 évente.

- zenekar kíséretével közös „németes” és „magyaros” táncház szervezése, ahol a gyermekek, szülők, óvodapedagógusok leginkább dalos játékokat játszanak, és gyermekdalokat énekelnek közösen, vagy az ünnephez kapcsolódó népzeneire táncolnak.
- gyermekekkel és szülőkkel, több helyszínen és változatos technikákkal, anyagokkal készített barkácsolás szervezése,
- gyermekek, szülők megvendéglése az „Egészség-szigeten” (zöldség- és gyümölcssalátákkal).

Óvodán kívüli program:

- ❖ A kerületi és kerületen kívüli német nemzetiségi önkormányzatok által szervezett szüreti bálon, egyéb rendezvényen való, felkérés utáni részvétel (érdeklődés szerint a szülőkkel együtt), ahol az önként vállalkozó gyermekek rövid műsorral szerepelnek.
- ❖ A német nemzetiségi csoportok testvéróvodájával közös programon való részvétel Ikladon. (Szülőkkel vagy csak a nagycsoportosokkal vagy az érdeklődő családokkal, a program tartalmától függően.)
- **„Martinstag”** (november 11.)
 - csoportonkénti közös előkészületek, „Laterne” készítés (pl.: barkács-délután keretében a szülőkkel együtt is),
 - minden csoportból az 5-6-7 évesek egy óvodapedagógus segítségével külön, közösen készülődnek, a „Martinról” szóló történetek egyikének előadásával,
 - Martin napján sötétedés után, a szülőkkel együtt „lampionos” felvonulás az utcán, Martinról szóló dalok éneklése, utána az udvaron (2-2 csoport együtt,) az ünnep lényegének, (legendák, szokások) közös felelevenítése, „kalácsfelezés” és közös éneklés.
- **„Adventsfeier”**
 - csoportonkénti készülődés november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig,
 - koszorú, naptár és egyéb díszek készítése, csoport és folyosó díszítése,

ajándék készítése,

- a négy „németes” és „magyaros” csoport gyermekei a közösen feldíszített „előtérben” minden hétfőn meggyújtanak egy gyertyát. Közös éneklés színesíti ezt a rövid (10-15perc) együttlétet.

Az adventi ünnepkörbe tartozó ünnepek:

Mikulás- „Nikolaustag”

- egy-egy rövid dallal, verssel való csoportonkénti készülődés,
- az óvodapedagógusok által dramatizált vagy bábozott mese megtekintése,
- csoport igénye szerint Mikulás várás.

Karácsony- „Weihnachten”

- csoportonkénti készülődés (dalok, versek, esetleg mesedramatizálás vagy bábozás),

- mézeskalács sütése,

- az óvodapedagógusi párok és a szülők döntése alapján „nyílt” délutáni vagy „zárt” délelőtti ünneplés, ajándékozás.

• **Farsang- „Fasching”** (vízkeresztől hamvazószerdáig)

- csoportonként készülődés (jelmez, álarc, díszek készítése),

- Farsangi-bál napján, ami szintén lehet a szülők számára nyitott is, ügyességi és tréfás játékok szervezése, tánc-mulatság, (testvér vagy szomszédos csoporttal is),

- a németes csoportok gyermekei, az egyik csoportban való találkozáskor, mindenki által ismert, farsangi dalos játék eljátszása közben csodálják meg egymás jelmezeit,

- az óvodapedagógusok mesedramatizálásnak megtekintése,

- zenekar kíséretével táncház szervezése.

• **Március 15. - megemlékezés**

- rövid vers- és dal tanulása, a témának és hangulatnak megfelelő zenehallgatás, zászlók, kokárda készítése közösen.

- Dramatikus-táncház szervezése 4-4 csoportnak.

- Lehetőséghez képest (időjárás, idő) a közeli emlékmű megtekintése, zászlók elhelyezése.

• **Húsvét- „Ostern”** (március, április)

- különböző technikákkal, hímes tojás készítése (délután szülőkkel együtt is), terem díszítés, süteménykészítés,

- csoportonként vagy testvér csoporttal, vagy egymás melletti csoportok közös szervezésében locsolkodás, komatál hordás, ajándékozás (kertben, csoportszobában elrejtett ajándékok megkeresése).

- hagyományápolás keretében „Tojásos-játékok” szervezése csoportonként vagy több csoport együtt.

• **Óperenciás-nap- „Óperenciás-Tag”**

Óvodánk új nevének beiktatása óta minden évben, az egész óvoda számára szervezett családi és sportesemény, az „Óperenciás-nap”. A gyerekdalokból és körjátékokból összeállított megnyitó után mindenki nekilát a Ó-PE-REN-CI-ÁS szótagok összegyűjtéséhez, a különböző versenyfeladatok teljesítésével. Vízhordás, várépítés, célba dobás, horgászat és egyéb ügyességi versenyek mellett a felnőttek is összemérhetik tudásukat a zsinórlabda- és focimeccsek fordulójában. A nyertesek egy évig birtokolhatják a győzelmet jelképező vándorkupát, melyre a csoport neve is felkerül.

• **Május elseje- „Maifest”**

- csoportonként a két-két csoport közös májusfájára díszek készítése,
- tavaszi dalok éneklése, májusfa díszítése,
- **Föld napja- „Tag der Erde“** (április 22.)
- **Madarak, fák napja-„Tag der Vögel, Baume“** (május 10.)

A Föld napján szelektív szemétyűjtés szervezése:

- a gyermekek otthonról hozott (letisztított) szemetének (pl.: műanyag, papír, fém, üveg, veszélyes hulladék-szárazelem, stb.) szétválogatása az előtérben elhelyezett, szimbólumokkal ellátott „szigeteken”, kukákban. A szárazelemeket külön gyűjtőládába helyezük el,
- a szemét újrahasznosításának megbeszélése csoportonként, az ismeretek felelevenítése a vállalkozó csoportokkal közösen történik.
- külön program szervezhető a nagyoknak a környezetbarát, újrahasznosított anyagokból készült termékek megismertetése céljából. (A közeli bevásárlóközpontban az ilyen termékek felkutatása, megtekintése, vásárlása, a környezetbarát, egészséges termékek jellegzetes szimbólumának megismertetése.)

A két „jeles nap” között két hét telik el.

A Föld napján megkezdett, a gyermekekkel és esetenként a szülőkkel végzett munkálatok, a Madarak, fák napján fejeződnek be (pl.: csoportonkénti kertrendezés, udvartakarítás, fák és egyéb növények ültetése, az óvoda szépítése, stb.)

- állatkerti, vadsparki, növénykerti és egyéb kirándulások szervezése.
- **Anyák napja- „Muttertag“** (május)
- rövid műsorral és ajándékkal az édesanyák és a nagymamák köszöntése csoportonként.
- **Gyereknep- „Kindertag“** (május)
- kirándulás keretében (csoportonként) vagy az óvoda udvarán (4-4 csoport) tréfás játékok, vetélkedők szervezése, zsákba-macska, stb.,
- gyermekek megajándékozása csoportonként.
- **Évzáró, ballagás** (május)- **„Sommerfest“** (május vagy június)

„Magyaros” nagycsoportban:

- rövid műsor a szülőknek, a gyermekek ballagása az óvoda épületében s az udvaron,
- gyermekek megvendégelése.

„Németes” csoportokban:

- csoportonként udvari díszek, kellékek készítése,
- az udvaron (rossz idő esetén a közeli iskola aulájában, tornatermében) a szülőknek és a nagyoknak összeállított program: csoportonként egy-két német dalos játék előadása, a négy csoport közös tánca,
- az iskolába menő gyerekek búcsúztatása („Schultüte” kiosztása),
- az 5-6-7 éves népviseletbe öltözött gyermekek és az óvodapedagógusok (általában 2 fő) közös, jellegzetes német tánca,
- szülők és gyermekek megvendégelése, (rossz idő esetén a csoportokban).
- A fent leírt hagyományokon, jeles napokon kívül a csoportok (egy-egy v. két-két csoport) maguk is kialakíthatnak népi hagyományhoz vagy évszakváltáshoz köthető hagyományt. Ilyen lehet például: Mihály-napi vásár, Adventi vásár, Lakodalmas, Kiszehajtás, stb.
- A „németes” csoportok által választott, Ikladon működő „Testvéróvodával” is különböző hagyományőrző programokat szervezünk, vagy kölcsönös meghívás

alapján veszünk részt. (pl.: termésköszöntő szüreti bál, testvéróvoda találkozók, nemzetiségi napok, stb.)

Az *óvodapedagógus fontos feladata*, hogy a „jeles napok” tartalma, a tevékenységek és azok bővítése az életkornak megfelelőek legyenek. Az előkészületekhez biztosítson elegendő időt (kb.: két hét), megfelelő helyet és eszközt. Az előkészületek és a programok ne legyenek megterhelők a gyermekek számára.

- Fontos figyelembe venni, hogy a **sajátos nevelési igényű gyermekek** számára ijesztő, kellemetlen élményt jelenthetnek ezek az alkalmak. Ennek oka lehet a nagyobb létszám (tömeg) és, hogy ezek a helyzetek a gyerekektől nagyfokú rugalmasságot, valamint a saját tevékenységek önálló tervezését és a társakkal való spontán, nem irányított együttműködést kívánnak meg. Éppen ezért ezek azok az események, melyeket sajátos nevelési igényű gyermekek esetében mindig nagyon körültekintően, előre meg kell tervezni a család aktív közreműködésével. Minden esetben mérlegelni kell a helyzetből fakadó esetleges előnyöket és hátrányokat is.

- A valamilyen területen kivételes képességekkel rendelkező gyermekek számára a jeles napok remek alkalmak arra, hogy tehetségüket megmutassák, elismerést szerezzenek a szűkebb– és tágabb környezetükben is.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A **lelkileg, erkölcsileg és szociálisan** egészségesen fejlődő gyermekek nyitottak, érdeklődők. Kialakult az „én” és „mi” érzése. A különböző tevékenységek közben egyre aktívabbak, kitartóbbak, türelmesebbek. Általában kiegyensúlyozottak, vidámak. Figyelmesen és egyre türelmesebben meghallgatják a felnőttek és a társak közlését, kérését. Szélsőséges érzelmeket kiváltó helyzetben is képesek az önuralomra. Szívesen szereznek örömet, készítenek különböző alkalmakra ajándékot.

- A feladatokat egyre eredményesebben, kitartóbban, önállóan végzik. Nemüket, külsejüket elfogadják, és annak megfelelően viselkednek.

- Ismerik az együttéléshez alapvetően szükséges viselkedési szabályokat, normákat, magatartásformákat, szokásokat. Egyre több szabályhoz tudnak alkalmazkodni. Kialakult pozitív énképük, reálisan tudják értékelni magukat.

- Kialakult az igényük a közösségben végzett tevékenységekre, de önállóan is képesek feladatot megoldani. Együttműködők, segítőkészek, tudnak alkalmazkodni is. A gyermekekben kialakul a csoport és a társak, (barátok) iránti érdeklődés, amelyet szavakban és tettekben is ki tudnak fejezni.

- A kialakult esztétikai érzelmek (ízlés, szépérzék), a gyermekek cselekvéseikben, különböző tevékenységeikben környezethez való viszonyukban, magatartásukban is tükröződik.

- Általában betartják a csoport szokásait, közösen kialakított szabályait. Sérelmeiket, konfliktusaikat igyekeznek önállóan megoldani, segítséget elfogadni. Természetessé válik a társ különbözőségének, a sérülés tényének elfogadása.

- Képesek az udvarias szóbeli kapcsolatteremtésre felnőttekkel, gyermekekkel egyaránt.

- Készen állnak az iskolai élet és a tanító elfogadására.

- A családi nevelés és az óvodai nyelvfejlesztés eredményeként a gyermekekben kialakul a **német** nyelv iránti pozitív érzelmi viszony. A gyermekek elfogadják a nyelvi különbözőségeiből, annak fejlettségéből eredő eltérést.
- A nevelés hatására a **kiemelt figyelmet igénylő** kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés.

2.5 Az esztétikai nevelés az óvodai nevelés tevékenységformáiban

Az óvodai élet tevékenységformái, a gyermeki tevékenységek az óvodai élet mindennapjaiban, gyakorlatában nem különülnek el, komplex módon, egymást kiegészítve jelennek meg.

- Ebben a tevékenység rendszerben, a különböző gyermeki tevékenységek, a tudatos nevelői tevékenység, a nyitott, érdeklődő *óvodapedagógusi* modell, a tapasztalat- és élménynyújtás által valósul meg a gyermek komplex esztétikai nevelése is.
- Az óvodai esztétikai nevelés területei, mint pl.: irodalom, zene, vizualitás, a környezet esztétikája, mind segítik megláttatni a szépet, (csúnyát) az emberi, tárgyi, természeti környezetben. Általuk formálható, formálódik a gyermek ízlése, „szépérzéke”.
- Az esztétikai nevelés lehetősége jelen van a mindennapi életben is, (pl.: viselkedés, beszéd, öltözködés, tisztálkodás, étkezés szokásai, stb.). A játék kiemelt szerepet tölt be a spontán önkifejezésnek.
- *Fontos óvodapedagógusi* feladat az esztétikusan, ízlésesen kialakított környezet megteremtése, az igényesen kiválasztott eszközök, művészi alkotások használata. Fontos érzékennyé tenni a gyerekeket a harmonikus környezet szépségének befogadására, élvezetére.
- Az *esztétikai érzelmek*, a „fogékonyság fejlettség” például a gyermek cselekvéseiben, különböző tevékenységeiben környezethez való viszonyában, magatartásában tükröződik. Fontos ezeket az egyéni megnyilvánulásokat, ízléseket, a szabad önkifejezést támogatni.

Nevelőtestület feladatai:

- A két bejárat előterében egy-egy állandó kiállítás készítése és fenntartása a szülők segítségével, mely jellegzetes magyar, német és sváb tárgyi gyűjteményt, életképeket mutat be.
- Jeles napokhoz, programokhoz kapcsolódó kiállítások megvalósítása.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- Az esztétikai nevelés hatására a gyermekekben kialakul a szép iránti nyitottság. Az igényesség, saját ízlésük, egyre inkább megmutatkozik személyiségükben.
- A különböző tevékenységek közben harmonikus, kifejező mozgás jellemzi a gyermekeket.
- Saját személyük és környezetük rendjére, gondozottságára ügyelnek,

melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés is.

- Kritikai érzékük alakulóban van, melyre jellemző a pozitív hozzáállás a segítő szándék.
- A gyermekek térforma és szín képzetei egyre gazdagabbak. Vannak olyan tevékenységeik melyekben képesek önkifejezően alkotni. (pl.: komponáló, térbeli tájékozódó és rendező tevékenységeik közben megjelenik az önkifejezésre való törekvésük is.)
- Óvják, vigyáznak a környezetükre. Képesek elfogadni az ízlésben megjelenő különbözőségeket is.
- Érthetően, árnyaltan (artikuláltan) beszélnek.

3. Az óvodai élet tevékenységformái

Az óvodai élet főbb tevékenységformái:

- Játék
- Munka jellegű tevékenységek
- Tevékenységekben megvalósuló tanulás:
 - Verselés, mesélés,
 - Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
 - Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
 - Mozgás,
 - A külső világ tevékeny megismerése.

3.1 Játék

„A játék a kisgyermekkor legfontosabb legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék -.....- a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie.....A játékhoz megfelelő helyre, és egyszerű, alakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokra, játékszerekre van szükség. Az *óvodapedagógus* feladata, hogy megfelelő csoport légkört, helyet, időt, eszközöket és élményszerzési lehetőségeket biztosítson a különböző játékformákhoz, a gyakorló játékokhoz, a szimbolikus szerepjátékokhoz, a konstruáló játékokhoz, a szabályjátékokhoz." (Alapprogram)

- „A játék - mely a 3-6-7 éves korú gyermek elsődleges, és legkomolyabb, önkéntes tevékenysége - sajátossága a feszültségcsökkenés és az öröm."*2
A kisgyermeket a játékra belső feszültség készíteti, amelynek forrása lehet fiziológiai-pszichikai érés és szociáliskörnyezete, az „én akarom tenni" érzése (pl.: az új ismeretek alkalmazásának, a látott szerepek utánzásának vágya, az információk sokaságából adódó feszültség, a megismerés és alkotni vágyás érzése, stb.)

A gyermek a játék szimbolikus nyelvén újra éli, egymás után többször is megismétli az átélt eseményeket, a pozitív és negatív élményeket.

A játék örömet okoz, - maga a cselekvés, a manipuláció, az elképzelés,

valamilyen vágy játékban megjelenített beteljesülése, a kellemetlen érzésektől való megszabadulás, stb. – „mert játszani jó”.

- A nevelési feladatok megvalósításának elsődleges színtere és eszköze.
- A játékban a gyermek *teljes személyisége* fejlődik. Játék közben ismerkedik a világgal, az élő- és élettelen környezetével, tapasztalatokat szerez (az anyagok, dolgok tulajdonságairól, egymáshoz való viszonyáról) saját képességeiről is.

A játék által *szerzi*, vagy *megerősíti* ismereteit „ügyesedik”, „okosodik”, fejlődik manuális készsége, a külvilág ingereire való nyitott és rugalmas cselekvő reagálása.

A sokféle *mozgás* közben (pl.: a szabadban és a csoportszobában végezhető mozgásos- és énekes játékok) a gyermek kipróbálja erejét, ügyességét, a gyakorlás lehetősége által pl.: egyre biztonságosabban tájékozódik a térben, bővülnek mozgástapasztalatai, fejlődik motoros koordinációja, stb.

A játék *segíti a társas kapcsolat* alakulását, az érzelmi élet gazdagodását, a tapasztalatok érzelmi feldolgozását, így megkönnyíti a *szocializálódás* folyamatát.

A játékban fejlődik a gyermek *értelmi képessége*, a „mintha” helyzet által szellemi aktivitása, kommunikációs képessége, problémaérzékenysége, helyzetfelismerő képessége, kreativitása.

A játékban formálódó kapcsolatok, a játékot kísérő érzelmek, gondolatok a *közlés vágyát* erősítik. A gondolatok kifejezésének igénye a játékban természetes körülmények között fejlesztik a *gyermek beszédét*. A változatos játéksituációk alkalmat teremtenek arra, hogy a gyermek felismerje, és gyakorolja a különböző *beszédhelyzetekhez* illeszkedő beszédmódok, *nyelvi eszközök* használatát. A játék által kialakult társas kapcsolatokban, a párbeszédekben, csoportos beszélgetések alkalmával, a társ figyelembevételével, a kommunikációs helyzetekhez való alkalmazkodás jobban érvényesül.

3.1.1 Játékfajták

Az óvodáskor éve alatt a gyerek játéka jelentős átalakuláson megy át. Gazdagodik tartalmában, változatosabbá és színesebbé válik, szerves folytatásaként az előző életszakaszban megindult fejlődési folyamatnak. Az egyes játékfajtákat a szerint váltja fel egy másik, hogy mikor, mi motiválja a gyermek tevékenységét, mi a játék örömforrása.

A játék osztályozása, felosztása csak „elvi hierarchia”.(gyakorló-, szimbolikus-, szabályjátékok)

A gyerek játékában, a játék fejlődésének folyamatában ezek összefonódnak.

- A **gyakorlójáték** az a játéktevékenység, melyben a sokszori *ismétlés* és *gyakorlás* által fejlődnek a gyermek különböző képességei. A gyermek legelső ismereteinek egyik forrása, melyben a megismerés útjának több mozzanatát gyakorolja.

A gyakorlójátékban nagy szerepe van a „magam csinálom”, „már tudom” motívumnak is, ami az én-fejlődésnek fontos tényezője.

A gyakorlójáték lehet *mozgásos*, *manipulációs* (játékszerek, eszközök rakosgatása, játék, különböző anyagokkal), *verbális* (hang és a beszéd játékos gyakorlása).

- **Konstruáló játék**, mint a szimbolikus játék egy fajtája közben a gyermek,

különböző játékeszközökből, alkatrészekből, anyagokból hoznak létre valamit. Kedvelt és sajátos építési anyagok az udvaron a homok, a kavicsok, télen a hó a jég. A különböző építmények, kiegészítő játékok eleinte spontán létrejövő alkotások. A tapasztalatok, az eszközök minél jobb megismerése segíti a meghatározott céllal való építés kialakulását, a különböző játékeszközök és anyagok kombinálását.

- A **szerepjátékban** a gyermek tapasztalatait, ismereteit, elképzeléseit, élményeit és az ezekhez fűződő érzelmeit sajátos, szubjektív módon jeleníti meg.

A szimbolikus játékok e legfejlettebb formájában a gyerek a maga módján gondolkodik a világról, általa „tanulja” a felnőttek mindennapi tevékenységformáit, a nemi szerepet, emberi viszonyokat, a viselkedés erkölcsi szabályait, formálódik esztétikai érzelme.

A szerepjáték segíti elő a kapcsolatteremtés, az együttes cselekvés, az empátia alakulását. Gyakorolja a társakkal való együttműködést (a szerepkiosztást, vállalást, konfliktus kezelését, a játékszervezést, felállított szabályok betartását, egymáshoz való alkalmazkodás készségét, stb.)

Ez mind-mind komplexen jelentkezve alakítja, formálja személyiségét.

- A **szabályjáték** - melynek lényeges személyiségformáló értéke van - jellemzője, hogy pontos, meghatározott szabályok szerint zajlik.

Néha a gyerekek maguk alkotják meg a játék szabályát. A legtöbb szabályjáték lényege azonban a készen kapott szabályok betartása.

A szabályjátékban a gyermek önállósága a szabály önkéntes vállalásában fejlődik ki. A játék öröme a szabály „szigorú” betartásából fakad.

A szabályjátékok lehetnek: *mozgásos* játékok (pl.: dalos népi játékok, labdajátékok, stb.) és *értelmi* képességeket fejlesztő játékok (pl.: társasjátékok, kártyajátékok, nyelvi játékok, stb.).

(Az elmélet alapján, ily módon történő felosztás pl.: a domináns tartalmat, formát, fejlesztési területet, stb. tükrözi.)

E játékfajta által a gyermek, különböző magatartásformákat sajátít el (pl.: türelem, tolerancia, kitartás, stb.) A csoport és csapatjátékokban fejlődik a gyermek közösségi érzése, feladattartása, feladattudata. A szabályok betartása, fejleszti a siker és kudarctűrő képességüket.

- A Didaktikai játék az a játékfajta, amely a játék elemeinek felhasználásával segíti a fogalmak kialakítását, az új ismeretek alkalmazását, gyakorlását, összefüggések felismerését. Szervezési formák szempontjából frontális, csoportos és egyéni formában egyaránt alkalmazhatók.

3.1.2 A játék feltételei

A játék szabad kibontakozásához kedvező feltételek szükségesek.

- Az elmélyült játék kialakulásához minél hosszabb, megszakítás nélküli **időt** kell biztosítani az *óvodapedagógusnak* a csoportban és az udvaron, délelőtt és délután, az óvodába érkezéstől a hazamenetelig egyaránt. Ezt segíti a részben folyamatos napirend szervezése a csoportokban.

Az *óvodapedagógus* feladata, hogy a kezdeményezéseket, a direkt irányított tevékenységeket, a „Beszélgető kört” a „Stuhlkreis”-t olyan időpontban szervezze, amikor a játék nyugvópontonra jutott.

Fontos, hogy ne csak a fent említett tevékenységeket, hanem a játék befejezését is kellően motiválja az *óvodapedagógus*.

- Csak nyugodt, biztonságérzetet nyújtó **légtérben** (ahol a gyermek önállóan és szabadon választhatja meg játékát, társait, az eszközöket, helyet, stb.) válhat valóra a gyermek elképzelése, ötleteinek megvalósulása, alkotó együttműködése.

Az *óvodapedagógus* feladata, hogy a csoport összetételéhez, fejlettségéhez igazodó szokások, és a gyermek által betartható szabályok kialakításával, biztosítsa az örömteli játék megvalósulását.

- A csoportszobában és az udvaron is egyaránt fontos a különböző típusú játékoknak megfelelő **hely** biztosítása.

A csoportszoba berendezésénél az *óvodapedagógusnak* figyelembe kell venni: a csoport összetételét és az életkori sajátosságokat. A gyermekekkel közösen kialakított állandó és ideiglenes játszóhelyek, tegyék lehetővé az egy időben zajló többfajta, változatos tevékenységet, az egymás mellett játszó csoportok, az egyedül játszó gyermekek nyugodt, meghitt játékát.

Fontos, hogy a lehetőségekhez képest a félkész, elkészült vagy otthonról hozott játékoknak (pl.: különböző építmények, rajzok, kiegészítők, stb.) „biztonságos” helyet biztosítson az *óvodapedagógus*.

A csoport játékterét a lehetőségekhez képest ki lehet terjeszteni a folyosóra is. Vannak olyan mozgást (nagy és finom mozgást) fejlesztő játékok, melyeket kisebb csoportban használni tudnak a gyerekek a folyosón is. (pl.: ugró-iskola, motor, roller, ugráló- kötél és gumi, homokozó, különböző dobálós játékok, stb.)

- Az **udvaron**, a különböző játszóhelyek kialakításánál is ugyanazok az elvek határozzák meg az *óvodapedagógus* munkáját, mint a teremben. Az évszaknak és az időjárásnak megfelelően biztosítsa az *óvodapedagógus* a csoportszobában megkezdett tevékenységek folytatását (pl.: barkácsolás, rajzolás, festés, konstruálás, stb.).

Az udvaron, a mozgásos játékokhoz (pl.: ügyességi és sportjátékok, különböző labdajátékok, népi játékok, dalos játékok, stb.) szükséges feltételek megteremtésével gazdagítható a gyermekek játéka.

- A **játékszerek** fontos elemei minden játékfolyamatnak. A különböző játékokhoz, minden korcsoport számára olyan játékszereket kell kiválasztani, amelyek kiváltják, gazdagítják, új irányba viszik a gyerek elképzeléseit, segítik az elgondolások megvalósítását.

Az *óvodapedagógus* nagy felelőssége, hogy milyen játékszereket, **játékeszközöket** biztosít a csoportja számára.

A jó játékszer és eszköz:

- motiváló, fejlesztő hatású, segíti az elmélyült játék kibontakozását, gazdagítja a gyermek elképzeléseit,
- tartós, könnyen tisztítható, izléses, lehetőleg környezetbarát, természetes anyagokból készült,
- elérhető, praktikus és esztétikus helyen tárolt (pl.: kellékes láda, „kincses láda”, tároló kosarak, stb.),
- a félkész eszközök kellékek megmozgatják a gyermeki fantáziát.

- *Fontos*, hogy az *óvodapedagógus* a játéktár kialakításánál gondoljon arra, hogy a korosztályoknak, játékfajtáknak és témáknak megfelelő, az udvaron és csoportszobában egyaránt megtalálható legyen elegendő számú és arányú játék.

- A gyermek játéktevékenységeiben nagy szerepet kapnak a mozgást

kielégítő és fejlesztő játékok. Indokolja ezt a gyermek életkori sajátosságaiból adódó fokozott mozgásigénye. Ezért fontos az udvaron és a csoportszobákban is a különböző mozgásformák gyakorlását segítő (egyensúlyozás, csúszás, mászás, stb.) eszközök felállítása, használata.

- *Fontos* továbbá, hogy az *óvodapedagógus* az igényeknek és az életkornak megfelelően, folyamatosan bővítse és alakítsa, pótolja a „színes” játéktevékenységéhez szükséges eszközöket.

Ahhoz, hogy a gyermekek játéka teljes gazdagságában kibontakozhasson, a fent említett feltételek megvalósításán túl nagyon fontos tényező az élmények szerepe és az *óvodapedagógus* személyisége, magatartása, játékban való részvételének módja.

- Az óvodai és óvodán kívüli tapasztalatok és ismeretszerzés, ha pozitív érzelmeket vált ki a gyermekben, élménnyé válik.

Az *óvodapedagógusnak* tervszerűen és tudatosan úgy kell alakítania az óvodai életet, hogy a változatos közös tevékenységek, benyomások, élményt nyújtsanak a gyermekek számára, mert ezek az élmények gazdagítják, fejlesztik a gyermek játékának témáját, tartalmát is.

- A „megértve együttműködő”, „együtt örülő” gyermek játékát támogató, elfogadó, engedő és tiszteletben tartó *óvodapedagógusi* magatartás nélkülözhetetlen és meghatározó, alapja a minél örömtelibb játék kibontakozásának.

Az *óvodapedagógus* felkészültsége, kellő időben adott segítsége, megerősítése segíti, hogy az egyes játékfajták a különböző életkorban megjelenjenek és továbbfejlődjenek.

- A gyermek személyisége és a játéka egymással kölcsönhatásban fejlődnek. Ezért a játszó gyermek megfigyelése a legjobb lehetősége annak, hogy megismerjük adottságait, nyomon kövessük készségeinek, jellemvonásainak, ismereteinek alakulását, fejlődését, mindennapi élményeinek feldolgozását, társas kapcsolatait, érzelmeit.

Az óvodapedagógus feladatai:

- mindazok a feltételek maximális biztosítása, melyek kedvezően hatnak az elmélyült játék kialakulására, a gyermek játékkedvére, amelyek segítik a tartalmas, sokszínű játék kialakulását, fejlődését,

- a játékban való részvétel, támogatás, segítség módját és mértékét (pl.: közbelépés, beavatkozás, együttjátszás, technikai segítségnyújtás, kezdeményezés, stb.) mértékét mindig a szituációnak, a csoport és a gyermek fejlettségének, igényének megfelelően alkalmazza,

- kezdeményezései mindig a gyermekismeretre, élményre alapozott, tervszerű legyen,

- minden olyan módszer elsajátítása és alkalmazása, mely a játék megfigyelését illetve a gyermek megismerését segíti.

- A **német nyelv** elsajátítása is elsősorban a **játékon** keresztül valósulhat meg.

A nyelvelsajátítás folyamatának kiinduló állomása a német nyelvi fordulatok elsajátítása, reprodukálása, gyakorlása, mely a leginkább és legmegfelelőbb

„beszéltető” formákban, a szituációs és a dramatikus játékokban valósulhat meg. De ezeken kívül, valamennyi játékszituáció, játékfajta és eszköz alkalmas a nyelv fejlesztésére.

Például:

- a **gyakorló játék** során egy-egy szótag, szó, mondóka, dalrészlet, az *óvodapedagógus*tól átvett szófordulat, hangutánzó szavak ismétlése fejleszti a ritmusérzéklet, a beszédbátorságot. Az *óvodapedagógus* ösztönözte a német „halandzsa” szövegek kitalálását, ezáltal is gyakorolja a gyermek a jellegzetes német hangzók, hangkapcsolatok kiejtését,

- a **konstruáló** játékokban a verbális fejlesztés irányulhat a téri helyzetek, formák, színek, anyagok megnevezésére, ezzel is bővítve a gyermek szókincsét, (pl.: főnevek, melléknevek, igék, névszók, számnevek, stb.)

- a **szerepjátékok** fejlesztési lehetőségeinek széles skálájából kiemelve pl.: a párbeszédet segítő különböző kifejezések, sztereotípiák használata, a kérdő, kijelentő felszólító mondatok, az *óvodapedagógus* és a társak nyelvelsajátítást segítő, metakommunikációs jelzésének megértését, stb.

A szerepjátékok egyik kedvelt és sajátos formája a német csoportokban az ún. „kis világ” játékok. Az állatkert, falu, város, piac, otthon, stb. vagy bármilyen környezetből vett ötlet miniatűr formában. Ez a játék a gyermek „nagynak” lenni vágy, érzés beteljesülésnek egyik formája.

Az elkészítés és a játékkal való játszás folyamatában szinte minden játékfajta, tevékenység megjelenik. Így komplexen biztosítja a gyerek fejlődését, fejlesztésének számtalan lehetőségét.

- a **szabályjáték** igen fejlesztő fajtái az *óvodapedagógussal* együtt játszott társasjátékok (pl.: dominó, kártya, memória, stb.) és a különböző „nyelvi játékok”,

A szituációs játékokban a beszédmodellek alkalmazásának készsége egyszerű, párbeszédés játékokban automatizálódnak, a tartós sztereotípiák kiépítése segíti a mondat helyes felépítését.

A játékokban megjelenő mondókázás, a német dalos népi játékok fejlesztik a szépérzéklet. Segítenek minél jobban megismerni a nép hagyományait (szokásait, nyelvét, érzelmeit, mozgáskultúráját), hiszen tartalmukban és hangulatukban is ezt őrzik, tükrözik.

- Kiemelt jelentőségű a nyelvelsajátítás folyamatában az *óvodapedagógus*-gyerek páros vagy kisebb csoportban történő játéka, egy esztétikusan és meghittent kialakított mesesarokban a képeskönyvek nézegetése. Ezek az alkalmak lehetővé teszik, hogy az *óvodapedagógus* megfigyelje a gyermek beszédjellemzőit, felmérje szókincsét, mondataalkotását, stb. Az *óvodapedagógussal* való együttjátszás ösztönzi a gyermeket a produktív nyelvhasználatra.

- A **kiemelt figyelmet igénylő** gyermekek esetében is segíteni kell a közös játékokban való részvételt, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti bátor szereplést.

Az *óvodapedagógus* feladata, hogy hatékony, differenciált nevelő-fejlesztő munkája érdekében a megfigyelések eredményeit felhasználva segítse a gyermek fejlődését a játékban, a játék által. Figyelembe kell venni, hogy a gyermekek általában nem képesek külső segítség nélkül tovább lépni, spontán tapasztalatokat szerezni a játék során sem. Ezért a lehető legtöbb játékban való részvételt tudatosan, tervezetten tanítani kell a gyermekeknek. Fontos feladat

fokozatosan bővíteni az önállóan végezhető szabadidős tevékenységek repertoárját.

A szakemberek által javasolt fejlesztő játékokat, melyek bizonyos speciális fejlesztést és probléma megelőzést szolgálnak, egyénre szabottan, differenciáltan alkalmazza.

Biztosítson lehetőséget a *hátrányos helyzetű* gyermekeknek, hogy ezeket a fejlesztő játékokat otthon is, a szülőkkel együtt használhassák. (pl.: 1-2 napra, vagy hétvégére hazavihetik, vagy hasonló játékot készítenek az óvodapedagógussal, szülővel közösen, stb.)

Fontos, hogy egy-egy területen *kiemelkedő képességekkel* rendelkező gyermekek részére külön biztosítson megfelelő feltételeket az óvodapedagógus. (pl.: egyedi eszközök, hely, idő, stb.)

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek az érettség, életkor, tapasztalás, gyakorlás által szerzett képességeiket alkalmazzák, mozgásuk összerendezett, harmonikus.
- Ismerik a szokásokat, szabályokat. Ítéletalkotásuk megfelelő, pillanatnyi mozgásfejlettségük határaival számolni tudnak. Képesek a játékeszközök kiválasztására, elkészítésére. Képesek a tapasztalataik, élményeik, érdeklődésük alapján elgondolt játékok megtervezésére, a szerepek elosztására.
- Jellemző rájuk a kreatív együttműködés, az elgondolások megbeszélése, a társ nézőpontja iránti nyitottság. Egyedül és csoportosan is képesek az elmélyült, önfeledt játékokra.
- Alkalmazkodnak a társakhoz és a játék szabályaihoz, a társ tevékenységét segítik, ötleteikkel kiegészítik, elfogadják a játszótárs(ak) elgondolását is.
- A játékeszközök kiválasztásánál, alkotásánál, az ép eszközök használatánál igényesek és/vagy önkifejezők.
- Tiszteletben tartják a társak által készített alkotásokat, vigyáznak a játékokra, eszközökre. A szokásokat, szabályokat betartják. Konfliktusaikat az elfogadott módon oldják meg.
- Minden esetben megfelelően használják az udvariassági formákat, fogalmakat, megfelelő módon, érthetően fejezi ki magukat. Elképzeléseiket a társ(ak) által is érthető módon közvetítik. Tudják és használják a különböző játékok nevét.

3.2 Munka jellegű tevékenységek

"A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tanulóval sok vonatkozásban azonosságot mutató, azzal egybeeső munka és munka jellegű játékos tevékenység (az önkiszolgálás, segítség az óvodapedagógusoknak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás, stb.)" (Alapprogram)

- A személyiség a tevékenységek rendszerében alakul, formálódik. Már az óvodás gyermek is képes a saját és a közösség érdekeit szolgáló munka jellegű tevékenységet végezni.

A legfontosabb jellemezője, hogy ugyanúgy, mint a játék és tanulás, az egyén vagy a közösség szükségleteiből adódnak, és természetes velejárói az óvodai életnek. Minden játék és tanulási helyzetben benne vannak a munkalehetőségek.

Ezek a feladatok kötelesség tudattal, felelősséggel járó, belső fegyelmezettséget kívánó, szabályozott és céltudatos tevékenységet igényelnek.

- A munkajellegű tevékenységek tartalma, módszerei a gyermek életkori sajátosságaihoz és egyéni fejlettségéhez igazodik. Nagyon fontos, hogy a fokozatosság elve szerint a gyermekek először a saját személyükkel kapcsolatos munkák elvégzésében legyenek biztosak.

E tevékenységek az egészséges életmód szokásainak, a gondozásnak és az önkiszolgálásnak a gyakorlásával kezdődnek. A gondozási, önkiszolgálási műveletek során gyakorolja pl.: a pohár, tányér fogását, az evőeszközök használatát, vízcsap kezelését, cipője váltását, stb.

- Megtanulja a legszükségesebb anyagok, eszközök, szerszámok célszerű, takarékos használatát, a különböző fogásokat. A feladatvégző tevékenységek közben alakulnak, összerendeződnek és pontosabbá válnak a szükséges mozgáskészségek. A munka jellegű tevékenységek közben egyre több „speciális” ismeret és tapasztalat birtokába jut a gyermek.

- E tevékenység is segíti a szociális magatartás, társas kapcsolatok, a felelősségérzet, önértékelés, összedolgozás pozitív alakulását, a saját és mások elismerését.

A gyermekek egyre önállóbbakká válnak a munkajellegű tevékenységekkel járó feladatok teljesítésében. Életkor, egyéniség és képesség függvényében mind gyakrabban jelentkezik a mások segítése.

- A munka jellegű tevékenységek során a szabályok, az eszközhasználat és az eljárás módjának közlése, a kérés, megértése segíti a beszéd fejlődését. A munka jellegű tevékenységek is segítik a német nyelvi nevelés hatékony megvalósulását.

Az egyes munkajellegű tevékenységek tartalma, a megvalósítás módja, csoportonként eltérő lehet, amit a csoport szokás- és szabályrendszerében rögzítenek az óvodapedagógusok.

Az óvodapedagógus feladatai:

- az óvodapedagógus tudatosan használja fel a nevelési céljai elérése érdekében a gyermek spontán vállalkozó kedvét,
- a különféle megbízatások felajánlása során, támaszkodják e tevékenységek játékkal közös sajátosságaira, erősítve a pozitív indítékokat, hangsúlyozva a következményeket, eredményeket, melyek serkentik a gyermeket a feladatvégzésre,
- gondoskodni arról, hogy a gyermekek a csoporttal kapcsolatos minden olyan tevékenységet maguk végezhesenek, amelyre egészségük károsodása nélkül képesek,

- biztosítani az állandó és folyamatos, változatos, tartalmilag gazdag, mennyiségileg fokozatosan növekvő feladatokat,
- megismertetni az adott tevékenység (pl.: feladat, megbízatás, naposság, növénygondozás stb.) során a legkönnyebben alkalmazható mozdulatokat, mozgáselemeket, fogásokat, a műveletek sorrendjét, a helyes végrehajtás menetét, az „önellenőrzés” módját,
- differenciált fejlesztés alkalmainak megteremtése,
- biztosítani a szükséges anyagokat, eszközöket, szerszámokat, helyet, időt.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek a különböző eszközöket helyesen, biztonságosan, funkciójának megfelelően használják. (kertben és csoportban használt eszközök)
- Ismerik az egyes munkafajtákhoz kapcsolódó szokásokat, szabályokat, azokat betartják. A gyermekek saját személyükkel kapcsolatos teendőket önállóan végzik. Öntevékenyen gondoskodik környezete rendben tartásáról. Kérésre, önállóan segítenek.
- Szívesen, örömmel vállalkoznak egyéni megbízatások, közösségért végzett feladatok teljesítésére.
- Kérésre, önállóan segít a felnőtteknek. Segít társainak minden olyan területen, ahol erre lehetőség, vagy szükség van.
- Egyre igényesebben végzik a munkajellegű tevékenységeket, mint pl.: naposi munka, növénygondozás, ajándékkészítés, évszakokhoz kapcsolódó kerti munkák, stb.
- Vigyáznak a felnőttek és társaik munkájára.
- A tevékenység közben használt eszközök, cselekvések nevét ismerik, helyesen alkalmazzák.

3.3 Tevékenységben megvalósuló tanulás

*„Hallom és elfelejtem,
Látom és érzékelem,
Csinálok és megértem.” (közmondás)*

„Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részében utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az *óvodapedagógus* által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretben valósul meg. Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek kompetenciáinak, a környezetéből és az óvodai élet során megszerzett ismereteinek, tudásának fejlesztése.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos, minta -és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés,

- cselekvéses tanulás,
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés,
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés,
- gyakorlati problémamegoldás." (Alapprogram)

• Tanulásnál fontos feladat, hogy a gyermekek fejlettségi szintjét szem előtt tartva, differenciáltan határozzuk meg, hogy milyen módon, milyen eszközöket és módszereket alkalmazzunk annak érdekében, hogy a gyermeket eljuttassuk a fejlődés magasabb szintjére.

• Az óvodai nevelés során mindig tudni kell, hogy mikor mire érett a gyermek. Az érés az elkövetkezendő tanulás feltétele. A tanulás, a tapasztalatszerzés akkor eredményes, ha megfelel a belső feltételeknek, beépül a személyiségbe, ha magasabb szintű tanulást, tapasztalatszerzést készít elő. Az érés és a tanulás együtt alkotják a fejlődést. A fejlődés egyrészt mennyiségi (pl. a növekedés), másrészt minőségi (pl. a magasabb szintre való eljutás). A fejlődés az öröklés által meghatározott belső érés és a külső feltételek kölcsönhatása. A fejlesztés a célirányos fejlődés elősegítése.

• A nevelési folyamat egésze, az óvodai élet tevékenységrendszere alkalmas arra, hogy a gyermek spontán vagy irányított módon tanuljon.

A valódi tudás az, amit a gyermek maga fejt meg, és cselekvésen keresztül sajátítja el. Ennek érdekében fontos, hogy minél több tapasztalathoz jusson, élményeket élhessen át, és természetes kíváncsiságát kielégíthesse. Az ismeretközlésnél nem a halmozásra, a mennyiségi többletre törekszünk, hanem a fogalmak tartalommal való megtöltésére, és annak az időnek és folyamatnak a biztosítására, amely a megértést segíti elő, (procedurális tanulás és tudás). Ezért a 3-6-7 éves életkorban a tanulás egyik legfontosabb színtere, alapvető formája, és eszköze a játék és, mint módszer a játékoság.

• A tanulás segíti az alapvető készségek és képességek fejlesztését. Aktivitásra, cselekedtetésre, mozgásra, játékmotívumokra épít. Alapvető jellemzője az élményt adó, oldott légkör.

• A spontán és célirányos tevékenységekben szerzett ismeretek, és azok rendszerezése *segíti* pl.: a gyermek tájékozódását, a valóság pontosabb megismerését, a kognitív képességeinek, az önkéntelen megismerésének egyre szándékosabbá válását, stb.

A tanulási folyamatban az *óvodapedagógus* a gyermek ismeretinek, készségeinek, képességeinek, szokásainak fejlődését nyomon követi és segíti.

Az *óvodapedagógus által irányított*, tudatosan tervezett és szervezett *tevékenységek formái* (a gyermeki részvétel, az időpont és a hely megválasztása szerint) lehet:

- csoportos, mikro csoportos, (vegyes és osztatlan csoportokban: korcsoportos),
- páros és egyéni.

A **„németes”** csoportokban, a csoportos forma jellegzetes *változata* a „Stuhlkreis” alkalmazása.

• A **különleges bánásmódot igénylő** gyermekek esetében a fejlesztés szervezeti kereteinek megválasztását, az alkalmazott módszereket és eszközöket minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. Az egyéni fejlesztéshez szükséges optimális szervezeti keretek megválasztása az illetékes szakemberek szakvéleményének

figyelembevételével, javaslataik alapján történhet.

• Az *óvodapedagógus* (egyéniségének és képességeinek megfelelően) *módszertani szabadságából eredő joga* és felelőssége, hogy csoportja ismeretében, az általa tervezett témát és tevékenységet, *milyen formában valósítja meg*.

Választásának alapja mindig: a pedagógiai, pszichológiai módszertani ismeret és tudatosság.

A különböző tevékenységek **tartalmának, tematikájának** az *alapja*: az évszakok, és a sűrűn egymást követő (havonta legalább egy) ünnepek, „jeles napok”, hagyományok.

Az *óvodapedagógusok* által készített éves tervek, az év elején meghatározott „időszakos” projekttervek tartalmazzák a tevékenységeket, feladatokat.

• A „**németes**” csoportokban fontos szempont a két *óvodapedagógus* által közösen kidolgozott témák megvalósítási sorrendje, melynek lényege, hogy egy adott témával, egy adott tevékenység tartalmával, az „elvont fogalmakkal”, összefüggésekkel először magyarul ismerkedjen meg a gyermek és csak utána német nyelven. (Ebben az esetben is figyelembe kell venni, alkalmazni kell az egyéni differenciálást, az egyes gyermekek nyelvi szintjét, mert pl.: ez a szempont nem vonatkozik a tisztán német anyanyelvű gyermekekre vagy a mesék, versek, mondókák, énekek megismerésére, tartalmára.)

• A **sajátos nevelést igénylő** gyermekek megismerési folyamatának alakítását a szakemberek által javasolt metodika szerint végezzük. Csak a szakemberekkel megbeszélte és/vagy általuk javasolt egyéni fejlesztési terv alapján történhet hatékony óvodapedagógusi munka.

Az óvodapedagógus feladatai:

- megteremteni mindazokat a feltételeket, amelyeken keresztül a különböző tevékenységek nevelő- és fejlesztő hatása érvényesülhet,
- tervszerű, tudatos felkészüléssel, változatos tevékenység kínálattal, hely, idő, megfelelő számú, minőségű és esztétikus eszközök biztosításával tegye lehetővé a gyermeki kíváncsiságra, érdeklődésre épülő, spontán és szervezett tapasztalat - és ismeretszerzést egyaránt,
- a tanulást támogató környezete megteremtése során a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire építsen,
- a tanulást segítő, minél több játékos és „játék feladat” felhasználása úgy, hogy a gyermek szabadon választhasson a felkínált szerepek, játék helyzetek, társak között,
- az óvodapedagógus által adott, teljesíthető feladatok végrehajtása közben biztosítani a „nem tudni valamit”, a tévedés lehetőségét,
- személyre szabott pozitív értékeléssel segíteni a gyermek személyiségének kibontakozását, a pozitív attitűdök erősítését, a képességek fejlesztését,
- a gyermek cselekvő aktivitásának, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás lehetőségének biztosítása,
- differenciált fejlesztés szervezeti formáinak megteremtése,
- biztosítani, a sérülés fokának, az egyéni képességeknek a figyelembevételével, a családi nevelést és a szakemberek által végzett fejlesztést kiegészítve a **sajátos nevelést igénylő** gyermekek egyénre tervezett részvételét a megismerés folyamatában. Direkt módon tanítani kell a gyermeknek pl.: a saját tevékenységük megtervezését, megszervezését, apró

lépésekre való lebontását (algoritmusát) és állandó monitorozását az önálló feladatvégzés kialakításához. Fontos feladat a tanultak folyamatos szinten tartása. Eleinte egyénre szabott motivációs rendszer kialakításával érhető el, hogy a gyermek részt vegyen az egyes óvodai tevékenységekben, a továbbiakban törekedni kell a tartós lemaradás elkerülésére, mely csökkentett feladatmennyiséggel és a különböző tevékenységekhez kapcsolódó vizuális támpontok biztosításával megoldható.

- módszerek folyamatos bővítése a sajátos nevelést igénylő gyermekek fejlesztése érdekében is.

• Az *óvodapedagógus* által irányított, arányosan alkalmazott kötetlen vagy kötelező, *németül* vagy *magyarul* tartott tevékenységek rendszerében nagy jelentősége van a különböző *fejlesztő játékok* alkalmazásának is. Ezek a játékok előre megfogalmazott célokkal rendelkeznek.

Fajtai pl.:

- *mozgásfejlesztő* játékok, melyek elsősorban a nagy- és finommotoros mozgások fejlődését, a gyermek térbeli tájékozódását segítik.

Az egyéni készség és képességfejlesztésben igen eredményesen használható a „Mozgáskotta” módszer. A sajátos eszközrendszer által teremtett mozgásos komplex személyiségfejlesztés jól beilleszthető a mindennapokba is, pl.: játékidőben, különböző mozgásos tevékenységek szervezésénél (udvaron és a csoportszobában) egyaránt. A módszer alkalmazása javasolt, de nem kötelező a csoportokban. A vállalkozó óvodapedagógusok a módszer megismerése után egyes elemeit, („szervezett játékok, kiegészítő feladatok”) az eszközök saját elképzeléseik szerinti variációban is, tervszerűen beépíthetik a mindennapi nevelőmunkájukba.

- a *testséma fejlesztés* játéka, melynek fontos kelléke a tükör, pl.: az összerendezett mozgást alapozzák meg. Általa a gyermek megismeri testének részeit, az „oldalasság”, jobb és baloldal megkülönböztetését is, stb.,

- az *értelemfejlesztő* játékokon belül a percepció fejlesztését (pl.: látási, hallási, tapintásos, tér és mozgásos, stb.) szolgáló játékok segítik a majdani írás-olvasás előfeltételeinek megteremtését. Az értelemfejlesztő játékok többi fajtája, mint pl.: a gyors reagáló, megfigyelő képességet, emlékezetet, figyelmet, ismeretet, logikus gondolkodást, stb., fejlesztő játékok, mind, mind hatékonyan felhasználhatók a tanulás folyamatában.

- az *anyanyelvi játékok*, melyek segítik a mindenkorin helyzetnek megfelelő beszédmagatartás kialakulását, a gyermekek beszélőkedvének, kommunikációs igényeiknek növelésével fejlesztik beszédképességüket, a német nyelvi nevelésben is.

A drámajáték elemek, és a kompetencia alapú nevelésben alkalmazott játékgyűjtemények beépítése a nevelés folyamatába eredményes lehet a gyermekek fejlesztésében. A drámajáték az önkifejezés, önmegvalósítás eszköze. A gyermek számára fontos az „éld át, tapasztald meg” nevelési elv, mert így az érzékelés és cselekvés állandó kölcsönhatásban van egymással, mely által fejlődik benne az önkifejező, alkotó tevékenység képessége.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

• A gyermekek munkatempójuk életkoruknak megfelelő.

- Az egyszerű feladatokat megértik. (Nemcsak az óvodapedagógusok, hanem más felnőttek megfogalmazásában is.) Kialakult az igényük, törekszenek arra, hogy a kapott feladatot sikerrel oldják meg.
- Érdeklődők, aktívak, szívesen vesznek részt a tanulási tevékenységekben. Feladataik végrehajtásában kitartók.
- Végig hallgatják társaikat és a felnőtteket. Általában magabiztosak a feladatok végrehajtásában.
- Törekszenek a „tisztá”, pontos feladatvégzésre.
- Ha a helyzet megkívánja, kivárják, amíg rájuk kerül a sor. Megértéssel és segítőkészséggel értékelik a társak megoldásait.
- Képesek gondolataikat, problémáikat, érzelmeiket kifejezni. Aktívan használják a tapasztalatok során bővült szókincsüket.

**„HA TEHETED KÉZZEL-FEJJEL-SZÍVVEL:
személyes érdeklődésből indítatva,
szabadon játszva, próbálkozva, tévedve,
egyéni ütemben haladva,
az önkifejezés lehetőségeivel élve,
kreatívan, leleményesen,
önállóan felfedezve, önbizalommal, felelősséggel,
tárgyi, érzelmi biztonságban, gazdag, ihlető környezetben,
figyelmes segítséggel, ösztönző támogatással,
szeretettel, megértéssel befogadva, jó szándékkal bírálva,
nyitottan, rugalmasan tolerálva,
egyéni különbségeket tiszteletben tartva,
SZÁRNYAKAT ADHATSZ ÓVODÁSAIDNAK!”*3**

3.4 Verselés, mesélés

„A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.

A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme." (Alapprogram)

A tevékenység célja:

A nyelv (magyar és német) megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal változatos irodalmi élmények közvetítésével, a gyermekek biztonságos önkifejezésének megalapozása, az irodalmi érdeklődés felkeltése.

- Az esztétikai nevelésnek, az érzelmi biztonság megadásának és az anyanyelvi nevelésnek egyaránt fontos eszközei, az óvodáskorú gyermek életkorának *megfelelő irodalmi formák*: a vers és a mese.

A gyermeki fejlődéshez igazodó, a fejlődés vonalát is tükröző, változatosságot biztosító irodalmi anyagok, melyek lehetnek népi, klasszikus és kortárs irodalmi művek, a következők:

- mondókák különböző fajtái,
- halmozó és láncmesék,
- versek,
- verses mesék,
- fokozatosan hosszabbodó, bonyolódó prózai mesék,

- rövid elbeszélések, folytatásos mesék, történetek.

- A felsoroltakon kívül nagy szerepe van a mindennapi élet hagyományaihoz, szokásaihoz, a jeles napokhoz, ünnepekhez, a természet jelenségeihez, változásaihoz kapcsolódó *találós kérdéseknek, szólásoknak, közmondásoknak is.*

- A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt *mondókák, dúdolók, versek* ritmusukkal, a mozdulatokkal és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket adnak.

A közösen játszott mondókák, versek által pl.: megalapozódik a szókinccs, rögzül a nyelv ritmusa, kialakul a helyes beszédlegzés, fejlődik az emlékezet, képzelet, stb.

A szöveget kísérő mozgás által pl.: fejlődik a mozgáskoordináció, egyensúlyérzék, térérzékelés, stb. A felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek közös mondókázása segíti pl.: az egymásra figyelést, stb.

A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

- *A mese pl.:* ellentétes jellemű szereplőivel, cselekményével, helyzeteivel, ismétlődő nyelvi fordulataival, csoda-világával, stb., megfelel a gyermeki szemléletmódnak.

Oldja a gyermekben pl.: a „kicsiség” helyzetéből következő kiszolgáltatottság érzését, a gyermek szorongásait, feldolgozatlan indulatait, stb. Segíti pl.: megfogalmazni a gyermek vágyait, a belső képteremtés képességének kifejlődését, az élmények feldolgozását, stb.

A mese világképet formál, „világmagyarázatot” nyújt és a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője is.

- *A mondókák, versek, mesék* a nyelv (magyar és német nyelv) sajátos ritmusát, dallamát, hangzóvilágát, törvényszerűségeit közvetítik. Segítik a gyermeket önmaga és környezetének megismerésében is.

Az irodalmi szövegek a szókészlet gyarapításával, kifejezések, szólások, nyelvi fordulatok megismerésével, használatával gazdagítják a gyermek kifejezőkészségét.

A versek, mesék újra átélésének, ismétlésének, a gyermeki önkifejezésnek, a nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszközei: az élő mesét kiegészítő, *bábozás és dramatizálás.*

- A dramatizálás, bábozás, mely a gyermekek irodalmi élményeinek, egy-egy átélt eseménynek, történésnek szabadon, kötetlen módon történő megjelenítésének, „eljátszásának” lehetősége a szabad játékot is gazdagítja.

A dramatizálás során a gyerekek sokféle szereppel, stílussal, érzelemmel azonosulnak, sokféle kapcsolatot élnek át. A különböző szerepek megelevenítése a beszéd és a mozgás fejlesztését is segíti.

A bábu a spontán alkotás, az önkifejezés, önmegvalósítás lehetőségét adja a gyermeknek. (A bábuval minden megtörténhet.) Kiszélesíti a gyermek fantáziáját, beleélési lehetőséget biztosít számára, segíti a bátrabb megnyilatkozást, gondolatának, érzéseinek, indulatainak kifejezését, az interperszonális kapcsolatainak fejlődését.

Ez a „formanyelv” az, amely - a 3-6-7 éves gyermekek lélektani sajátosságaiból adódóan - érzelmi igényeiket kielégíti, komplex művészi hatást ér el.

- Az irodalmi művek, élmények megelevenedhetnek:

- az óvodapedagógus bábjátéka,

- a gyermek bábjátéka,
- a gyermek és óvodapedagógus közös bábjátéka által.

A *mesedramatizálás* a maga teljességével formálja a beszéd- és kifejezőkészséget.

A szó, cselekvés által életre keltett képek, az állandó fordulatok, szókapcsolatok, az irodalmi nyelv kitűnően gazdagítja a szókincset.

- A dramatizálás lehetőséget nyújt pl.: az érzékelő apparátus, a ritmuskészség, a fantázia különböző megjelenési formáinak fejlesztésére, a mozgásformáknak, a beszéd elemeinek gyakorlására, stb.

A gyermekekkel közösen készített jelmezek, fejdíszek, bábok, díszletek növelik a motiváltságot, az érzelmi azonosulást, a beleélést.

- Fontos a rendszeres könyvtárlátogatás szervezése a nagycsoportosoknak (óvodai és külsős helyszínen.), mert a könyvekkel és a különböző információhordozókkal olyan pozitív attitűdöket lehet kialakítani a gyermekekben, melyek megalapozzák a későbbi olvasásához kapcsolódó érzelmi kompetenciákat. A könyvtárlátogatás során tapasztalatot gyűjthet a szokásokról, szabályokról, megismerheti a tevékenységben rejlő értékeket.

Az óvodapedagógus feladatai:

- a felhasznált irodalmi anyag igényes összeállítása, mely igazodik az életkori sajátosságokhoz szerkezetében, tartalmában egyaránt,

- úgy alakítsa ki a mesemondás szokásait, szertartását, hogy örömforrás, élmény legyen a gyermekek számára,

- a mesék, versek ismétlésének változatos formában és módon történő biztosítása, mely segíti a folyamatos átélést, a többszöri ráismerést, ami a biztonság élményét kelti, és sikerélményt nyújt,

- teremtsen meg a mindennapi mesélés, verselés, mondókázás feltételeit valamilyen formában, a gyermekek érdeklődésének, kéréseinek megfelelően is, megfelelő hely és idő biztosításával,

- az irodalmi élmények különböző eszközökkel, anyagokkal, tevékenységekkel való feldolgozásának segítése, a feltételek megteremtése, (hely, idő, eszköz),

- biztosítsa a gyermeknek a szabad kiválasztás, az önálló szöveg és mesemondás lehetőségét is,

- olyan nyugodt hely kialakítása, ahol a gyermekek képeskönyvet, újságokat lapozgathatnak, nézegethetnek, és ahol megtalálhatják a dramatizáláshoz, bábozáshoz szükséges eszközöket, kellékeket,

- az irodalmi művek megfelelő közvetítése, a megbízható szövegtudás, a nyelvi-stilisztikai eszközök, nonverbális eszközök helyes alkalmazása,

- a Magyar anyanyelvi munkaközösség által javasolt „Hónap közmondása” c. ismertető folyamatos használata, mely havonta új szólásokat, közmondásokat, nyelvtörőket, találós kérdéseket tartalmaz, valamint havonta 1-1 mottót, mely kapcsolódik a környezet- és egészségtudatos neveléshez.

- A **német nyelv** elsajátításának is kitűnő eszköze: a mese, vers, a bábozás és a dramatizálás.

A *bábozás, dramatizálás* során a gyermekek észrevétlenül sajátítják el pl.: a beszédmodelleket, a helyes mondatfelépítést, tiszta hangképzést, stb. Az ismétléssel kialakított tartós sztereotípiák később természetes szituációkban is felidéződnek.

Hogy a gyermekek a szavakat valódi jelentésükben alkalmazzák, helyes

képzeik alakuljanak ki, fontos az *óvodapedagógus* példaadó, szemléletes, kifejező előadásmódja, beszédstílusa, a nyelvnek megfelelő hangsúlyozás, beszédtempó, hangerő és hangmagasság alkalmazása.

A bábozás alkalmával a gyermek gyakorolja a szituációnak megfelelő kifejezéseket.

A gyermekek által kedvelt a csoport „kedvenc bábjaival” előadott óvodapedagógusi bábjáték, segít megéreztetni a különböző érzelmi állapotok kifejezését, a magyar nyelvtől eltérő hanglejtést, hangszínt, hangsúlyt, beszédritmust.

A dramatizálás során, a gyerek párbeszédében, megértés után, a jobban beszélő társ beszédére való reagálás, ösztönzi a passzív szókinccs aktivizálását. Az irodalmi művek megértését, elsajátítását segíti a megfelelően használt nonverbális eszközök is. Pl.: dramatizálásnál, bábozásnál, verseknél a cselekvés, a gesztus, a megfelelő intonáció, stb.

A mese, vers kiválasztásánál (a fent említett szempontokon kívül) fontos figyelembe venni, hogy gyermekek nyelvi ismereteihez, szókinccséhez alkalmazkodó tartalmúak és egyszerű szerkezetűek legyenek. (pl.: halmozó és láncmesék)

• A **különleges bánásmódot igénylő** gyermekek fejlesztésének kiemelt területei:

- hallásfigyelem, hallási differenciálási képesség fejlesztése,
- ritmusérzék fejlesztése mondókák segítségével,
- emlékezet és figyelem fejlesztése,
- beszédkészség fejlesztése a beszéd alaki és tartalmi területein egyaránt.

Fontos, hogy az óvodapedagógus lehetőséget keressen, nyújtson, a különböző irodalmi művek előadásában **kiemelkedő képességekkel** rendelkező gyermekeknek a külön gyakorlásra, előadásra, képességük bemutatására. (pl.: csoportban, más csoport előtt, óvodai szinten, óvodásoknak rendezett „Ki, mit tud?”, fellépések különböző műsorokban, programokon, stb.)

• Az óvodában szerzett irodalmi élmények, esztétikai, értékközvetítő hatásai a fejlődő gyermeki személyiség irodalomhoz való későbbi viszonyát is befolyásolják.

• **Saját óvodai újság** („magyaros” és „németes”) készítése az *óvodapedagógusok*, szülők, gyermekek aktív közreműködésével történik, ha a személyi erőforrások adottak. Ez az újság, egyaránt szól a szülőknek, gyerekeknek és pedagógusoknak.

Ismertetjük az elkövetkezendő időszak fő programjait, időpontjait, a különböző fejlesztő tevékenységek eredményeit. Különböző ajánlásokat, ötleteket, szokásokat, hagyományokat, érdekes és kevésbé ismert híreket írunk egy-egy témával, ünneppel, az óvodát érintő témákkal, az óvodai élettel kapcsolatban. Az aktuális témákhoz kapcsolódó rejtvényekkel, fejtörőkkel, nyerejményjátékokkal szórakoztatjuk a gyermekeket, szülőket német nyelven is.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A vers tartalmának megfelelően a gyermekek mozgással is tudják (nagy- és finommotoros) kíséni a hallott szöveget.
- Ismerik a szokásokat, szabályokat. Ismernek legalább 10 mesét, 10

mondókát. Ismernek szólásokat, közmondásokat, találós kérdéseket és nyelvtörőket. Képesek emlékezetből évszakonként legalább 1-1 verset, mondókát felidézni önállóan is.

- Szeretik, kérik, várják a mesemondást. Az ismert verseket, mondókákat szívesen ismétlik. A könyveket, újságokat érdeklődéssel nézegetik. Szívesen látogatnak el az intézményben működő „Kis-könyvtárba”, más könyvtárakba is.

- A kedvelt meséket, általuk kitalált, vagy az ismert mesébe beleszótt gondolataikat örömmel elmesélik, elbábozzák, dramatizálják társaiknak, társaikkal együtt is.

- Meg tudják mondani, hogy melyik vers/mese nekik miért tetszik, vagy nem tetszik. Azonosulni tud az általa kedvelt mese-szereplőkkel. Ünnepi műsorok szereplések közben törekszenek érthető versmondásra, ügyelnek a szereplés közbeni kifejező testtartására is.

- A mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásokat betartja. A könyvekkel, újságokkal, bábokkal, képekkel gondosan bánnak, vigyáznak azokra.

- Ismert mesét/kitalált történetet képről és/vagy kérdések alapján önállóan képesek összefüggő mondatokkal, folyamatosan elmesélni. Használják a mesében előforduló szófordulatokat is.

3.5 Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

„Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermekek felidéznek a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömeit. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek- néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.” (Alapprogram)

A tevékenység célja:

A közös éneklés, a közös játékok által sajátos élményszerzés. A zenei képességek fejlesztése, zenei ízlés és mozgáskultúra formálása.

- Kodály Zoltán útmutatásai alapján, Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés alapjait használjuk a gyermekek személyiségének, ezen belül a zenei képességeik fejlesztéséhez.

A zenei anyag alapja:

- népi mondókák,

- 6 hangterjedelmű, pentaton énekes népi játékok, igényesen válogatott műdalok, más népek dalai,

- zenehallgatás dalanyaga (élő előadás: énekkel, hangszerrel, gépi zene).

- A népi énekes játékok, az igényes és korhoz illő műdalok, játékok és mozgás (gyermektánc), az élőzene, a zenehallgatás sajátos módon fejleszti a gyermekek személyiségét, pozitív hatással van értelmükre, érzelmükre, képzeletükre, alakuló esztétikai ízlésükre.

- A zenei élmény sajátos eszköz a környezet jobb megismeréséhez. A gyermek újfajta kapcsolatba kerül társaival, környezetével. Az éneklés, a játék, a dal oldja a belső feszültséget. A dalok gazdag érzelemvilága a spontán figyelmet belső motivációvá erősíti, nyugalmat, derűt, közös élményt rejt magában.

- A zenei nevelés sokféle alkalmat ad a gyermekek anyanyelvi és nyelvi nevelésére is. Például.:

- a gyermek szóincse egyrészt a dalokban szereplő új szavak, másrészt az egyszerű zenei fogalom párok (gyors-lassú, halk-hangos, magas-mély, dal eleje-dal vége, tiszta-hamis, egyenletes lüktetés-ritmus) megértése és használata közben gazdagodik.

A mondóka és dalszövegekben sok olyan kifejezés fordul elő, amelyeket máshonnan nem ismernének a gyermekek. (Értelmét játékhelyzetben, vagy mozgás közben, vagy az *óvodapedagógus* szemléltetéséből, esetleg szóbeli magyarázatából ismerik meg a gyermekek.)

- a mondókák, énekek ismételtetése, a szöveg hanglejtésének, hangsúlyának utánzása, a hangutánzás, segíti a helyes artikulációt, helyes ejtést, stb.

- a hangképzés, hangsúly, a tiszta ejtés, a ritmus, a tempó, a tempóváltás gyakoroltatásával az élőbeszéd, érzelmeket közvetítő, jelentést, hordozó elemeit gazdagítják, stb.

- *A német gyermekdalokra*, műdalokra általában jellemző az egy dalon belüli nagy hangterjedelem, félhangok, jellegzetes ritmus, gyakran használt pontozott ritmusok, hajlítások, a szöveget kísérő, kifejező mozgások. (A mozgások segítik az eltérések kompenzálását.)

Ezért az *óvodapedagógus* kiemelt feladata, hogy nagy gonddal válogassa össze a dalanyagot, a gyermekek hangterjedelmének megközelítően, a korcsoport sajátosságainak megfelelően.

- *A különleges bánásmódot igénylő* gyermekek esetében fontos a személyes kapcsolatot igénylő, páros vagy mozgással kísért mondókák, ölbeli játékok, egyszerű szövegű és dallamú énekek alkalmazása. Kiemelt terület az auditív észlelés, érzékelés differenciálása, a hallásfigyelem fejlesztése.

A nagyothalló gyermekek esetében a zenei képességek alapjainak lehetséges mértékű működtetése a feladat.

Az éneklésben, zenélésben kiemelkedő képességekkel rendelkező gyermekeknek biztosítani kell, hogy egyénileg és csoportban is megmutathassák tehetségüket. (pl.: a csoportban, csoportos és/vagy óvodai rendezvényeken, különböző fesztiválokon, stb.)

- A zenei képességek fejlesztésének tartalma:

- *éneklési készség fejlesztése* (tiszta éneklés),

- *ritmusérzék fejlesztése* (egyenletes lüktetés, mondókák, dalok ritmusa, egyenletes lüktetés és ritmus összekapcsolása, kettős lüktetés érzékeltetése, tempóérzékelés, mozgáskultúra, gyermektánc),

- *hallásfejlesztés* (magas-mély hang érzékelése, halk-hangos közötti különbség, hangszínelismerés, belső hallás fejlesztése, gyermekhang ápolása).

A nevelés gyakorlatában, a gyermek megismerési tevékenységeiben ezek szerves egészet alkotnak.

Komolyzenei projekt a vállalkozó csoportokban, mint egyedi formát lehet alkalmazni. A tevékenység kidolgozója 1 fő, zenei előképzettségekkel rendelkező, és komolyzenében jártas pedagógus ötletei, mintája alapján alkalmazható, aki évek óta a saját csoportjában szervezi éves lebontásban,

rendszeres és folyamatos jelleggel, évszakokhoz, témakörökhöz kapcsolódóan, meghatározott formában, egy év során 5-6 alkalommal.

A tevékenység célja:

- komolyzene megkedveltetése, megismertetése, a zenei kultúra iránti igény elültetése,
- a zene terápiás hatásainak kihasználása,
- megismerkedés hangszerekkel,
- más látásmód és képi gondolkodás kialakítása, képzelet, fantázia fejlesztése,
- tehetségek felismerése, tovább segítése,
- zenei hallás alakítása, fejlesztése.

A tevékenység tartalma:

- komolyzenei darabok megismerése CD-ről vagy élőben
 - asszociatív játék keretében történet kitalálása, ábrázolása
 - az adott zenei műben a hangszerek hangjával ismerkedés, (pl.: hangszerek megszólaltatása, képek, könyvek, CD a hangszerek hangjairól, stb.),
- Rendkívül alkalmas szabad asszociációk, a képzelet fejlesztésére, a zene hatására kialakult érzelmek megfogalmazására. Nemcsak ismereti bővülnek a gyermeknek, hanem egyéni zenei érzéke, ízlése is fejlődik.

Művek lehetnek:

1. Szergej Prokofjev, Péter és a Farkas;
2. Orbán György: A Csodafa;
3. Csajkovszkij: A Diótörő
4. Saint-Saëns: Az állatok farsangja
5. Mogyeszt Muszorgszij: Egy kiállítás képei
6. Csajkovszkij: Hattyúk Tava

Az óvodapedagógus feladata:

- olyan zenei módszerek alkalmazása, melyek megfelelnek az alapvető szempontoknak: a dalanyag, éneklés, cselekedtetés változatosságának,
- olyan dalanyag kiválasztása, összeállítása, mely figyelembe veszi:
 - hangkészlet, ritmus, terjedelem, szöveg tartalmát,
 - csoport összetételét, zenei képességeit, életkori sajátosságait,
 - dalokhoz tartozó játékok nehézségi fokát (mozdulat, térforma, szabályok),
 - évszakokat, ünnepeket, aktualitásokat,
 - népi dalos játékok és műdalok arányát.
- a zenehallgatás anyagának megválasztásánál vegye figyelembe a nemzetiségi, etnikai kisebbségi kultúrához tartozó zenei műveket is,
- zenei önkifejezés biztosítása (ének, hangszer),
- differenciált fejlesztés szervezeti formáinak megteremtése.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek változatos, egyszerű játékos, táncos mozgásokkal, különböző térformák kialakításával képesek a dalokat kíséreni, tempótartással körben járni. Szívesen játszanak koruknak megfelelő hangszereken.
- Ismernek 1-1 „jeles naphoz”, ünnephez, évszakhoz kapcsolódó éneket és/

vagy énekes játékot. Ismerik a magas-mély, halk-hangos, gyors-lassú ének és tempó közti különbséget, tudnak így énekelni, tapsolni, beszélni. Érzik, és mozgással kifejezik az egyenletes lüktetést, a dal ritmusát.

- A gyermekek szívesen vesznek részt a tevékenységben. Maguk is szívesen kezdeményeznek énekes játékokat. Gátlások nélkül egyedül is szívesen énekelnek.
- Alkalmazkodnak társaikhoz. Türelmesen kivárik, hogy rákerüljön a sor. Segítenek a társaknak.
- A zenehallgatás dalanyagát, szívesen, figyelmesen hallgatják. Tánc alkalmával ügyelnek testtartásukra, mozgásukra. Képesek kiválasztani a nekik tetsző vagy nem tetsző zenét, (indokolnak).
- Elfogadják az eltérő képességekkel rendelkező társak megnyilvánulásait.
- Általában ismerik a népdalokban, dalos játékokban elhangzó kifejezések, szavak jelentését.

3.6 Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

„Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képplasztikai kifejezőképesség, komponáló, térbeli tájékozódó és rendező képességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér, forma és szín képzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.” (Alapprogram)

A tevékenység célja:

A gyermek esztétikai érzékenységének formálása, egyedi, vizuális alkotókészségének, igényének kialakítása, fejlesztése, a szabad önkifejezés biztosítása, a vizuális észlelés, emlékezés, képzelet, gondolkodás pontosabbá tétele, a környezet esztétikai alakítása és az esztétikai élmények befogadása.

- A vizuális nevelés, mint az esztétikai nevelés egyik részterülete, összetett, sokszínű nevelési terület. Magában foglalja a rajzolást, festést, mintázást, az építést, képalakítást, a konstruálást, a kézi munkát, a műalkotásokkal való ismerkedést, és a környezet alakítását.
- Segíti a tárgyi világ megismerését, megértését, lehetővé teszi újraalkotását.
- Általában a szerepjáték bizonyos fejlettségi fokán jelenik meg a barkácsolás, a kiegészítő játékeszközök készítésének (javításának) igénye. A barkácsolás nemcsak manuális tevékenység, benne a gyermek elgondolásai, céljai, ötletei és tervei is kifejezésre jutnak. E változatos tevékenység közben számtalan ismeretet szerez a gyermek pl.:
 - az anyagok tulajdonságairól, megmunkálhatóságáról,
 - a szerszámok használatáról,
 - különböző technikák és munkaformák alkalmazásáról,
 - egymás segítségének módjáról.
- A különböző manuális tevékenységek gyakorlása által fejlődik pl.: a gyermek finommotorikus készsége, megfigyelése egyre pontosabbá válik, alakul képszerű gondolkodása, stb.
- Az anyanyelvi neveléshez a szavak mögötti képzettartalom formálásával járul hozzá.

A tevékenységhez kapcsolódó beszéd ösztönzésével az élmények, mesék, versek képi megjelenítésével a gyermek gondolkodása, nyelvi kifejezőkészsége sokoldalúan fejlődik.

A téri észlelés, térbeli, formai képzetek gazdagítása, a különböző eszközök használata közben szerzett tapasztalatok, az arányok, irányok nyelvi kifejezésének gyakorlása előkészíti az írás-olvasás tanulásához szükséges képességek fejlődését is.

A nyelvi és képi, formai ábrázolás együttes alkalmazása lehetővé teszi az élmények, események, érzések többféle úton való kifejezését. A gyermek, alkotó módon rögzíti a világról szerzett ismereteit. Megjeleníti érzelmeit, vágyait, pozitív és negatív élményeit. Átéli az alkotás örömét, a sikerélmény pedig, újabb alkotásra motiválja őt.

A kisgyermek képzetei, emlékezete és képzelete alapján, próbálgatva alakítja saját formanyelvét.

- A gyermek gondolkodásának, szem-kéz koordinációjának fejlődése, szintje is nyomon követhető, ami nagy segítséget nyújt az „odafigyelő” számára.

- A **különleges bánásmódot igénylő** gyermekek fejlesztésének kiemelt területei:

- grafomotoros fejlesztés, finommozgások elősegítése a nagymozgásoktól kiindulva, finommotorikát igénylő tevékenységekkel (pl.: gyurmázás, gyöngyfűzés, ujjal festés, stb.); helyes eszköztartás, kellő nyomatékú vonalvezetés gyakorlása,

- vizuomotoros fejlesztés,

- taktilis érzékelés fejlesztése,

- szem-kéz koordináció, lateralitás dominancia kialakítása, erősítése,

- vizuális emlékezet, sorrendalkotás fejlesztése.

Fontos, hogy a vizuális területen **kiemelkedő képességekkel** rendelkező gyermekek számára az *óvodapedagógus* biztosítsa a feltételeket, lehetőségeket a tehetség kibontakozásához, (pl.: rajz-pályázatokon való részvétel, csoport díszítése, műhelyben végzett tevékenységek biztosítása, stb.).

Az óvodapedagógus feladata:

- feltételek megteremtése, (hely, idő, változatos témák, mindig elérhető eszközök, technikák, anyagok alkalmazása),

- differenciált fejlesztés szervezeti formáinak megteremtése,

- a gyermek egyéni fejlettségének, érdeklődésének, ötleteinek figyelembevételével, tegye örömtelivé, érdekessé a tevékenységet,

- bátorítással, útmutatással, dicsérettel, munkafogások bemutatásával differenciáltan segítse a gyermek önálló elképzeléseinek megvalósítását,

- a tevékenységet egész nap biztosítsa a gyermekek számára, az udvari lehetőségeket is egész évben kihasználva, (pl.: aszfaltrajz, hó festése, stb.)

- megteremteni minden olyan feltételt, minden olyan lehetőséget, amiben a gyermek maga is tevékeny részese lesz környezetének esztétikus alakításában,

- ünnepi készülődések alkalmával szervezzen a szülőkkel és gyermekekkel együtt közös tevékenységeket (pl.: díszek készítése, „Laterne” készítése, tojásfestés, stb.) az érdeklődésnek és igényeknek megfelelő számban,

- az újra felhasználás segítése érdekében a „hulladék nem szemét” elvet

hangsúlyozva biztosítson lehetőséget az újraalkotásra,
- keressen új, nem megszokott lehetőségeket a hagyományos technikák újfajta alkalmazására, (pl.: függőleges és vízszintes óriás papíron rajz, festés, tükrön és ablakon rajzolás, festés, stb.)
- a **sajátos nevelést igénylő** gyermekek esetében fontos a pontos instrukciók adása, a minél többféle képi kifejezőmód megismertetése.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek a különböző eszközöket helyesen, biztonságosan használják. (ceruza, olló, tű, ecset, ragasztó),
- Tudnak formákat mintázni elképzeléseik alapján. Egyre önállóbban tudják alkalmazni pl.: a papírhajtogatás, varrás, kötözés, az ünnepekhez jellemzően kapcsolódó, egyéb technikákat is, stb. Képzalkotásban ki tudják fejezni gondolataikat, érzelmeiket.
- A gyermekek élményeiket örömmel, elképzeléseiknek egyéni módon való megjelenítéséhez a megismert változatos eszközöket, anyagokat, színeket, formákat és technikákat szívesen alkalmazzák.
- A közös tér- és képalakításokban különböző sík- és térbeli kompozíciók elkészítése alkalmával, az együtt tevékenykedés szabályait betartva, formálják meg ötleteiket, a megbeszélte részleteket.
- Észreveszik a szépet, ízléseset környezetükben. Véleményükkel, tevékenységükkel maguk is szívesen formálják környezetüket.
- Elfogadják a különbözőséget, társaik egyéni ötleteit, a képességekhez mért eredményeket.
- Nem pazarolnak az alapanyagokkal. Ismerik az újrahasznosítás lehetőségét, bátran, kreatívan használnak fel újra különböző anyagokat.
- Az anyagok, eszközök, technikák nevét ismerik, alkalmazzák.

3.7 Mozgás

„Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató-, és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Mindezek nagymértékben hozzájárulnak a tanulási képességek, kompetenciák kialakulásához, fejlődéséhez.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően... befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését... felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait. (Alapprogram)

A tevékenység célja:

A gyermekek természetes, harmonikus mozgásának fejlesztése. Mozgásigényük kielégítése, minél több mozgási lehetőség megteremtésével.

- A tág értelemben vett mozgás az aktív *nagymozgásoktól* kezdve a *finommotoros manipulációig* mindent magában foglal, mely az egész

személyiség fejlődését elősegíti.

- Az irányított és spontán mozgásos tevékenységek, feladatok, játékok:
 - fejlesztik a gyermek természetes mozgását (pl.: járás, futás, ugrás, dobás, egyensúlyozás, függés, stb.), a testi képességeit (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség), mozgáskultúráját,
 - segítik a térben való tájékozódást, helyzetfelismerést, alkalmazkodóképességet, a személyiség akarati tényezőinek alakulását, (pl.: érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, stb.)
 - befolyásolják a gyermek szervezetének növekedését, teherbíró képességét, a szervek fejlődését, teljesítőképességét. Miközben mozog, a gyermek tapasztalatokat gyűjt, fejlődik csont és izomrend-szere, mozgáskoordinációja, a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly.
- A gyermek korának és képességeinek megfelelően kielégített mozgásszükséglete által egyre inkább képessé válik mozgásának, viselkedésének tudatos irányítására. Alakul pozitív énképe, önkontrollja, kommunikációja és problémamegoldó gondolkodása.
- Az irányított mozgásos tevékenységek, azaz a *szervezett testnevelések* és mozgásos játékok alkalmával a gyermekek gyakorolják a szóbeli közlésre, utasításra történő cselekvéseket.
- A mozgás, a testnevelés tevékenységén túl, jelen van a szabad játékban és egyéb gyermeki tevékenységben is.

A mozgásfejlesztés két fő formája: (1) irányított mozgásos tevékenység, szervezett testnevelés, (2) spontán, szabad mozgás, melyek teremben, tornaszobában, szabadlevegőn, eszközökkel és eszköz nélkül valósulnak meg.

(1)

a./ szervezett testnevelés egyik formája jelen van a mindennapokban. Ez a 10-15 percben tartott frissítő úgynevezett mindennapi testnevelések anyaga: sok mozgásos játékból, a szervezett testnevelésen alkalmazott, 1-1 gyakorlatok ismétléséből áll.

Ez a mozgás szervezhető zenére is. A németes és a magyaros csoportokban jellemzően használt tánclelmeket is tartalmazhat. Része lehet a „Mozgáskotta” módszer egy-egy eleme, és a tartásjavító gyakorlatok valamint mezítlábas torna is.

b./ A szervezett testnevelés másik formája a heti általában egy-két alkalommal, kötelező jelleggel szervezett, azonos napon tartott testnevelés, melynek *anyaga:* járás, futás, dobás, csúszás, mászás, kúszás, ugrás, támasz, függő, talajtorna egyes elemei, egyensúlyozó, gimnasztikai és kéziszer-gyakorlatok, játékok.

A tudatosan tervezett és szervezett testnevelés, a mindennapi testnevelések anyagát (a megelőzés, prevenció hangsúlyozásával) a *játékos lábtorna- és tartásjavító torna* összegyűjtött gyakorlataival is folyamatosan bővítjük.

(2) Spontán, szabad mozgás

A csoportszobában és az udvaron is a megfelelő mozgástér kialakításával, megfelelő eszközökkel biztosítjuk a gyermekek mozgásigényének kielégítését, képességeik kipróbálását, fejlesztését.

Ezt szolgálja pl.:

- három csoportszobában már felszerelt, a játékidőben is használt, komplex szobai tornaszor felállítása, mozgatható eszközök biztosítása (pl.: trambulínok, egyensúlyozók, „Mozgás-kotta eszközök”, komplex tornakészlet, stb.)

- négy csoportszobában felépített csúszdás galéria,
- az udvari játékeszközök lehetőség szerinti bővítése (természetes anyagokból készült, nagymozgások gyakorlására, egyensúlyozásra alkalmas eszközök),
- a folyosón is alkalmazható eszközök (pl.: ugróiskola, ugráló kötél, motorok, rollerek, stb.)
- A mozgást és azon belül a sportot, a labdajátékokat „**óvodai-bajnokságok**” szervezésével próbáljuk megszerettetni. Tavasszal „foci-bajnokságot” ősszel „zsinórlabda-bajnokságot” rendezünk. Az óvodai „vándorkupát” a fiúknál a legjobb foci csapat, a lányoknál a legjobb zsinórlabda csapat nyerheti el. Minden résztvevő gyermek helyezésének megfelelő érmet és oklevelet is kap.
- A családoknak szervezett sportnapok és/vagy egészségnapok is biztosítják az együttmozgás örömét, a mozgás megszerettetését, az egészséges életmód alakítását.
- A kooperatív mozgásfejlesztést a különböző „jeles napokon” szervezett sor- és váltóversenyjátékokkal is biztosítjuk (pl.: gyermeknapon, kihívás napján, stb.)
- A különböző mozgástevékenységekben, sportban kiemelkedő képességű gyermekeknek fontos biztosítani a különböző „megmérettetési”, bemutatási lehetőségeket is, (pl.: különböző versenyek, bajnokságok fellépések csoporton, óvodán belül és kívül, néptánc, szivacskezilabda, „Postás-torna”, stb.)

Az óvodapedagógus feladata:

- a különböző tevékenységek tartalmát, anyagát a csoport összetételének, fejlettségének figyelembe-vételével tervezze, szervezze,
- differenciált fejlesztés szervezeti formáinak megteremtése,
- olyan feltételek megteremtése, olyan jó hangulatú szervezett testnevelés, amelyben a gyermek mozgásöröme, aktivitása kiteljesedik,
- a mozgásos játékok anyagának folyamatos bővítése,
- az egyes gyermek mozgásfejlettségéről szerzett tapasztalatok figyelembevétele, egészségi állapotának megfelelő, képességeinek ismeretében történő követel-ményállítást, terhelés, és a mozgás utáni regenerálódás biztosítása,
- pozitív értékeléssel, dicsérettel a mozgáskedv fenntartása, felkeltése,
- saját készítésű, mozgásfejlesztést segítő (csoportonként 2-3 fajta), eszköz biztosítása a csoportszobában és az udvaron is,
- a sportolás, a hosszabb távú gyaloglás megszerettetése az iskolába menő nagycsoportos gyermekekkel,
- a különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetében a fejlesztő foglalkozásokon való részvétel biztosítása, a fejlődés nyomon követése, lehetőségekhez képest segítése,
- a kiemelkedő képességekkel rendelkező gyermekek teljesítményének folyamatos nyomon követése, elismerő, támogató visszajelzések, megerősítések alkalmazása,
- az irányított mozgásos tevékenységek anyagának bővítése a Zuglói Benedek Elek EGYMI módszertani kiadványában szereplő, fejlesztő játékokkal, feladatokkal.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek a testnevelés és egyéb mozgásos tevékenységek folyamán használt kézi szereket biztonsággal fogják, használják.
- Tudnak:
 - nagymozgásokat végezni,
 - ütemtartással járni,
 - különböző egyensúlyozó gyakorlatokat végezni,
 - különböző módon labdát vezetni, dobni,
 - hosszabb, rövidebb távon futni,
 - különböző ugrásokat, forgásokat végezni,
- Szokásokat, szabályokat ismerik. Térészlelésük pontos, tudnak a térben tájékozódni, ismerik az irányokat. Mozgásemlékezetük megbízható.
- Szívesen mozognak, sétálnak, kirándulnak hosszabb távon is. A tevékenységben egyre kitartóbbak.
- A „jobb megvalósítás” érdekében együttműködők.
- Mozgásuk összerendezettebbé, ügyesebbé válik. Általában ügyelnek a helyes testtartásra is.
- A mozgásos játékok, egyéni-, csoportos-, sor- és váltóverseny alkalmával a szabályokat betartják. Igénylik a mozgást. Elfogadják a testi adottságból eredő különbözőségeket.
- Passzív szókincsük része, a testnevelés alkalmával használt jellegzetes kifejezések, mozgásformák, testrészek, eszközök neve.

3.8 A külső világ tevékeny megismerése

"A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti, emberi, tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését... A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: **a l a k u l í t é l ő k é p e s s é g e , f e j l ő d i k t é r - , s í k - é s m e n n y i s é g s z e m l é l e t e .**" (Alapprogram)

A tevékenység célja:

A közvetlen és tágabb természeti- emberi- tárgyi környezet értékeinek tevékeny felfedeztetése, a gyermek pozitív érzelmi viszonyának kialakítása, az egészséges- és környezettudatos magatartás megalapozása életkorának megfelelően. A környezet megismerése közben a gyermek mennyiségi, alaki, nagyságbeli, téri- és síkbeli szemléletének alakítása.

- A külső világ megismerésére nevelés meghatározó a gyermek képességeinek fejlesztésében. Ebben a folyamatban a gyermek cselekvésein, érzelmein keresztül szerzi ismereteit. A tágabb és szűkebb környezet közvetlen, tapasztalati úton történő megismerésével lehet elérni, hogy a gyermek tisztelje a környezetét, és bátran alakítsa azt anélkül, hogy kárt okozna benne.

- A közös tevékenységek segítik a kapcsolatteremtést, erősítik a kialakult társas kapcsolatokat. (pl.: lehetőség van a társ munkájának megfigyelésére, gondolatai, szavai követésére, egymás segítésére, az együttműködésre, stb.)
- A természeti és társadalmi környezet minél jobb megismerése gazdag anyaggal járul az anyanyelvi fejlesztéshez is.

Például:

- a tárgyak, anyagok nevének tulajdonságainak megismerése, minőséget jelölő szavak, az összehasonlítást, viszonyítás szavai, mondattani formái, a rokon kapcsolat megismerése, birtokviszony kifejezése, használata,
- a matematikai tartalmú tevékenységek közben, a különböző műveletek megoldása során a konkrét tapasztalatokból,
- nyert képzetek elősegítik a nehéz viszonyfogalmak, a melléknév fokozás és a névutós szerkezetek alkalmazását, stb.

A tapasztalatszerzés módjai lehetnek:

- alkalmi és folyamatos megfigyelés,
- gyűjtés, kísérletek,
- szimulációs és matematikai játékok.

A külső világ tevékeny megismerésének tartalma:

(1)

a./ Társadalmi, természeti környezet megismerése

b./ Formai és mennyiségi viszonyai

c./ Hagyományörző tevékenységek

(2) Környezetvédelem

(3) Környezetalakítás

(1)

a./ *Társadalmi, természeti környezet megismerését szolgáló ajánlott témakörök:*

- család
- óvoda és környezete
- foglalkozások, mesterségek
- testrészek (egészség védelme, egészséges életvitel)
- közlekedés - kiemelten a helyes gyalogos közlekedést
- napszakok
- évszakok - időjárás, természet jellemzői, változásai, öltözködés összefüggései
- növény és állatvilág, (élő-élettelen).

b./ *A környezet mennyiségi és formai viszonyainak megismerését szolgáló témakörök:*

- tárgyak, személyek, halmazok összehasonlítása, szétválogatása, sorba rendezése (szabadon, és egy-egy kiemelt, megnevezett, felismert tulajdonság, szabályosság szerint)
- számfogalom alapozása (mennyiségek, halmazok összemérése, párosítás, sorba rendezés, sorszámok, mérések különböző eszközökkel),
- tapasztalatok a geometria körében (építés, másolás,)
- tükörrel való tevékenységek (tájékozódás térben és síkban).

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek fejlesztésének kiemelt területei:

- tájékozódás saját testen, síkban, térben és időben,
- csoportosítások, halmazalkotások,

- relációs kifejezések,
- különbségek, azonosságok érzékeltetése,
- ritmikus soralkotások,
- számlálás 5-10-es körben, sorszámnevek,
- alapvető matematikai műveletek, készségek kialakítása, relációs jelek felismertetése,
- szövegértés.,
- a tehetséges gyermekek esetében a kiemelkedő képességterület és az esetleges elmaradt részképesség terület fejlesztése.

c./ Hagyományőrző tevékenységek

Fontos megismertetni a gyermekekkel a szülőföld, az ott élő emberek, a magyar és német (sváb) hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, ezek szeretetének, védelmének módját.

Tartalma lehet:

- évszakhoz kapcsolódó egy-egy szokás évenkénti felelevenítése (pl.: „Mihály napi vásár”, „Kiszebábal téltemetés”, „Tojásos-játékok”, stb.)
- termések gyűjtése, szüretelés, préselés, befőzés, gyümölcsszárítás, sütés
- madarokról való gondoskodás
- jeles napok előtti készülődés (bővebben „Hagyományok, ünnepek” c. fejezet)
- rendszeres séták, kirándulások, múzeumok megtekintése,
- hagyományőrző rendezvényeken részvétel a családokkal vagy nagycsoportos gyermekekkel.

(2) Környezetvédelem

Az élő és tárgyi környezet védelme

- növény, állatgondozás, környezetszennyezés (pl.: levegő, víz, föld, stb.)
- szelektív szemétygyűjtés az arra vállalkozó csoportokban, a feltételek megteremtése után folyamatosan. (Bővebben a „Hagyományok és ünnepek” c. részben.),
- papír és más újrahasznosításra alkalmas (vagy veszélyes hulladék) anyagok gyűjtése, a feltételek megteremtése után, az arra vállalkozó csoportokban v. lehetőség szerint óvodai szinten folyamatosan, vagy alkalmanként,
- környezettudatos életmód (pl.: különböző energiaforrások, víz, stb. megóvása, gazdaságos használata, egészség megőrzés lehetőségeinek megismerése),
- a mindennapokban használt alapanyagok (pl.: papír, ragasztó, tisztálkodáshoz szükséges anyagok, stb.) takarékos, de hatékony felhasználásának megismertetése, alkalmazása,
- komposztálók, esővízgyűjtők használata, ezek fontosságának megismerése,
- újrahasznosítás és jelentősége.

(3) Környezetalakítás

Természetes élethelyzetekben történő környezetalakítás pl.: csoportszoba rendjének helyreállítása, átrendezése, díszítése, stb.,

- udvar, kert, óvoda közvetlen környékének rendezése, alakítása. (lásd még: „A munka jellegű tevékenységek” c. fejezet)

A külső világ tevékeny megismerése nevelés komplex feladata a *környezeti tudatosság, az egészség- és környezettudatos magatartás* fejlesztése is. A

nevelés akkor éri el célját, ha nemcsak információkból áll, hanem életkornak és egyéni sajátosságoknak megfelelően segít kialakítani egyfajta elkötelezettséget, látásmódot, gondolkodásmódot, cselekvési készséget, és a cselekvésre alkalmassá tevő képességeket.

Ezért a kialakítás, fejlesztés folyamatában fontos a tájékozottság, az érzékenység a felelősségvállalás kialakítása. Fontos megismertetni a környezet értékeit, az egyén tevékenységének környezetre gyakorolt hatásait, egyéni és közösségi szinten is a környezetkímélő és az egészséges életvitelt megvalósító magatartást, a takarékos és mértékletes életvitel lehetőségeit.

Az *óvodapedagógus* fontos feladata, hogy saját példamutató, követésre méltó magatartást, tevékenységeket valósítson meg. Megismertetni a gyermekeket, hogy konkrétan saját maguk, a csoport, otthon a család, mit tehet az egészség- és környezetvédelem érdekében. Konkrét megtapasztalás biztosítása, kísérletek végzése, hogy a gyermek lássa, hogy az egyes tevékenységei, milyen hatással vannak a környezet állapotára. A környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismeréséhez, óvásához szükséges feltételek megteremtése (pl.: motiváció, eszközök, hely és idő, kooperatív módszerek, stb.). Az ismeretek felelevenítéséhez, gyakorlásához, rendszerezéséhez az óvodapedagógusok például a nagycsoportosoknak készíthetnek füzetet, tablót, melyeket a család segítségével otthon is bővíthetnek a gyermekek. Minden óvodai tevékenységrendszerben, nevelési folyamatban felismerni, kihasználni az egészség- és környezettudatos magatartásformálás lehetőségét.

Az óvodapedagógus feladatai:

- biztosítson elegendő időt, helyet, eszközt a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására,
- differenciált fejlesztés szervezeti formáinak megteremtése,
- olyan témák feldolgozása (ismeretek mélyítése, rendszerezése) amiről a gyerekeknek általában konkrét tapasztalataik vannak, ami jellemző közvetlen környezetükre,
- a lehetőségekhez mérten, az élmény nyújtás szintjén törekedjen arra, hogy a gyermekek tágabb környezetükből is szerezzenek tapasztalatokat,
- a gyerekek olyan tapasztalatot is szerezzenek (szokások, szabályok, viselkedések), amelyek segítik az életkoruknak megfelelő, biztonságos eligazodást, tájékozódást, a felnőttekkel való kapcsolattartást, alakítást környezetükben.
- minden olyan lehetőség kihasználása, feltételeinek megteremtése, mely segíti a gyermeket a német és a magyar nép hagyományainak, szokásainak, tárgyi kultúrájának megismerésében,
- lehetőség biztosítása a minél több érzékszervvel való tapasztalásra, az élmények több szempontú felidézésére, feldolgozására,
- az évszakok, hónapok, napok, napszakok körfolyamatának, ciklikusságának felismerését, megismerését szimbólumokkal, azok közös elkészítésével segítse,
 - a gyermek természetes kíváncsiságára, érdeklődésére, önálló probléma megoldási igényére építve teremtsen kedvező, változatos helyzeteket a matematikai jellegű tapasztalatszerzésben és tevékenységekben is,
- követésre méltó, környezettudatos viselkedés, minta biztosítása. (Fontos az

összes gyermeket körülvevő felnőtt mintája.),

- segítse a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában,
- a gyermek nyitottságára építve segítse elő, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, tisztelje és becsülje azt,
- segítse az egészség –és környezettudatos magatartásformák pozitív alakulását,
- ismerje a „Zöld-óvoda” kritériumrendszerét, és ez alapján tervezze, szervezze a különböző tevékenységeket, használja az alapanyagokat, eszközöket.

• **Nyári táborok**

Megfelelő körülmények és feltételek megteremtése után, (külső erőforrások megszerzése – pályázatok, alapítvány), szülői igény szerint, minden évben az 5-6-7 éves gyermekeknek „természetvédelmi és/vagy kézműves és/vagy nyelvi” táborokat szervezünk erre vállalkozó óvodapedagógusokkal.

Célunk és feladatunk:

- a szociálisan hátrányos helyzetű és/vagy tehetséges 5-6-7 éves gyermekek nyári üdülésének biztosítása,
 - ◆a külső világ tevékeny megismerésére nevelés tartalmának, bővítése. A tágabb természeti- emberi- tárgyi környezet értékeinek tevékeny felfedeztetése, a gyermek pozitív érzelmi viszonyának kialakítása, életkorának megfelelően,
 - ◆az óvodai német nyelvfejlesztéssel kapcsolatos nevelőmunka kiegészítése, a gyermekek német nyelvi szintjének fejlesztése, a gyakorlás biztosítása az óvodaitól eltérő német (sváb) nyelvi környezetben, az életkori és egyéni sajátosságoknak megfelelően. Szókincsbővítés, passzív szókincs használatára való ösztönzés, a tábor „kerettartalmának” megfelelő, új dalok, versek, mesék, történetek megismertetésével.
 - ◆kézműves tevékenységek szervezése az év folyamán, év közben használt eszközök és technikák alkalmazása más témakörben, környezetben és nem használt eszközök és technikák megismerése.
 - ◆az óvodaitól eltérő környezetben (kis tornaszoba, kis udvar helyett nagy füves tér, strand, dombok, hegyek) különböző mozgásképességek fejlesztése.
 - ◆A táborozás lehetőségének a megteremtésével is szeretnénk „még egy utolsó,” örömteli együttlétet biztosítani az iskolába menő gyermekeknek.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek megkülönböztetik a jobbra-balra irányokat (térben, saját testen). Ismerik testük főbb részeit és az érzékszerveket és azok funkcióját.
- A gyermek tudja: lakásuk címét, szülei nevét, foglalkozásuk körülbelüli tartalmát, saját születési helyüket és idejét.
- Ismerik:
 - az elemi közlekedési szabályokat, az általuk igénybe vett és környezetükben előforduló közlekedési eszközöket,
 - a környezetében lévő néhány intézmény rendeltetését,
 - az egyes évszakok tartalmi jegyeit,

- környezetük jellegzetes növényeit és azok gondozását,
- élőhely szerint legalább 3-3 állatot és azok jellemző tulajdonságait.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok, az élő-élettelen között.
- Felismerik a napszakokat tevékenységek alapján.
- Tudják az évszakok, hónapok, napok nevét.
- Tudnak tárgyakat, halmazokat és azok elemeit legalább 10-ig megszámlálni, párosítani, sorba rendezni, összehasonlítani mennyiség, forma, szín szerint. Felismerik az alapvető sík és térbeli formákat, (gömb-körlap, kocka-négyzet, téglatest-téglalap, henger)
- Szívesen vesznek részt a környezetük és a természet felfedezésének, megismerésének, védelmének folyamatában. Ismerik a cselekvéseiknek környezetre gyakorolt hatásait.
- Szeretnek a társakkal nagyobb és kisebb csoportban is közösen tevékenykedni. Együttműködők, segítőkészek.
- Képesek rácsodálkozni a természet és környezetük szépségeire. Alakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez szükségesek. Lehetőségeikhez és ismereteikhez mértén óvják környezetüket, a természetet. Ismernek, olyan konkrét tevékenységeket mellyel óvják, védik az emberi és természeti környezetet, (szelektív hulladékgyűjtés, természetes erőforrások alkalmazása, takarékos felhasználása, újrahasznosítás).
- Tapasztalataikat, élményeiket, gondolataikat összefüggően elmondják. Helyesen alkalmazzák az összehasonlítást is kifejező szavakat, a tő- és sorszám-neveket, a névutókat. A tárgyak, anyagok nevének, tulajdonságainak megnevezése, minőséget, viszonyítás jelölő szavak, a rokoni kapcsolatok, birtokviszony kifejezése sem okoz problémát. Szóban is ki tudják fejezni az okozati összefüggéseket cselekvéseik hatásával kapcsolatban.
- A **német** csoportokba járó gyermekek, ismernek jellegzetes német, (sváb) szimbólumokat, mesterségeket, rég használt eszközöket, tárgyakat, fákat, állatokat, ételeket, közlekedési eszközöket is.

4. Az óvodai élet megszervezése

Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi és tárgyi környezetről is gondoskodik.

Az óvoda *munkarendje*, a nevelőtestület *együttműködése*, a *továbbképzések*, a belső szabályozást tartalmazó, kötelező dokumentumokban jelenik meg részletesen, mint pl.: Szervezeti és Működési Szabályzat, Házirend, munkaköri leírások, éves Munkaterv.

4.1 Személyi feltételek

„Az óvodában, a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll. Az óvodában a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus *elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát* jelent a gyermek számára. A migráns gyermekeket is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját,

anyanyelvét." (Alapprogram)

- Az alkalmazottak létszáma mindig a törvényi előírások és a fenntartói finanszírozás tükrében alakul.
 - A nevelőmunkát csoportonként *heti váltásban*, napi 2 óra átfedési idővel 2 fő óvodapedagógus látja el.
 - A *német* nemzetiségi óvodai nevelés személyi feltételeit nemzetiségi és megfelelő szintű nyelvismerettel rendelkező óvodapedagógusok alkalmazásával biztosítjuk, akiknek feladatuk, hogy megvalósítsák a nemzetiségi óvodai nevelés célkitűzéseit.
 - Az *integrált nevelés* megvalósításának óvodai feltételeit szakirányú továbbképzésekkel, tovább tanulással próbáljuk folyamatosan biztosítani. (pl.: fejlesztőpedagógusi szak, gyógytornász szak, stb.) A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése speciálisan képzett szakemberek közreműködését igénylik, melyet utazó szakemberek segítségével valósítunk meg. (pl.: logopédus, gyógypedagógus, gyógytornász, stb.) (Idáig pályázati lehetőség keretében tudtunk biztosítani az intézmény számára pszichológust, és továbbra is keressük a lehetőségeket.)
- A gyermekek hatékony fejlesztése érdekében, a fejlesztések kidolgozásában, a konkrét fejlesztő munkában külsős szakemberek részvétele nélkülözhetetlen. Közreműködésük kiterjed a gyermek fejlesztésében segítő óvodapedagógusok felkészítésére, az óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére, folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.
- Fontos, hogy az óvodapedagógusok és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak munkája összehangolt legyen, az óvodai nevelés eredményessége érdekében.
 - A nevelést közvetlenül segítőik szerepköre az évek folyamán megváltozott. Nemcsak technikai személyzet a gyermekek életében, hanem nevelésüknek egyik segítőik is, akik mintául (interperszonális kapcsolatok; viselkedés, beszéd, személyi higiéné; ápoltság, gondozottság) is szolgálnak. A gyermekek gondozási, nevelési igényei, képességei eltérőek, ezért más a segítség iránya és foka. Ezért segítő jelenlétükkel annyi segítséget kell nyújtaniuk a gyerekek számára, amennyi feltétlenül szükséges feladataik önálló elvégzéséhez. Fontos az óvodapedagógusok és a nevelést közvetlenül segítőik tervezett, összehangolt munkája. Az óvodapedagógusok feladata, hogy közösen megbeszélve egyeztessék, hogy adott gyermektől mely tevékenységben várható el önállóság, kinek van szüksége tevőleges segítségre, kinek szóbeli utasításra, és ki az, aki önállósága miatt csak felügyeletet igényel egy-egy tevékenységben.
- Az óvodapedagógusnak segíteniük kell, hogy a nevelést közvetlenül segítőik a gyakorlatban is érvényesíteni tudják az egyéni bánásmód elvét. Módszereik segítség a differenciált bánásmód megvalósulását. Fontos ismerniük, hogy mely esetekben kompetens, mely esetekben segítő a szerepkörük.
- A program szakmailag színvonalasabb, hatékonyabb megvalósítása érdekében szükséges a továbbképzés, önképzés is. Ezt segítik a helyi munkaközösségek, a kerületi, megyei és országos pedagógiai szakmai-szolgáltató intézmények és szervezetek. Az óvodai gyermeki kudarcok leküzdésének, az esélyegyenlőség megteremtésének egyik meghatározó

feltétele, hogy szakmailag felkészült óvodapedagógusok már az óvodáskor kezdeti szakaszán felismerjék azokat a hátrányokat, akadályokat, amelyek a gyermekek optimális fejlődését nehezíthetik.

- A pedagógus feladata, hogy olyan terveket, követelményrendszert állítson össze és azt olyan pedagógiai módszerekkel alkalmazza, hogy ne sértse a gyermekek, illetve egyes gyermekcsoportok esélyegyenlőségét.

Nevelőmunkánkat akkor tekintjük sikeresnek, ha:

- A gyermekek nevelését, fejlesztését és az integrált nevelését, fejlesztést magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (pl.: elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség, stb.) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező *óvodapedagógusok* látják el.

- Az *óvodapedagógus* együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba. A javaslatok alapján, szükség esetén eljárásait megváltoztatja, az adott szükségleteknek megfelelő módszereket, technikákat választ és alkalmaz.

- Az *óvodapedagógus* munkája során alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedéshez, egy-egy nevelési helyzet problémamegoldásához alternatívákat keres.

- Az óvodapedagógusok és a nevelést közvetlenül segítők munkájukat a gyermekek érdekében, a gyermekek szükségleteinek megfelelően maximálisan összehangolják, együtt dolgoznak.

4.2 Tárgyi feltételek

„Az óvoda épületét, udvarát, kertjét, berendezését oly módon kell kialakítani, hogy az szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfeleljen változó testméretének, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését. Tegye lehetővé mozgás- és játékigényük kielégítését, és a gyermekeket harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vegye körül. A gyermekek által használt tárgyi felszereléseket számukra hozzáférhető módon és a biztonságukra figyelemmel kell elhelyezni. Az óvoda egyidejűleg biztosítson megfelelő munkakörnyezetet az óvodai munkatársaknak, teremtsen lehetőséget a szülők fogadására.” (Alaprogram)

- Az intézményben szükséges felszerelések, tárgyi eszközök pótlását rendeletben meghatározott eszköznormához, a programunk megvalósításához elengedhetetlenül szükséges eszközök- és felszereltség jegyzékéhez, valamint az igényekhez, elvárásokhoz próbáljuk közelíteni. (1. sz. Melléklet)

- A **nyelvi nevelés** elengedhetetlen feltétele a nyelvi nevelést segítő eszközök széles skálájának biztosítása is.

- „Az **integráltan fejlesztett gyermek** számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz.”*6

- A program megvalósulását segítő tárgyi feltételek megteremtése, folyamatos bővítése, több anyagi erőforrás felhasználásával történik, (költségvetés, alapítvány, pályázatok).

Kiemelten fontos feladatok:

(1) Az udvaron a különböző fajtájú talajborítások, mozgást fejlesztő komplex fajtékok, játékok beszerzése, elhelyezése.

- (2) A kézműves műhelybe különböző eszközök, anyagok beszerzése.
- (3) A könyvtár folyamatos bővítése. A "Kis-könyvtár" működéséhez szükséges hely és kellékek elkészítése.
- (4) A nyelvi nevelést és a különböző fejlesztő munkát segítő eszközök folyamatos bővítése. Szakmai szertár készletének gazdagítása.
- (5) A különleges bánásmódot igénylő gyermekek fejlesztéséhez szükséges, szakemberek által ajánlott eszközök, játékok folyamatos beszerzése, a meglévő készlet bővítése.
- (6) A „Mozgáskotta módszer” megvalósításához szükséges legalább még egy eszközkészlet folyamatos bővítése a lehetőségekhez képest.
- (7) A mozgást fejlesztő eszközök folyamatos bővítése a csoportokban és a szertárban is.
- (8) Az egészség- és környezettudatos neveléshez szükséges eszközök, kellékek folyamatos beszerzése, bővítés.
- (9) Olyan eszköz- és játékkészlet összeállítása, melyet a *kiemelt figyelmet igénylő* gyermekek és szüleik közösen otthon is használhatnak a megbeszélrt időpontig.
- 10) IKT eszközök megismertetése az óvodapedagógusokkal, alkalmazása életkornak megfelelően.

4.3 Óvodai csoportok, napirend, hetirend

„Az óvodai nevelés országos alapprogramja egyik csoportszerkezet mellett sem voksol. Az óvoda ügye, hogy melyik szerkezeti keretet érzi legalkalmasabbnak arra, hogy eredményes nevelő-fejlesztő munkát végezzen.” (Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés, de hogyan? - 46.old.)

„A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg.” (Alapprogram)

4.3.1 Az óvodai csoportok szerkezete

A csoportok szervezése, az objektív és szubjektív tényezők, az elmúlt évek tapasztalatai, valamint az életkor szerint homogén és heterogén csoportszerkezetekről szerzett ismereteink (előnyei, hátrányai) alapján történt.

A homogén csoportokra általában jellemző pl.: A gondozási feladatok elvégzése, az elvárások azonossága, egyöntetű színvonalat jelenthet. Érzelmi életük gazdag, de a más korosztályokkal való kevesebb találkozás nem teszi lehetővé a napi érzelmi „megtapasztalást”, stb.

A heterogén csoportokban pl.: a fejlődés gyorsabb ütemű, a segítőkészség alapvető viselkedési formává válik. Veszélye a kicsik „túlkényeztetése” társaik által. A gyerekek nap, mint nap megtapasztalják az érzelmek változatosságát, azok hullámzását. Az elfogadás érzése erőteljesebben alakul a különbözőségek iránt, stb.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekeket befogadó csoportokban pl.: a gyermekeknek erősödik önbizalma, jobban fejlődik önállósága, az ép társak magatartása mintaértékű lehet, felgyorsul fejlődési tempója, egészséges, reális pozitív én-képe alakul ki, fejlődik a frusztráció tolerancia képessége. A nagyothalló, beszéd fogyatékos gyermekek számára elsődleges előnyt a jól beszélő környezet jelenti.

Az ép társak fiatal koruktól kezdve tanulják meg, hogy elfogadják az egyéni különbözőségeket, fejlődik empátiás képességük, érzékenyebbé válhatnak más emberek nehézségei iránt, megalapozódik a mások iránti felelősségérzet, figyelmesség, gondoskodás, természetessé válhat a segítségnyújtás.

A valamilyen területen kiemelkedő képességekkel rendelkező gyermekek esetleges eltérő magatartása, viselkedése és ezek a közösség általi elfogadása segítik a tehetséges gyermek „én-képének” erősödését, a társak segítségével a normák elfogadását.

Az óvodai csoportok kialakításánál figyelembe vettük, nevelési céljainkat, a gyermekek egészséges, eredményes fejlődésének érdekeit. A vegyes és osztatlan csoportokban mindig figyelünk a helyes fiú-lány, az életkor, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek arányára.

Óvodánk nyolc csoportjának szerkezete a következő:

(1) 3 „magyaros” csoportban a jelentkező gyermekek életkora és szülői igények miatt, a lehetőség szerinti leoptimalisabb megoldásnak az életkor szerint homogén csoport-szervezést tartottuk.

(2) 1 „magyaros” vegyes életkorú csoport kialakítására is szükség volt, mely biztosítja az év közben érkező gyermekek elhelyezését is.

A „magyaros” csoportok szerkezete változhat a jelentkező gyermekek életkora miatt.

(3) A 4 „**németes**” csoport életkor és nyelvi szint szerint is heterogén. Optimális a kisebb létszámú gyermekcsoport kialakítása, mely lehetővé teszi a 3-6-7 éves gyermekek együttnevelését, és „nyelvpedagógiai” szempontból is előnyösebb.

(4) Az 5-6-7 éves gyermekek részére csoportközi csoport szervezésével kívánjuk megvalósítani, a már említett kézműves műhelyben folyó tevékenységek, a játékos lábtorna és tartásjavító torna és a néptánc céljait és feladatait, a szivacskezilabdát, valamint a „Mozgáskotta” módszer megvalósítását.

A csoportközi csoport keretében szervezett tevékenységek a szülők és a gyermekek által szabadon választható, a vállalkozó *óvodapedagógusok* által ajánlott lehetőségek. A gyermekek részvétele önkéntes, formája az óvoda lehetőségeitől és a szülői igényektől függ. Nagy szerepük van a *kiemelkedő képességekkel rendelkező, tehetséges gyermekek* nevelésében, fejlesztésében.

A csoportos *óvodapedagógusok* feladata biztosítani a gyermekek önkéntes részvételét ezekben a tevékenységekben.

5) A különleges bánásmódot igénylő (1. és 2.) gyermekek fejlesztéséhez szükséges egyéni vagy kis létszámú csoportok szervezésének lehetőségét biztosítjuk a szakemberek (logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus, szurdopedagógus, pszichológus) által meghatározott helyen és időpontban.

A csoportos *óvodapedagógusok* feladata biztosítani a gyermekek részvételét

ezekben a tevékenységekben.

A különböző csoportok létrehozásánál figyelemmel kell kísérni, hogy maximálisan biztosítsa a szakmai követelményekben meghatározottakat, ne sértse az esélyegyenlőség és az egyenlő bánásmód elvét a résztvevők jogait.

4.3.2 A napirend, hetirend

„A gyermek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket. Ezek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek, tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A napi- és hetirendet a gyermekcsoport *óvodapedagógusai* alakítják ki.” (Alapprogram)

- A gyermekek óvodában eltöltött idejének tervezése tudatosan, élettani szükségleteiknek megfelelően történik.

A rendszeresen, megszokott időben végzett tevékenységek (étkezés, pihenés, egyéb tevékenységek) hatással vannak az életfolyamatokra.

- *Célunk*, hogy a gyermekek, a megfelelő feltételek biztosításával, meglévő fejlettségi szintjükről, egyéni tempójukban haladva fejlődjenek.

- A csoportok napirendjére általánosan jellemző a *részben folyamatos napirend*, mely három meghatározott időkeretbe foglalja a gyermekek tevékenységét.

6.30-12.00 - gyülekezés, játék, kötetlen és kötelező tevékenységek formái, „Stuhlkreis” v. „Morgenkreis”, beszélgető kör, különleges bánásmódot igénylő gyermekek egyéni vagy kis csoportban való fejlesztése, mindennapi frissítő mozgás, testnevelés, levegőzés, udvari játék, készülődés az ebédhez
(8.00-9.00) - folyamatos reggeli

12.00-15.00 - ebéd, készülődés a pihenéshez, mese, zenehallgatás, pihenés, folyamatos ébredés,

15.00-17.30 - játék, kezdeményezés, (mikro csoportos, páros vagy egyéni), évszaknak megfelelően levegőzés, udvari játék hazamenetelig
(15.00-16.00) - folyamatos uzsonna.

- A részben folyamatos napirend lehetővé teszi, hogy tekintettel legyünk a gyerekek egymástól eltérő *alvás vagy pihenésigényére* is. Jól átgondolt szervezéssel és teremrendezéssel biztosítható, hogy a fáradt, vagy hosszabb pihenést igénylő gyermekek tovább aludjanak, míg társaik a kialakított szabályok megtartása mellett már szabadon játszhatnak, úgy, hogy alvó társaikat nem zavarják.

- A napirendben fontos szerepet tölt be a *beszélgető kör*, (*Stuhlkreis*, *Morgenkreis*). A beszélgető kör minden nap megközelítőleg azonos időben, közösen kialakított rítusokkal, hagyományokkal fűszerezett együttlét, (német nyelven is). Itt beszélhetjük meg például, hogy mi is történt velünk, a különböző

eseményeket ki, hogyan élte meg. Megnézhetjük és értékelhetjük az elkészült alkotásokat. Megtervezhetjük az elkövetkezendő időszak vagy nap eseményeit. Beszélgethetünk, álmódozhatunk és játszhatunk is. A játékok mindig az aznapi fogalomhoz vagy főtevékenységhez kapcsolódhatnak. Lehetnek akár drámajáték jellegűek, akár mozgást fejlesztők az biztos, hogy együttműködést igényelnek. A napnak ez az egyetlen olyan időszaka lehet, amikor egyszerre mindenki jelen van.

- A *csoporthoz tartozó napirendjét és heti rendjét az óvodapedagógusi párok* alakítják ki, biztosítva a gyermekek változatos tevékenységét, az aktív és passzív pihenést az életkornak és egyéni szükségleteknek megfelelően alkalmazkodva az évszakhoz. Fő szempont, hogy a legtöbb időt a fő tevékenységnek, a játéknak biztosítsuk.
- A „németes” csoportokban fontos, hogy az óvodapedagógus párok, úgy alakítsák a napi és heti rendet, hogy maximálisan ki tudják használni a nyelvfejlesztés lehetőségeit.
- Az elkészített napirendek rugalmas kezelése lehetővé teszi az előre nem tervezett események beillesztését, figyelembe veszi a csoport aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését, a projekttervben megvalósítani kívánt tevékenységeket is.
- A *sajátos nevelési igényű* gyermekek esetében az óvodapedagógus fontos feladata a zökkenőmentes, önálló tevékenységváltás megtanítása.

4.4 Az óvodai nevelés tervezése, a gyermekcsoportok és a gyermekek egyéni fejlődésének nyomon követése

„Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják.” (Alapprogram)

Óvodánkban az alábbi dokumentumokban jelenik meg a gyermekcsoportok és az egyes gyermekek fejlődésének nyomon követése, a különböző tevékenységek, fejlesztések tervezése.

4.4.1 Óvodai csoportnapló

Minden csoport által praktikusán használható saját Óvodai csoportnapló közös megbeszélés után került kipróbálásra az előző években. A szakértő által tett javaslatokat figyelembe vettük és ezek szerint változtattunk a dokumentumon. Az óvodai csoportnapló biztosítja a helyi sajátosságok, az éves Munkaterv feladatainak megjelenítését, a pedagógiai programunk alapján történő, egységes és egyedi tervezést is. Ilyenek például a projekt tervek, melyek egy-egy évszakhoz, nagyobb ünnephez kapcsolódó időszakot ölelnek át német nyelven is. Ezek formája a csoportnaplóban adott, kerettartalma azonos, a német és magyar sajátosságokat tükrözik. Több pedagógus által használt elektronikus kitöltés átláthatóbbá, olvashatóbbá, esztétikusabbá, használhatóbbá teszi a dokumentumot. Az Óvodai csoportnapló felépítése részletesen az intézményi SZMSZ-ben található.

20/2012. évi EMMI rendelet és módosításai alapján vizsgáljuk felül és bővítjük, módosítjuk, ha szükséges, és ezt az intézményi SZMSZ-ben és éves

munkatervben is rögzítjük.

4.4.2 A gyermekcsoportok fejlődésének nyomon követése

Célja: a gyermekcsoport fejlődésének folyamatos nyomon követése, minél teljesebb megismerése.

Területei:

- a csoport neveltségi szintje
- a csoporton belüli társas kapcsolatok
- játék (udvaron és csoportban)
- anyanyelvi, német nyelvi kommunikáció szintje,
- csoportközi csoportok tevékenysége, hatékonysága,
- az év kiemelt nevelési feladataival kapcsolatos tevékenységek,
- a különleges bánásmódot igénylő és sajátos nevelési igényű gyermekek befogadása, beilleszkedése,
- a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekek felmérése csoportonként és óvodai szinten is a gyermekvédelmi felelős segítségével,
- szociometria, a csoport szerkezetének vizsgálata.

A csoport fejlettségével és állapotával kapcsolatban többszöri megfigyelés alapján vonható le következtetés. Az értékelés alapja a megfigyeléseken, különböző felméréseken kívül az egyéni „Személyiséglap” táblázatában szereplő eredmények éves, csoportszintű összesítése.

A csoport életével kapcsolatban bejegyzésekre az egyes projektek és nevelési tervek értékelésénél kerül sor, a csoportnaplóban rögzítve.

4.4.3 A gyermekek egyéni fejlődésének nyomon követése

Célja: az egyes gyermekek megismerése, fejlődésüknek folyamatos nyomon követése.

Alkalmazott módszerek:

- megfigyelés, mely tudatosan tervezett, célirányos tapasztaltszerzés (természetes környezetben, tevékenység közben folyamatosan, meghatározott szempontok szerint),
- beszélgetés (nyugodt légkörben, természetes környezetben, az életkori sajátosságokat figyelembe véve, lehetőség szerint és tartalomnak megfelelően eszközök felhasználásával, egyénileg vagy kisebb csoportokban.
- gyermekmunkák elemzése, (emberrajz, családrajz),
- feljegyzések elemzése

Az értékelés alapja az óvodapedagógusok által vezetett, a gyermekek egyéni fejlődését, fejlesztését tartalmazó, a fejlődését nyomon követő dokumentációk, melynek részei részletesen az intézményi SZMSZ-ben található. Az értékelésnél mindig szem előtt tartjuk a gyermekek önmagukhoz viszonyított egyéni ütemű fejlődését.

A gyermekek óvodai életét három nagyobb folyamatra oszthatjuk, melyek alapjai a gyermeki fejlődés nyomon követésének, a differenciált fejlesztés és egyéni bánásmód megvalósításának is.

I. Előzmények:

II. Az óvodába járás szakasza

1. Befogadás-beilleszkedés

a) Elméleti szakasz

b) Gyakorlati szakasz

2. Az óvodába járás 1. és 2. éve

3. Az óvodába járás 3. és 4. éve

III. Után-követés az iskolában

I. Előzmények: Óvoda megismertetése (pl.: bölcsődés gyermekek szüleihez információ eljuttatása, plakátok, cikkek, bemutatkozó kiadványok készítése, bölcső-devezetők meghívása, Játszó-nap szervezése, óvoda és program bemutatása, stb.)

II. Az óvodába járás szakasza

1. Befogadás-beilleszkedés

a) Elméleti szakasz (beiratkozás, felvétel után közös és csoportos szülői értekezletek, nagyobb gyermekek felkészítése, „Személyiséglap” megnyitása, kérdőívek kiosztása)

b) Gyakorlati szakasz (befogadás-beilleszkedés a szülőkkel egyeztetett módon, megfigyelések, tapasztalatok rögzítése, szülőknek kérdőív)

2. Az óvodába járás 1. és 2. éve

- nevelési programban megfogalmazott feladatok megvalósítása, ha szükséges szakemberek bevonásával.

- szülői értekezletek, fogadóóra, családlátogatás,

- segítő szakemberekkel folyamatos kapcsolattartás

- „Személyiséglap” vezetése, a gyermekek legalább félévenkénti értékelése,

- fejlesztési terv a különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetében,

- megfigyelések, tapasztalatok szükség szerinti rögzítése,

- éves eredmények értékelése, egyéni, csoportos és intézményi szinten is,

- szülők tájékoztatása.

3. Az óvodába járás 3. és 4. éve

- gyermekek iskolai alkalmasságának felmérése, szülők tájékoztatása, (pl.: különböző értekezleteken, fogadóórán, családlátogatás, kiadványok iskolákról)

- döntés a beiskolázásról, ha szükséges szakemberekkel, Nevelési Tanácsadóval

- „Óvodai Szakvélemény” kitöltése,

- tanítónők meghívása az óvodába, gyermekekkel iskolalátogatás

- nagycsoportosok körében „Gyermekelegettség vizsgálat” végzése, kiértékelése, tájékoztatása a nevelőtestületnek.

- óvodások búcsúztatása

- „Személyiséglap” folyamatos vezetése, félévenkénti értékeléssel,

- fejlesztési terv a különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetében,

- éves eredmények értékelése, egyéni, csoportos és intézményi szinten is.

- a BTM és hátrányokkal küzdő gyermeke megsegítésére egyéni fejlesztés készül.

• Személyiséglapon az óvodába lépés után, a befogadás-beilleszkedés időszak lezárásával, majd félévente történik a felmérés, megfigyelés eredményeinek rögzítése. Az eredmények rögzítése két formában történik. Egy táblázat segítségével, mely a főbb területeket és a sikerkritériumokat tartalmazza. 1-5-ig értékek beírásával, indikátorok segítségével történik a meghatározott szempontok szerinti értékelés. Ez a táblázat nemcsak az egyes gyermekek fejlettségének eredményeit mutatja meg, hanem csoportos és intézmény szinten is ki mutatható az összesített eredmények segítségével a változás, az elért eredmények.

Szabad, írásos formában a személyiséglapok „Megfigyelések, tapasztalatok” c. részében, a munkaközösségek által kidolgozott „megfigyelési szempontok ajánlásával”, az év folyamán többször történhet bejegyzés, fejlődés vagy retardáció esetén. Amely a fejlesztésre kiszabott területek alapja.

Az óvoda pedagógiai programja, az óvodapedagógusok nevelési és projekt tervei egy átlagosan fejlődő gyermek folyamatos és egyenletes fejlődését biztosítja, ezért külön egyéni fejlesztési tervet csak a különleges bánásmódot igénylő (1. 2.) gyermekek esetében írunk. Az iskolákban alkalmazott Tű. 353-356-ig rsz. nyomtatványok alapján készített, saját „Egyéni fejlődési lapon 1 v. 2” tervezzük a fejlesztést, rögzítjük az eredményeket, a különböző fejlesztést segítő szakemberek segítségével.

• Az 5-6 éves gyermekek körében, az iskolai alkalmassággal kapcsolatos felméréseket, minden évben az első félévben végezzük el. A felméréseket elsősorban a gyermekekkel közvetlenül foglalkozó óvodapedagógusok végzik. A felméréseket Nagy József: PREFER – DIFER feladatai segítségével végezzük. Részképességekhez az óvodai munkaközösség által, szakirodalom alapján összeállított felméréseket használjuk fel.

Felmérések ajánlott sorrendje:

DIFER Rövidített változat és a saját összeállításból a „Mozgás”, „Gondolkodás-gyűjtőfogalmak”, „Időérzékelés” „Vizuális észlelés”, „Térészlelés” rövidített változatai.

Probléma észlelése, vagy nem egyértelmű eredmények esetén a DIFER teljes változata szükséges.

Minden évben az öt éves gyermekekre kiterjedő logopédiai, dyslexia prevenció vizsgálat történik, melyet logopédus végez el.

A „Német nyelvi munkaközösség” egy saját összeállítású feladatsor segítségével követi nyomon a gyermekek német nyelvi fejlődését.

Külső szakember segítségét abban az esetben kérjük:

- ha a gyermek folyamatos megfigyelésének eredményeként problémákat látunk,
- ha a fejlődés területén, a szülők véleményétől eltérően ítéljük meg a gyermekek iskolai alkalmasságát,
- ha a mérési eredmények nem egyértelműek.

III. Után-követés az iskolában

- gyermekek iskolai beiratkozásának felmérése
- kapcsolat felvétele a partnerként megjelölt iskolákkal, iskolalátogatás, óralátogatás, tapasztalatok megbeszélése a tanítónőkkel, gyermekekről kérdőív a tanítónőknek, az eredmények értékelése, eljuttatása az érintett óvodapedagógusokhoz, óvodavezetőkhöz
- elsős gyermekek és szüleik megvendégelése az óvodában, „Játzó-délutánon”, Óperenciás napon. Ez jó alkalom arra, hogy a különböző iskolákba járó gyermekek és szüleik megosszák az óvodapedagógusokkal és egymással is tapasztalataikat.

A német nyelv fejlődésének nyomon követése:

- 1. szakasz: Óvodába lépés előtt az első szülői értekezleten, kérdőív segítségével a családok, a gyermekek nyelvi környezetének felmérése.
- 2. szakasz: Az óvodapedagógus, szeptemberben megfigyeléssel, játékokkal, közös beszélgetések alkalmával felméri a gyermekek nyelvi szintjét a „2.1 Anyanyelvi, nyelvi nevelés” c. részben leírtak szerint csoportosít.

- 3. szakasz: Januárban és februárban a középső csoportosok nyelvi szintjét vizsgálja.
- 4. szakasz: Áprilisban és májusban a tanköteles korú gyermekek nyelvi szintjét méri fel.
- 5. szakasz: A táblázatban rögzített megfigyelési eredményeket összesíti és rövid szöveges értékeléssel egészíti ki az eredményeket, melyet a személyiséglapon (egyéni eredmények) és a csoportnaplóban (csoportos eredmények) is rögzít.

Megfigyelt területek:

- a nyelv iránti érzelmi hozzáállás,
- saját személyével kapcsolatos kifejezések, adatok (név, jel, életkor, családtagok),
- általános aktivitás a különböző tevékenységekben (az óvodai élet összes tevékenységi formáiban, kérések alkalmával, hagyományörzés területén, stb.),
- szókincs (alapszókészlet alapján aktív-passzív),
- mondataalkotás, kifejezés (nyelvhelyesség).

(A gyermekek nyomon követéséhez szükséges dokumentumok a 4. sz. Mellékletben)

4.5 Az óvoda kapcsolatai

„Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg.

Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények), és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében.

A nemzetiséghez tartozó gyermekeket is nevelő óvoda kapcsolatot tart az érintett nemzetiségi önkormányzatokkal, szervezetekkel" (Alaprogram)

4.5.1 Az óvoda és a család

- A szülőkkel való folyamatos együttműködés fontos a gyermekek harmonikus fejlődése érdekében.

A megfelelő együttműködés feltételei pl.: a kölcsönös nyitottság, bizalom, a megfelelő információ, stb.

Az óvodába kerülés első percétől fontos, hogy a szülők aktív résztvevői, ne pedig csak szemlélői legyenek az óvodai életnek.

Fontos, hogy az óvodapedagógus figyelembe vegye a családok sajátosságait, szokásait, és az együttműködés során érvényesítse az intervenciós gyakorlatot, vagyis a családokhoz illesztett segítségnyújtási megoldásokat.

- A *kiemelt figyelmet igénylő* gyermekek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel együtt történő

integrált nevelésük.

Fontos a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű befogadásával kapcsolatban, a megfelelő, hatékony együttműködés kialakítása a sérült gyermekek családjával.

Hangsúlyozni kell, hogy milyen előnyökkel jár az integrált nevelés a gyermekek és a szülők számára. A szülők például aktív részesei maradhatnak gyermekük fejlesztésének, ha nem kell külön, a lakóhelyüktől távoli intézménybe járni gyermekeiknek. Reálisabb képet tudnak kialakítani magukról és gyermekükről az összehasonlítás lehetőségének eredményeként.

Az óvodapedagógusok feladata:

- a szülők hiteles tájékoztatása,
- a különböző lehetőségek megteremtése arra, hogy a szülők minél jobban megismerjék az óvoda, a csoport tartalmi munkáját,
- a folyamatos, bizalomra épülő, segítő szándékú, őszinte, partneri, együttműködés kialakítása,
- a gyermekeket érintő fontos kérdésekben kikérjék a szülők véleményét, és bevonjuk őket a döntéshozatalba,
- a különböző információk bizalmas, tapintatos kezelése.
- felmérje a gyermek képességeit, erősségeit, gyengeségeit.
- ismereteket gyűjtsön és felismerje a családi háttérből adódó pozitív illetve negatív hatásokat (pl.: gyermek tehetségének kibontakozását, fejlődését befolyásoló segítő/gátló környezet, gyermekekkel szemben megfogalmazott szülői elvárások, család anyagi és szociális helyzete, stb.). Tehetséges gyermekeknél kezdeményezze a tehetséggondozást, a gyengébb képességű gyermekeknél javasolja a fejlesztő, felzárkóztató tevékenységekben való részvételt. A feltárt hátrányok csökkentésére az óvodavezetővel és a gyermekvédelmi felelőssel közösen konkrét segítségnyújtó, családtámogató lehetőségeket megtervezze, szervezze.
- A szülőkkel való kapcsolattartás formáját, módját, igények szerint, az *óvodapedagógusok* alakítják ki, csoportonként.

Az együttműködés formái általában:

- családlátogatások, (sajátos nevelést igénylő gyermekek esetében ajánlott, hogy a gyermekkel a leendő *óvodapedagógusok* a gyermekek otthonában találkozzon, ismerkedjen először) Célunk, hogy a három év alatt legalább egyszer eljussanak az *óvodapedagógusok* a családokhoz.
- befogadás-beilleszkedés, (szülők, nagyszülők),
- napi kapcsolattartás,
- szülői értekezletek,
- egyeztetett időpontban tartott fogadóórák,
- nyílt napok,
- szülőkkel együtt és a szülőknek, a szülői munkaközösség tagjainak szervezett különféle programok, tájékoztatók,
- „Szülői-klub” szervezése,
- írásos tájékoztatók a faliújságon,
- egyéni, írásos információk a folyosón elhelyezett „Szülői-levél”, „Elternbrief” segítségével,
- közös programokról, időpontokról az „Óvodai-újságunk”-ból is értesülhetnek a szülők,
- szülői igények, elvárások, észrevételek folyamatos gyűjtése szóban és

írásban is (kérdőívek).

Az elkövetkezendő években a szülők körében végzett igényfelmérések eredményei alapján, lehetőségeinkhez képest bővítjük, alakítjuk a kapcsolattartási formákat. Ilyen forma például a már több csoportban is működő e-mail-ben történő kapcsolattartás, (pl.: a hiányzó vagy külföldön tartózkodó gyermekek szüleivel, stb.)

4.5.2 Az óvoda és a bölcsőde

- A szülők jogából eredő, szabad intézményválasztás és az óvoda sajátos helyzetéből adódó, tág körzethatárok miatt, közvetlen kapcsolatunk nincs egy bölcsődével sem.
- Általában ismerjük a bölcsődei élet szokásait.
- A nevelőmunka során megkülönböztetett figyelmet fordítunk a családból, illetve bölcsődéből érkezett gyermekek beilleszkedése közötti különbségekre.
- A kerületi bölcsődék vezetőit vendégül látjuk, (lehetőségeinktől függően, 3 évente 1 alkalommal). Célunk, hogy megismertessük óvodánkat, megismerjük a bölcsődék elvárásait, nevelési céljait.
- A kerületi bölcsődékbe járó gyermekeket és szüleiket nyíltnapon, „Játszóházba” hívjuk ismerkedni. (De év közben is biztosítjuk, hogy az óvodával, az óvodai élettel megismerkedjenek.)

4.5.3 Az óvoda és az iskola

• A gyermekek iskolakezdése érdekében, különböző kapcsolattartási formákon keresztül ismerkedünk a körzetben lévő iskolák (pl.: Heltai Gáspár, Kaffka Margit Általános Iskola, stb.) és német nemzetiségi vagy kétnyelvű osztályok, iskolák

(pl.: Hajós Alfréd, Móra Ferenc, Táncsics Mihály Általános Iskola, stb.) pedagógiai programjával, nevelési céljaival, hagyományaival, szokásaival.

• A kapcsolattartás formái pl.: látogatások, rendezvények, ünnepek, stb.

Kiemelten fontosnak tartjuk az iskolák által szervezett hagyományörző eseményeiken, meghívás alapján való részvételt. Az adott év elején, meghívásra óralátogatásokon veszünk részt. Az órák után megbeszéljük a tanítónők tapasztalatait az óvodánkból érkező gyermekekkel kapcsolatban.

Az óvoda előterében helyezük el az iskolákból érkező tájékoztatókat, információkat.

A Móra Ferenc Általános Iskolával több közös programot szervezünk.

Például:

- az iskola, rendszeresen meghív minket német nyelvi színházi előadásokra,
- a kézműves műhely „Mini-kiállítását” is az iskola aulájában szervezzük meg, ha mód van rá,
- a leendő német nemzetiségi osztály elsős tanítónőjét, ha igényt tart rá novemberben meghívjuk a közös, szülős barkács-délutánra, „Laterne” készítésre,
- a nagyobb ünnepek előtt az iskola által szervezett barkácsolásokon, lehetőség szerint részt veszünk a gyerekekkel és szülőkkel közösen.

• Az elkövetkezendő években az iskolák igényfelmérésének eredménye alapján, lehetőségeinkhez képest bővítjük, alakítjuk a kapcsolattartási formákat.

• Fontos folyamatosan megismerni a sajátos nevelést igénylő gyermekeket tanító iskolák programjait is.

4.5.4 Az óvoda egyéb kapcsolatai

Az óvoda külső, kerületen belüli és kívüli szakmai kapcsolata igen széleskörű.

Kapcsolataink, pl.:

- Közművelődési csoporti és intézményi referens
 - működés, feltételek, törvényes működés, minőségi szakmai működés segítése.
 - A Fővárosi- és Kerületi Német Önkormányzat
 - segítő kapcsolattartás, rendezvények, szakmai segítség, könyvek, folyóiratok, információk.
 - Gyermekjóléti- és Családsegítő Szolgálat, Gyámhatóság
 - gyermekvédelem, megelőzés.
 - Egyes konkrét problémával felkereshető intézmények:
 - 3. sz. Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság.
 - Beszédvizsgáló Országos Szakértői Bizottság
 - Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
 - Zuglói Logopédiai Intézet,
 - Hallásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ
 - Zuglói Benedek Elek Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Nevelési Tanácsadó
 - Zuglói Sportközpont és Pedagógiai Szakszolgálat
 - Korai Fejlesztő Központ.
- Szűrés, vizsgálat, fejlesztés, az *óvodapedagógusok* munkájának segítése. A sajátos nevelést igénylő gyermekek optimális fejlesztése érdekében folyamatos kapcsolatot tartunk a gyermeket gondozó orvossal, gyógypedagógussal, logopédussal, fejlesztő pedagógussal. Az egyéni, *óvodapedagógusok* által végezhető fejlesztéseket megbeszéljük, az eredményeket közösen értékeljük.
- Zuglói Pedagógiai Szakmai Szolgáltatás/szakmai csoport
 - mérések, szakmai segítség, továbbképzések.
 - Zuglói Egészségügyi Szolgálat
 - szűrővizsgálatok, a gyermekek fejlődésének nyomon követése.
 - Egyház
 - vallásoktatás szülői igény szerint.
 - Goethe Intézet,
 - rendezvények, könyvtár, tanfolyamok, nyelvi továbbképzések, pályázatok.
 - Pedagógiai főiskolák
 - hospitálások, szakmai gyakorlat.
 - Közművelődési intézmények
 - gyermekeknek különböző programok, stb.
 - Egészség és környezettudatos magatartás formálását segítő partnerek
 - Baráti Bórlabda
 - Postás Se
 - Fővárosi Műjégpálya
 - ÖKO-Pannon Nonprofit Kft.
 - Gondolkodj egészségesen! program
 - AKSD Városgazdálkodási Kft.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A GYERMEKEK VÉDELMÉRŐL ÉS A GYÁMÜGYI IGAZGATÁSRÓL szóló törvény.

KÖZNEVELÉSI TÖRVÉNY

ALAPISMERETEK SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK, TANULÓK INTEGRÁLT NEVELÉSÉHEZ, OKTATÁSÁHOZ. Vasmezei pedagógiai Intézet, Szakmai- és Szakszolgálat, Szombathely, 2004*8

AZ ÓVODAI NEVELÉS ORSZÁGOS ALAPPROGRAMJA

AZ ÓVODAI NEVELÉS PROGRAMJA. Országos Pedagógiai Intézet, 1989

B. MÉHES VERA: Az óvónő és az óvodai játék. Tankönyvkiadó, Bp. 1982

BÁLVÁNYOS HUBA-SÁNTA LÁSZLÓ: Vizuális megismerés, kommunikáció. Ballasi Kiadó, Bp. 1997

CSÁNYI YVONNE: AZ INTEGRÁLT HALLÁSSÉRÜLT ÓVODÁS GYERMEKEKRŐL – Tájékoztató és útmutató óvónőknek, Bp., 1994

CSERTŐ ARANKA, ECSÉDI ANDRÁS, NAGY JÓZSEF, PUPPI JÓZSEF: Iskola előkészítő kompenzálás, Tankönyvkiadó, Bp. 1984

DR. FÜLE SÁNDOR: A pedagógiai program készítése. OKKER Oktatási Iroda, Bp. 1997

DR. GÓSY MÁRIA: A beszédészlelés és a beszédmegértés fejlesztése. NICOL GMK, Bp. 1994

DR. TÓTH JÁNOS: Játékos lábtorna és tartásjavító torna. Tankönyvkiadó, Bp. 1988

EURÓPAI SZOCIÁLIS KARTA KIHIRDETÉSÉRŐL szóló 1999. évi C. törvény

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK ÓVODAI NEVELÉSÉNEK IRÁNYELVE

FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK JOGAI RÓL ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGÜK BIZTOSÍTÁSÁRÓL szóló 1998. évi XXVI. törvény

FORRAI KATALIN: Ének az óvodában. Zeneműkiadó, Bp. 1974

FOLTIN JOLÁN-TARJÁN T. KATALIN: Játék és tánc az óvodában. Nyomda Kft. 1998-57.

LOSONCZ MIHÁLYNÉ: Az óvodai anyanyelvi nevelés továbbfejlesztése.
Tanítóképző Főiskola, Kecskemét 1989

MARTONNÉ TAMÁS MÁRTA: Fejlesztő pedagógia, ELTE Eötvös Kiadó, Bp.,
2002

MÉREI FERENC-V. BINÉT ÁGNES: Gyermeklélektan. Gondolat, Bp. 1975

NAGY JENŐNÉ: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel.
Jász-Nagykun-Szolnok MPI, Szolnok 1997

NAGY JENŐNÉ: Óvodai programkészítésű, de hogyan?
Országos Közoktatási Intézet, Bp.

NEMZETI ALAPTANTERV. Korona Kiadó, Bp. 1986

NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS IRÁNYELVE.

PATTANZYÚS MIKLÓS, felelős szerkesztő: ÓVODAI NEVELÉS
KOMPETENCIATERÜLET - Elméleti alapvetések, Pátria Nyomda Zrt. 2007

PERESZLÉNYI ÉVA-PORKOLÁBNÉ BALOGH KATALIN: Játék-Mozgás-
Kommunikáció Óvodai Program. Alcius Bt., 1996

PINTÉR JUDIT ÉS dr.VEREBÉLYI IMRÉNÉ: Játsszunk tornát – Preventív
gyógytorna. Flaccus kiadó, Bp. 1998.

PORKOLÁBNÉ DR. BALOGH KATALIN ÉS A BP., IV.KER. ARADI UTCAI
ÓVODA ALKOTÓ TEAMJE: Komplex Prevenciós Óvodai program. VOLÁN
HUMÁN Oktatási és Szolgáltató Rt., 1997

STÖCKERT KÁROLYNÉ: Játékpszichológia. Eötvös József Könyvkiadó, Bp.
1997 *2

SUGÁRNÉ KÁDÁR JÚLIA: Beszéd és kommunikáció az óvodás- és
kisiskoláskorban. Akadémia Kiadó, Bp. 1985

THERESIA TALABÉR: Spiel mit dem Wort, Spiel mit der Sprache. Bp. 1998

VILLÁNYI GYÖRGYNÉ: Tanulmányok a kisgyermek neveléséről. OKKER
Oktatási Iroda, Bp. 1996

ZSÁMBOKI KÁROLYNÉ-HORVÁTHNÉ SZIGLIGETI ADÉL: Matematika kézzel,
fejjel, szívvel. OKKER Kiadó, Bp. *1,3

Zuglói Óperenciás Óvoda
1148 Budapest, Bolgárkertész u. 12.
OM: 034556

Zuglói Óperenciás Óvoda

✉ 1148 Budapest, Bolgárkertész u. 12.

☎ 363-0607; Fax: 467-0929

✉ bolgarkerteszh@chello.hu

LEGITIMÁCIÓS LAP

(Óperenciás Pedagógiai Program)

	Elfogadás ideje
Szülői Közösség véleményezte	2018.02..06.
Nevelőtestület elfogadta	2018.03.10.
Zuglói Német Önkormányzat	

Budapest, 2018. év március hónap 10. nap

Az „Óperenciás Pedagógiai Program” hatálya:

A program személyi és területi hatálya kiterjed az egész óvodára, külső rendezvényeire, nevelési időn belüli és kívüli tevékenységeire, az óvoda összes gyermekére, dolgozójára, továbbá az óvodában egyéb (pedagógiai, nevelési, fejlesztési) tevékenységet folytató személyekre.

Érvényessége:

Az „Óperenciás Pedagógiai Program” a nevelőtestület fogadja el és az óvodavezető jóváhagyó aláírásával válik érvényessé, 2018.március 10. --én lép hatályba és visszavonásig érvényes.

Felülvizsgálata, módosítása:

Az „Óperenciás Pedagógiai Programot”, mint dokumentumot vizsgáljuk abból a szempontból, hogy hosszú távon is eredményesen alkalmazható-e, megfelel-e a módosított közoktatási törvénynek, a partneri igényeknek, összhangban áll-e a többi dokumentummal.

A felülvizsgálat területei:

- az óvoda nevelési rendszerének megjelenése (alapelvek, célok, feladatok, tevékenységek, módszerek);
- gyermekvédelem;
- nevelőmunkához szükséges időkeret (heti rend, napirend);
- fejlesztés területei, képességfejlesztés;
- fejlődés várható jellemzői, sikerkritériumok;
- a német nemzetiségi nevelés;
- a kiemelt figyelmet igénylő integrált nevelése;
- kapcsolatrendszer;
- szükséges eszközök, felszerelések jegyzéke.

A módosítás történhet törvényi változás esetén, vagy a partneri igények változása (fenntartó, szülői közösség, nevelőtestületi közösség, szakmai munkaközösség), javaslatára, minősített többséggel, szabályozás alapján, melyet törvény határoz meg.

Nyilvánosság:

Elfogadás után, hatályba lépést követően a hitelesített dokumentum 1 példánya hozzáférhető a vezetői irodában a szülők részére, és a könyvtárban elhelyezett példányok a pedagógusok részére a csoportokban rendelkezésre áll.

Az intézmény honlapjának elkészítése után a honlapon is közzé tesszük.

Írásban tájékoztatást adunk még az intézmény „Saját- óvodai újság” c. kiadványának egy-egy számában is.

A programról szóban szülői értekezleteken a csoportos óvodapedagógusok adnak tájékoztatást, de előzetes megállapodás és időpont egyeztetés után az óvodavezető vagy a megbízott óvodapedagógus is szívesen ad felvilágosítást.

Budapest, 2018.év március hó 10. nap

1. sz. Melléklet

**A nevelési program végrehajtásához szükséges, a nevelőmunkát segítő
eszközök és felszerelések jegyzéke**

Területek, helyiségek	Eszközök, felszerelések	Beszerezés módja
----------------------------------	--------------------------------	-------------------------

<p>Egészséges életmód</p>	<ul style="list-style-type: none"> - fogkefe, fogmosó pohár - udvari ivópohár - mosdókesztyű - pizsamatartó - napos-kötény, napostábla - tevékenység tábla - étrendtábla - szalvétatartó, szalvétás tál - zsebkendőtartó - WC-papírtartó - szemüvegtörlő kendő - egészségügyi doboz - kiskanál - kompótos tál - alvókellékek, - otthoni játékok tárolására kialakított hely - párologtatást szolgáló eszközök - ülőpárna - papír zsebkendő - WC-papír - fogkrém - fogkefe cseréje - szalvéta - szappan - „zsák” (váltóruhának, tornafelszerelésnek) - igény szerint párna, párnahuzat - fésű / hajkefe - pizsama - igény szerint (popsi) törlőkendő <p><u>Udvar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - fertőtlenítő - fűmag - különböző talajborítások - különböző labdajátékok pályája - rajztábla felújítása - növények - árnyékoló 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány <p>- szülők</p> <p>- óvodapedagógusok által készített eszközök</p> <p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázatok
----------------------------------	--	--

Területek, helyiségek	Eszközök, felszerelések	Beszerzés módja
<p>Érzelmi nevelés</p>	<p><u>Ünnepek:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - születésnap megglepetések - gyertya - terméskoszorú - Adventi koszorú, naptár - Húsvéti koszorú, fa - mézeskalácsból dísz készítéséhez eszközök (25-25 db gyúródeszka, sodrófa) - Mikulás jelmez - gyermek méretű kötények és fejfedők - váza - Májusfa - dekorációhoz alapanyagok - vetélkedőkhöz jutalmak - ballagóknak tarisznya, „Schultüte” - táncruha - termések - magok - vágott virágok <p><u>Kirándulásokhoz, élménynapokhoz:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - busz 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány <p>- szülők, gyerekek, óvónők általi gyűjtögetés</p> <p>- óvodapedagógusok által készített eszközök</p> <p>- szülők</p> <p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pályázatok - alapítvány - szülők
<p>Értelmi nevelés</p>	<ul style="list-style-type: none"> - érzékelést fejlesztő játékok, fajtánként és csoportonként legalább 1-1 db - megfigyelés, emlékezet fejlesztéséhez fajtánként és csoportonként 1-1 db - gyűjtőfogalmak képei, kártyák - kisméretű tükrök - évszaktábla - időjárás tábla - ünnepek tábla - a hét napjai tábla - óra - anyanyelvi játékok - értelemfejlesztő játékok - fénymásolópapír, festék 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat

Területek, helyiségek	Eszközök, felszerelések	Beszerezés módja
----------------------------------	--------------------------------	-------------------------

<p style="text-align: center;">Játék</p>	<ul style="list-style-type: none"> - képkirakók - kártyák - különféle társasjátékok - bábok, paraván - mágneses tábla, rajzolótábla (szivacs) - építőjátékok (3 féle) és kellékei - konstruáló játékok - gyöngyök - leporellók <p><u>Szerepjáték:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - baba, babaruha - babaágy, babakocsi, stb... - babafürdető - babaedény, mosogató - szekrény (ruhás, edényes) - asztal, szék - fodrázskellékek - orvosi táska - szerszámok - seprű, lapát - fejdíszek - jelmezek - lehetőség szerint a szerepjátékhoz szükséges kellékek elkészítéséhez alapanyagok <p><u>Gyakorlójáték:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - húzós játékok - kalapálós játékok - Montessori játékok <p><u>Mozgásos szabályjátékok:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ugróiskola - dobálós játék <p><u>Udvari játék:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - hordozható játéktartó - homokozó - labda - karika - ugrókötel - két- és háromkerekű kerékpárok - roller - hordozható napernyő - kréták, rongyok - csúszdás mászóakák, mozgásfejlesztő fából készült eszközök 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat <p>- óvodapedagógusok által készített eszközök</p> <p>- szülők, gyerekek, óvónők általi gyűjtögetés</p> <p>- óvodapedagógusok által készített eszközök</p>
---	---	--

Területek, helyiségek	Eszközök, felszerelések	Beszerzés módja
Mese, vers	<ul style="list-style-type: none"> - diavetítő - diafilm - magnó,- kazetta - CD - Mesekönyv (német is) - Újság (német is) - Verseskönyv (német is) - Ünnepek, hagyományok, jeles napok gyűjteménye (német is) - szólás, közmondás, találós kérdés gyűjtemény - bábok - paravánok - dramatizáláshoz szükséges kellékek 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat
Ének-zene	<ul style="list-style-type: none"> - kendő - hangszerek - ritmus hangszerek - kazetta, CD - hívóképek - fejdíszek 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat - óvodapedagógusok által készített eszközök

<p>Rajzolás, festés mintázás kézi munka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - félfamentes rajzlap - krepp papír - színes papír - tempera - karton - ceruza (grafit is) - <u>Nagyoknak</u>: (saját, egyéni használatra is) - olló (balkezes is) - ragasztó - színes ceruza - filctoll - ecset - festék - 	<p>Óvoda</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat
<p>Területek, helyiségek</p>	<p>Eszközök, felszerelések</p>	<p>Beszerzés módja</p>

<p style="text-align: center;">Mozgás</p>	<p>Csoportszoba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - babzsák - kendő - bot - karikák - labda (nagy, kicsi) - komplex szobai tornaszer (2 csoport) <p>Tornaszoba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - babzsák - kendő - bot - karikák - labda (nagy, kicsi) - bordásfalak - komplex tornakészletek - kosárpalánk - egyensúlyozást fejlesztő eszközök - tornaszőnyegek - padok - ugrálók - polyfoam szőnyegek - mászókötelek - ugrókötelek <p>Korcsolya programhoz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - busz - Mozgás-kotta eszközkészlet - Szivacskezilabdák, kapuk 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat - óvodapedagógusok által készített eszközök
<p style="text-align: center;">Külső világ tevékeny megismerése</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mérleg, magasságmérő <p><u>Udvar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - gyerek méretű seprű - hólapát - kerti szerszámok - öntözőkanna - madáretető 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat - óvodapedagógusok által készített eszközök

Munka	<ul style="list-style-type: none">- gyerek méretű seprű, lapát- tevékenységek szabályait szimbolizáló képek- kötények	Óvoda: <ul style="list-style-type: none">- költségvetés- alapítvány- óvodapedagógusok által készített eszközök
Területek, helyiségek	Eszközök, felszerelések	Beszerzés módja

<p style="text-align: center;">Kézműves műhely</p>	<ul style="list-style-type: none"> - polcok - székek - asztalok - fehér vászon - gyapjú - vessző - agyag - fehér és színes kartonok - tapétaragasztó, folyékony ragasztó - stift ragasztó - címkéző - gipsz - színes és fehér A/4-es fénymásoló lapok - krepp-papírok - nemez - spárga, rafia - méhsejt papír - gyöngyök, fa és műanyag, kicsi- nagy - drót a gyöngyfűzéshez, damil - újságpapír - parafa dugók - ceruzák (színes és grafit) - zsírkréták - hullámkarton - termések - magok - só*, liszt - fonalak - filctollak - temperafesték - facsipeszek - forma kinyomós lyukasztók kb.6 db (karácsony 3 db, egyéb ünnep 3 db) - gumihengerek 6db - ecsetek (12 db vastag, 12 db vékonyabb) - ollók 12 db + 2-3 balkezes is- csípőfogó - vödrök - rongyok, terítők - tálak, tálcák, üvegek - dobozok - hegyező - tűk - 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat - szülők, gyerekek, óvónők általi gyűjtögetés
---	--	---

Területek, helyiségek	Eszközök, felszerelések	Beszerezés módja
Könyvtár, „Kis-könyvtár”	<ul style="list-style-type: none"> - polcrendszer - székek - asztal - kölcsönzéshez szükséges kellékek - szakkönyvek (német is) - újságok (német is) - mesés- és verses könyvek (német is) 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat - óvodapedagógusok által készített
Szakmai szertár	<ul style="list-style-type: none"> - a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztését segítő, szakember által ajánlott és/vagy speciális eszközök - különböző képességeket fejlesztő eszközök, - különböző témákhoz képek - hanganyag - vetítők, kivetítő - vetítővászon - hangerősítő berendezés - mikrofon - bábkészletek - dramatizáláshoz szükséges kellékek - IKT eszközök - német nyelvi nevelést segítő speciális játékok, szemléltető eszközök 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - alapítvány - pályázat <p>- szülők, gyerekek, óvodapedagógusok általi gyűjtögetés</p> <p>- óvodapedagógusok által készített</p> <ul style="list-style-type: none"> - pályázat, - költségvetés
Óvodai újság - egyéb tájékoztatás	<ul style="list-style-type: none"> - papírok, - nyomtató és festék - fénymásoló és festék - faliújságok - lamináló lapok - spirálozó és kellélei 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés - pályázat
Logopédiai szoba	<ul style="list-style-type: none"> - asztal - székek - tükör - polc vagy szekrény - szőnyeg 	<p>Óvoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - költségvetés

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek integrált neveléshez szükséges eszközök	Szakember által meghatározott eszközök, - az integrált nevelést folytató csoportszobákba, - szakmai szertárba, - tornaszobába,	Óvoda: - költségvetés, - pályázat, - óvodapedagógusok által készített Fejlesztést segítő intézmény
Területek, helyiségek	Eszközök, felszerelések	Beszerezés módja

<p style="text-align: center;">SNI gyermekek integrált neveléshez szükséges eszközök</p>	<p>Nagyothalló gyermekek részére egyéni, illetve csoportos adó-vevő készülék (gyermek létszám szerint 1 db) - szurdologopédiai eszközcsomag 1db - Dallamíró 1 db, - „Ritmustáska” 1 db</p> <p><u>Nyelvi kifejezőkészséget segítő fejlesztő játékok:</u> - Fogalom és beszédkészlet, 1 db - Testsémák oktatójáték, 1db</p> <p>Mozgásfejlesztő játékok: - Ugráló labda 2 db - Body-roll hengerek, 1 készlet - Egyensúly folyami lépegető 2 készlet - Trambulin 2 db - Óriás labdakészlet 1 db - Összerakható akadálypálya (nagy), 1db - Egyensúlyozó ösvény 1 db - „Mozgáskotta” készlet 2 db</p> <p>Érzékelést fejlesztő játékok: - Hanglottó, 1 db - Audio-lottó, 1 db</p> <p>Finommotorikát fejlesztő játékok: - Összetett írást előkészítő játék 2 db - grafikai pályák 2 db</p>	<p>Óvoda: - költségvetés,</p>
---	---	--

2. sz. Melléklet

Deutschkenntnisse

1. Grundkenntnisse – aktiv – passiv

- Angaben zur eigenen Person – sich vorstellen
- Höflichkeits- und Grußformen
- Typische Aussagen – Hörverstehen
- Wortschatz – 100 Grundbegriffe aus der natürlichen Umwelt des Kindes

2. Reime, Verse, Gedichte – aktiv - passiv

- Vierzeiler des Grundprogramms
- Abzählverse
- Verschen zu den einzelnen Gebiete

3. Lied- und Musikgut

- Lieder, Kreisspiele aus dem Grundprogramm
- Lieder zu den Festen

Grundwortschatz, den die Kinder nach der Kindergartenzeit beherrschen sollten!

das eigene Zeichen und auch einige seiner Freunde:

z.B. die Tasse, die Kanne, der Stuhl, der Tisch, der Apfel, die Birne, die Kirsche, die Pflaume, die Brezel, das Kipfel, der Mond, die Sonne, der Pilz, der Regenschirm, das Herz, der Ball, das Haus

Wörter zum täglichen Leben:

aktiv: die Schuhe, die Jacke, die Mütze, der Schal, die Handschuhe, die Hose, der Pullover, die Strümpfe, , anziehen, ausziehen, anstellen, schön

passiv: der Anorak, die Hausschuhe, die Straßenschuhe, das T-Shirt, der Rock, das Regal, der Knopf, der Reißverschluss, die Garderobe, der Hof, die Treppe, die Tür, warten,, kurz, lang, hübsch

Wörter bei der Körperpflege:

aktiv: das Handtuch, die Seife, das Taschentuch, das Wasser, die Hände, die Toilette, das WC, waschen, die Zahnpaste,

passiv: die Zahnbürste, der Zahnputzbecher, der Kamm, der Spiegel, der Waschraum, trocken, nass, sauber, schmutzig, abtrocknen,

Wörter bei den Mahlzeiten:

aktiv: das Mittagessen, der Tisch, der Stuhl, der Kaffee, der Kakao, die Gabel, die Kartoffel, der Löffel, der Teller, das Glas, die Suppe, das Fleisch, der Reis, das Brot, der Kuchen, trinken, essen, viel, wenig, Tisch decken,

passiv: das Frühstück, die Brotzeit, die Kanne, die Tasse, die Tischdecke, die Serviette, das Messer, das Kipfel,(Hörnchen)

Wörter bei der Mittagsruhe:

aktiv: das Bett, der Schlafanzug, schlafen, still, leise,

passiv: die Decke, das Kissen, hinlegen, aufstehen,

Wörter beim Spiel:

aktiv: das Auto, der Zug, die Puppe, der Teddy, der Spielplatz, das Schiff, das Domino, Spielen, aufräumen, spazieren,

passiv: der Bauteppich, das Spielzeug, die Puppenecke, die Bausteine,

Wörter bei den tägl. Arbeiten:

aktiv: der Tischdienst, der Zimmerdienst, die Blume,

passiv: der Besen, aufheben, herbringen, helfen

Wörter aus der Umwelt:

I. meine Familie –

aktiv: die Mutti, der Vati, das Mädchen, der Junge, der Großvater-Opa, die Großmutter-Oma,

passiv: die Tante, der Onkel, das Familienfoto, die Schwester, der Bruder,

II. mein Körper –

aktiv: der Kopf, das Auge, die Nase, der Mund, die Beine, die Arme, die Haare, die Brille, der Doktor, der Husten, der Zahn, die Hände, die Füße,

III. Natur –

aktiv: die Sonne, der Mond, die Sterne, der Regen, der Schnee, die Katze der Hund, die Maus, der Hase, der Apfel, die Birne, kalt – warm

passiv: das Fenster, das Haus, der Affe, die Traube, die Pflaume, die Nuss, die Kastanie, die Kirsche, der Fisch,

IV: Sonstiges –

aktiv: der Kindergarten, die Zahlen Eins bis Zehn, die Laterne, der Tannenbaum, die Farben-rot, blau, grün, gelb, weiß, schwarz,

passiv: die Straße, der Geburtstag, die Farben-braun, lila, rosa, bunt,

Wörter bei der Fähigkeitsentwicklung:

I. Malen - Basteln:

aktiv: der Bleistift, die Schere, das Papier, setzen, malen, groß - klein

passiv: der Buntstift, der Pinsel, die Tafel,

II. Musik-

aktiv: die Trommel, die Musik, die Kassette, klatschen, tanzen, singen hören,

passiv: das Lied, schnell, langsam,

III. Literatur

aktiv: das Buch, der Stuhlkreis, lesen,

passiv: das Märchen, der Reim, erzählen, vorlesen, zeigen

IV. Sport-

aktiv: die Bank, der Teppich, der Ball, der Reifen, rechts, links, turnen,

passiv: gehen, laufen, vorwärts- rückwärts, vorn- hinten, runter- hoch,

Mindestanforderung an Ausdrücken:

Grußformen: Guten Tag! Guten Morgen! Auf Wiedersehen! Tschüss, bis morgen! Gute Nacht! Verzeihung! Entschuldigung! Guten Abend!

Können diese typischen Aussagen verstehen!

Hier ist... Hier sind... Wer hat... ? Wo ist... ? Hol bitte... Zeige mir bitte...

Lege bitte... Stelle bitte... Mach bitte... Bring bitte... Nimm bitte...

Stellt euch alle an! Wartet alle hier! Passt alle auf! Kommt alle her!

Schaut alle her! ... Gruppe anstellen!

Können auf diese typischen Fragen richtig antworten/ eventuell auf ungarisch!

Wie heißt du? Wie alt bist du? Wo wohnst du? Wie geht es dir? Was ist das?

Wer ist das? Möchtest du...? Was für ein Zeichen hast du?

Benutzen und Verstehen folgende Redewendungen richtig!

Hilf mir bitte! Mache bitte meine Schuhe, Jacke, Hose usw. zu - auf! Zieht euch alle an - aus! Mache deine Schuhe, Jacke, Hose usw. zu! Wem gehört...? Wo ist dein Schal, Mütze, Handschuhe usw.? Räume deine Sachen weg!

Ich möchte bitte aufs Klo, auf die Toilette, in den Waschraum gehen. Ich möchte Nase putzen. Ich möchte bitte Zahnpaste.

Kämmt euch die Haare! Geht euch die Hände waschen! Wo ist dein Handtuch?

Putze deine Nase! Hole ein Taschentuch! Trockene deine Hände ab!

Guten Appetit! Danke, gleichfalls. Ich möchte bitte ...viel, wenig, nichts, kein ...

Schmeckt es? Wie viel möchtest du? Setzt euch an den Tisch!

Kommt Frühstück / Mittagessen / Brotzeit machen! Kommt Essen!

Was essen wir heute? Was trinken wir? Deckt den Tisch! Räumt den Tisch ab!

Deck mich bitte zu! Deckt euch zu, deck dich zu! Leg dich hin, legt euch hin!

Zieht eure Schlafanzüge an! Wo ist dein Bett, wo ist mein Bett? Schlaft schön!

Alle aufräumen! Räumt euer Spielzeug zusammen! Hebt bitte ...auf!

Wer hat hier gespielt? Geht alle spielen! Kommt alle spielen!

3. sz. Melléklet

Fogalmak gyűjteménye

Attitűd: magatartás, viselkedés, modor, szellemi beállítottság, szerep; hozzáállás, viszonyulás valamihez, vagy valakihez. Szerveződését három területre bonthatjuk: értelmi, érzelmi, viselkedési területre, amelyek kölcsönösen áthatják egymást. A pedagógus minden gyermekben a speciálisat, a csak rá jellemző egyedi sajátosságokat keresi és látja meg.

Beszédészlelés: az a készség, amely lehetővé teszi az anyanyelv beszédhangjainak, azok kapcsolódásainak felfogását.

Dyslexia: olvasászavar.

Dysgraphia: írászavar, vagy a grafomotoros terület, vagy a fonológiai, nyelvi jellemzők zavara, vagy e kettő együttes előfordulása.

Dyscalculia: számolászavar.

Emocionális: érzelmi

Esélyegyenlőség: bizonyos helyzetű csoportok (pl.: szociokulturális hátrányos helyzet, stb.) gyerekeinek az esélyei a többséghez képest jóval kisebbek az adott társadalomba való beilleszkedés szempontjából.

Etnikai csoportok: az adott társadalmon belül azoknak a csoportja, akik olyan közös kulturális identitással rendelkeznek, amely elkülöníti a többségtől vagy a többi etnikai csoporttól.

Érzelmi kompetencia: érzelmeinek irányításának a képessége. Érzelmi intelligenciának is nevezik.

Grafomotoros, finommotorikus: a "grafomotorikus" szó jelentése írómozgást jelent, de tágabb értelemben használatos. Az összes finommozgás-koordinációt igénylő tevékenység, szűkebb értelemben pedig, a rajz- és íráskészséggel kapcsolatos mozgások összefoglaló kifejezése.

Integráció: fogadás; Lényege a társadalmi egyenlőségre való törekvés. Az SNI gyermekek beillesztése, beilleszkedése az óvodában nevelkedő gyermekek közé. Ebben a formában általában úgy veszik fel az SNI gyermekeket, hogy nem ismerik sajátos vonásaikat, és elvárják, hogy hasonló teljesítményt nyújtsanak, mint a többség.

Inklúzió: befogadás; az integráció fejlettebb formája, új módszereket kereső, differenciáló pedagógia alkalmazása, szakemberek segítségével. Célja, hogy valamennyi gyermeket a lakóhelyéhez közeli intézménybe vegyék fel, ahol a nevelési szükségleteit maximálisan ki tudják elégíteni. A gyerekek igényeit, speciális szükségleteit egyénre szabottan kezelik, ezzel párhuzamosan megjelenik az egyéni differenciálás is.

Fonéma: a beszéd hangrendszerének legkisebb egysége.

Funkcionális integráció: differenciált együttnevelés az óvodai élet egész folyamán, szakemberek támogató segítségével.

Habilitáció, rehabilitáció: eredeti értelmében képesítést, képessé tevést jelent. A rehabilitáció az az eljárás (képességfejlesztés, eszközzel való ellátás), amelynek célja az elvesztett képességek pótlása. A rehabilitáció a megmaradt képességek fejlesztésén alapul, a rehabilitáció más eszközökkel az eredeti funkció pótlását jelenti. A társadalomba történő visszailleszkedés megkönnyítését célozza.

Hátrányos helyzet: *Hátrányos helyzetű gyermek* az, akit a családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította. Akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője – önkéntes nyilatkozat alapján – alapfokú iskolai végzettséggel vagy aktív korúak ellátására jogosult, álláskeresőként nyilvántartott. A gyermeknek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

Halmazottan hátrányos helyzetű az a gyermek, akinél a fent említett kritériumok közül legalább kettő fennáll.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek:

A) *A különleges bánásmódot igénylő gyermekek, akik*

1) *Sajátos nevelési igényű gyermekek (SNI)*, a szakértői bizottság, szakértői véleménye alapján érzékszervi, (nagyothalló), beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmazottan fogyatékos, vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral) küzdenek,

2) *Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel* küzdő gyermekek, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesítenek, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzdenek, közösségbe való beilleszkedésük, továbbá személyiségfejlődésük nehezített vagy sajátos tendenciákat mutatnak, de nem minősülnek sajátos nevelési igényűeknek,

3) *Kiemelten tehetséges gyermekek*, akik átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkeznek, és felkelhető bennük a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség,

B) *Hátrányos és halmazottan hátrányos helyzetű gyermekek*, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint.

Képesség: az egyén tulajdonsága, amely genetikus tulajdonságok alapján valamilyen tevékenység gyakorlása révén fejlődik ki. Fejleszthető, a fejlesztés eredménye a kompetencia.

Kisebbség: az állam nemzeti jellegét meghatározó néphez képest kisebb számarányú népcsoport.

Kompetencia: hozzáértés, valamely cselekvésforma eredményes végzésére való képesség, amely kihat a végzett tevékenységre. A nevelés céljai között egyre hangsúlyosabbá válik a kompetenciák kialakítása, vagyis az ismeretek teljesítményképes tudássá történő emelése, az alkalmazási, felhasználási képességek fejlesztése.

Laterális: oldaliság. Az egyik oldal (szem, kéz, láb) a domináns, a vezető.

Migráns: bevándorló. Egyfajta mobilitás, olyan lakóhely változtatás, amely a településhatár átlépésével jár.

Mikrocsoportos: foglalkoztatási forma. Kisebb létszámú csoportokban történő

tevékenykedés.

Multiszenzorális: fejlesztési forma, mely magában foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek fejlesztését.

Nonverbális: szavak nélküli. A rejtett kommunikációs csatornákat együtt non-verbális kommunikációs módoknak nevezzük, azt a tulajdonságukat kiragadva, hogy függetlenek a szótól és a beszéd-től.

Pantomimika: testbeszéd, némajáték. Érzéseket, cselekvéseket, szenvedélyeket kifejező taglejtés, arckifejezés, gesztus.

Proxémia: testbeszédben távolságtartás

Szerialitás: sorrendiség. Jelenségek, események egymás utániségének felismerése, hallási, látási, beszéd és mozgás területeken.

Sztereotip: állandóan ismétlődő

Szocializáció: társadalmi normák, értékrendszerek, és szokásrendszerek beépülése, működképes elsajátítása.

Szurdopedagógia: hallássérültek gyógypedagógiájának szinonimája

Taktilis: tapintásos, tapintásra vonatkozó. Tapintás, érintés, nyomás, hőmérséklet észlelése a bőrön át.

Tolerancia: türelmesség, mások viselkedésének, gondolkodásának, másságának az elfogadása. Nem jelent egyetértést vagy követést. Annak az elfogadását jelenti, hogy másképp is lehet a dolgokról gondolkodni, másképp is lehet a világot látni s abban élni. A másság elfogadása azt jelenti, hogy nem tartjuk szükségszerűnek, hogy saját viselkedésünket, gondolkodásunkat feltétlenül jobbnak ítéljük, mint másokét.

Veszélyeztetettség: olyan magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését gátolja, akadályozza.

Vizuomotoros koordináció: a látás és a mozgás összehangolt működtetése.

4. sz. Melléklet

Gyermekek nyomon követésének dokumentumai

1. Szülői kérdőívek

Befogadás-beilleszkedés

Kedves Szülők!

Szeretnénk, ha gyermeke már az első naptól jól érezné magát az óvodánkban, ezért kérnénk gyermekéről pár információt. *A válaszadás önkéntes, a kérdőív kitöltése nem kötelező*, de a gyermek eddigi szokásainak, igényeinek megismerése segítené a munkánkat.

1. Gyermeke neve:.....
2. Gyermeke várja már az óvodát? Igen Nem
3. Gyermeke szokott játszani más gyermekkel is? Igen Nem
4. Gyermeke szívesen játszik egyedül?.....
5. Gyermeke mivel játszik a legszívesebben?.....
6. Van már barátja?.....
7. Gyermeke reggel korán kel? Igen Nem
8. Gyermeke magától ébred? Igen Nem
9. Gyermeke tud egyedül öltözni, vetkőzni? Igen Segítséggel Nem
10. Önállóan használja a WC-t? Igen Segítséggel Nem
11. Gyermeke szívesen hallgat meséket? Igen Nem
12. Kedvenc meséje, meséi:.....
13. Van kedvenc képeskönyve? Van Nincs
14. A kedvenc képeskönyv címe:.....
15. Gyermekének milyen kedvenc tárgya van? (Pl.: baba, állatka, rongy, párna, stb.).....
-
16. Gyermekének mi a kedvenc színe?.....
17. Mit eszik a gyermek legszívesebben?.....
18. Mit nem eszik meg a gyermek?.....

19. Minek örül a legjobban? Mi a legnagyobb jutalom számára?.....

 20. Gyermeked félénk az idegenekkel szemben?.....
 21. Van olyan dolog amitől gyermeked fél?.....
 22. Gyermeked szokott délután aludni?.....
 23. Gyermekének van valamilyen különleges szokása?.....

 24. Milyen elvárásai, igényei vannak az óvodai neveléssel szemben?

Köszönettel:
 Óvodapedagógusok

Szülői kérdőív

(Német nyelvi nevelés)

Óvodánk arra törekszik, hogy minél jobban szolgálja gyermeke és az Ön igényeit. Ezzel a kérdőívvel szeretnénk összegyűjteni a szülői véleményeket, információkat. *A válaszadás önkéntes, a kérdőív kitöltése nem kötelező*, de a gyermek fejlesztése érdekében ajánlott.

Gyermek neve:.....

1. Ki, milyen szinten beszél otthon németül vagy sváb nyelvjárással?

Ki beszél?	Hogyan?		Passzívan – megértés szintjén	Aktívan			Egyáltalán nem beszél otthon
	Németül	Sváb nyelvjárásban		Alap- fok	Közép- fok	Felső- fok	
Apa							
Anya							
M á s rokon							

2. Milyen gyakran beszélnek otthon németül?

Naponta – sokat

Naponta – keveset

- Ritkán – sokat
- Ritkán – keveset
- Csak alkalmanként – sokat
- Csak alkalmanként – keveset

3. Hogyan reagál a gyermek a német beszédre?

- elutasító
- dacos
- nem érdeklő
- kis érdeklődést mutat
- szívesen utánoz
- szívesen beszél.

4. A családban, aki a gyermekkel beszél németül:

- a) csak németül szól a gyermekhez, folyékonyan, természetes módon beszél,
- b) szavakat mond, különböző szituációkban,
- c) rövid kifejezéseket mond, különböző szituációkban,
- d) csak az óvodában tanult énekeket, verseket, kifejezéseket fogja ismételni, gyakorolni.

5. A gyermek milyen szinten beszél németül?

- mindent megért, de nem beszél,
- mindent megért, szavakat mond,
- mindent megért folyékonyan beszél,
- keveset ért, nem beszél,
- keveset ért, ismer, de azt használja,
- utánoz.

6. Szoktak a gyermeknek/gyermekekkel

- német nyelvű mesét mesélni?	Igen - gyakran, néha	Nem
- német nyelvű mesét nézni?	Igen - gyakran, néha	Nem
- német nyelvű zenét hallgatni?	Igen - gyakran, néha	Nem

7. Az óvodában az óvodapedagógus milyen nyelven beszéljen Önhöz/Önökhöz ill. a családból kivel beszéljen németül?.....

8. A kiírásokat, az óvodai újságot

- csak németül,
- csak magyarul,
- mindkét nyelven szeretném/tudom elolvasni.

9. Van kapcsolatuk német anyanyelvű családdal/családokkal?.....

10. Mit vár el az óvodától a gyermeke német nyelvi fejlesztésével kapcsolatban?

Például:

- megszeresse a nyelvet,
- szeressen németül válaszolni, beszélni,
- ismerjen, tudjon német verseket, énekeket,

- alapvető szavakat megértse, és tudjon válaszolni szavakban,
- az alapvető mondatokat, kifejezéseket megértse és tudjon válaszolni, stb.

.....

11. Az óvodai újságban miről olvasna szívesen? (Pl.: német hagyományok, kultúra, szokások, óvodai program stb.).....

12. Általában ismeri a magyarországi német hagyományokat, ünnepeket? Igen Nem
Általában ismeri a német hagyományokat, ünnepeket? Igen Nem

Köszönettel:

Óvodapedagógusok

2. Gyermek anamnézise

GYERMEK ADATAI

(A csillaggal jelölt rész kitöltése nem kötelező!)

Gyermek neve:.....

Állampolgársága:.....

Születési hely, idő:.....

TAJ szám:.....

A gyermek oktatási azonosítója:

A gyermek tankötelezettségének időpontja:.....

Bejelentett lakhely címe:.....

Tartózkodási hely címe:.....

Testvérek neve és születési dátuma:*.....

Eddigi elhelyezése: otthon – bölcsőde – óvoda

Óvodánkba való felvétel időpontja:.....

Anyja neve (leánykori is):.....

Születési éve:.....

Foglalkozása* :.....

Apja/gondviselő neve:.....

Születési éve:*.....

Foglalkozása* :.....

A szülők napközben elérhető telefonszáma

- Anya:.....

- Apa:.....

A gyermeket elviheti:.....

Név:..... telefonszám:.....

Név:..... telefonszám:.....

A gyermeket nem viheti el* :.....

A szülők telefonszámát más szülőnek az óvodapedagógus*
kiadhatja nem adhatja ki.

E-mail címek*:

- Anya:.....

- Apa:.....

Születési adatok*: időre született – koraszülött – éleszteni kellett, stb.

Egyéb (pl.: súly, szülés lefolyása):.....

Fejlődési adatok*:

- beszéd kezdete:.....hónapos korban,
- most mi jellemző gyermeke beszédére? (pl.: érthető, nem érthető, nem beszél, szívesen beszél, szavakat mond, mondatokban beszél, átlagos, átlagostól eltérő, stb.).....

.....
- járás kezdete:.....hónapos korban,
- most mi jellemző gyermeke mozgásfejlődésére: (pl.: forgás, kúszás, mászás, járás, lépcsőn járás, le-és fellépés, egyensúly, térben mozgás, stb.).....

.....
Gyermek eddigi fejlődésének jellemzői (pl.: szokások, betegségek, eddigi gyermekbetegségek, érzékenység, allergia, étkezés, stb.)*.....

.....
Magas láz esetén, a szülő érkezéséig milyen gyógyszer adható?.....

Ha a gyermeket netán baleset éri kérem, hogy értesítsenek*:

azonnal orvosi ellátás után orvosi ellátással egy időben!

A gyermek milyen típusú családban nevelkedik?*

Ép (anya és apa együtt neveli) Csak az édesanya neveli
Csak az édesapa neveli Más rokon neveli

Kérjük szépen, hogy az adatokban történő változásokat azonnal közöljék az óvodapedagógusokkal! Az adatokat az „Adatvédelmi törvényben” előírtaknak megfelelően kezeljük.

Csoport:		Gyermek neve:																Születési ideje:																		
..... é v h ó n a p																		J e l e :																		
Óvodába belépése:																		Óvodából																		
kilépése:																																				
Területek	Testi				Értelmi				Érzelmi				Szociális				Eszztétikai				Erkölcsei				Verbális				%%							
1. Egészség- életmód	3-4	4-5	5-6	6-7	3-4	4-5	5-6	6-7	3-4	4-5	5-6	6-7	3-4	4-5	5-6	6-7	3-4	4-5	5-6	6-7	3-4	4-5	5-6	6-7	3-4	4-5	5-6	6-7	3-4	4-5	5-6	6-7	b	e	k	i
1 . 1 . Testápolás																																				
1 . 2 . Táplálkozás																																				
1 . 3 . Öltözködés																																				
1.4. Életvitel, védelem																																				
2 . 1 . Anyanyelv																																				
2.2. Német nyelv																																				
3. Érzelem, erkölcs																																				
4. Értelmi																																				
5. Esztétikai																																				
6. Játék																																				
7. Munka jellegű																																				
8.Tanulás																																				
8.1. Mozgás																																				
8.2. Vers, mese																																				
8.3. Ének, zene																																				
8.4. Rajz, mintázás																																				
8.5. Külső világ																																				
8.6.Környez e t v é d . . környezettud atosság																																				
Össz. pont																																				
Átlag																																				
%																																				

SZEMÉLYISÉGLAP

az "X-el" jelölt részterületek nem számítanak bele a % számításba

be: az első óvodai félév után

ki: az utolsó óvodai év után

Megfigyelési szempontok

1. Egészséges életmód – (Testi nevelés)

1.1 Testápolás

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
Önállóan, megfelelően használja az eszközöket (zsebkendő, fésű, fogápoló szerek, tisztálkodási eszközök, WC-használat)	Ismeri a szokásokat, szabályokat, (helyes sorrend, eszközök helye, funkciónak megfelelő használat). Ismeri a tevékenységhez kapcsolódó eszközök nevét. Életkoruknak megfelelő szinten válik tudatosabbá az érzékszervek védelme.	Szívesen végzi a tevékenységet, nem fordít túlzott figyelmet a tevékenységnek. Kialakult az igénye a szükségleteinek megfelelő testápolásra.	A tevékenységben másokat is segít.	Tevékenység közben figyel saját (ruházat, haj) és környezete rendezettségére, a környezet tisztaságának megtartására.	A fogyasztók megfelelő módon bánik, nem pazarol. A szokásokat, szabályokat betartja. Udvariassági formákat használja.	Minden esetben megfelelően használja az eszközök nevét, szükségleteit megfelelő módon, érthetően fejezi ki.

1.2 Táplálkozás

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
Önálló, mozgása összerendezett, megfelelően használja az eszközöket, (evőeszközök, tárgyak, öntés, szedés), testtartása megfelelő	Ismeri a szokásokat, szabályokat, (helyes sorrend, eszközök helye, funkciónak megfelelő használat). Ismeri az eszközök, tárgyak nevét. Mennyiségi ítéletalkotása megfelelő. Ismer egészséges és egészségre ártalmas ételeket, italokat.	Szívesen végzi a tevékenységet, nem fordít túlzott figyelmet a tevékenységnek. Szívesen próbál ki új ízeket is.	A tevékenységben figyelembe veszi társai igényeit is. (pl.: étel mennyisége.)	Igényli az asztal esztétikus rendjét, kultúraltan étkezik.	Kialakult az igénye a kultúralt, udvarias viselkedésre, a szokásokat, szabályokat betartja.	Minden esetben megfelelően használja az eszközök nevét. Szükségleteit megfelelő módon, érthetően fejezi ki.

1.3 Öltözködés

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
-------	---------	---------	-----------	------------	-----------	----------

Nagy- és finommozgásban (kötés,	Ismeri a szokásokat, szabályokat,	Szívesen végzi a tevékenységet,	A tevékenységben figyelembe	Ruházatára, annak rendezettségér	Ruhaneműkkel gondosan bánik,	Minden esetben megfelelően
---------------------------------	-----------------------------------	---------------------------------	-----------------------------	----------------------------------	------------------------------	----------------------------

1.4. Egészséges életvitel, egészségvédelem

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
Biztonságosan használja a tárgyakat, eszközöket, mozog a térben (épület, udvar, utca) Saját teljesítőképességének határát ismeri. Teljesítőképessége növekszik (erő, ügyesség, állóképesség, gyorsaság).	Ismeri a szokásokat, szabályokat, az óvó-védő előírásokat. Képes felismerni és elkerülni az ismert veszélyhelyzeteket. Ismer az egészség megóvását elősegítő, és egészségre ártalmas dolgokat, ételeket, italokat, élelmiszereket, tevékenységeket.	Tud alkalmazkodni megváltozott körülményekhez, szituációkhoz, (napirend változása, csoportösszevonás, külsős programok). Motivált az egészséges élelmiszerek fogyasztására.	Társait segíti, ismeretei alapján figyelmezteti a veszélyes helyzetek, egészségkárosító dolgok, tárgyak elkerülésére.	Hibás, rossz eszközöket nem használ, jelzi, ha valami megrongálódott.	Az óvó-védő előírásokat, szokásokat, szabályokat ismeretei alapján betartja. Ismeretei alapján elutasítja az egészségkárosító pl.: élelmiszerek alkalmazását.	Érthetően megfogalmazza a ismereteit, szükségleteit, észrevételeit.

2. Anyanyelvi nevelés

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
-------	---------	---------	-----------	------------	-----------	----------

Gesztusai, mimikája, testtartása megfelelően követi közlését. Beszédlégzése, stílusa (tempó, ritmus, folyamatosság, hangszín, hangerő) megfelelő. Tisztán beszél, minden magánhangzót és mássalhangzót tisztán ejt.	Beszédértése, hallása egyre differenciáltabb. Képes gondolatait, érzelmeit kifejezni, élményeit összefüggően elmesélni.	A gyermek szívesen kommunikál az ismert felnőttekkel és gyermekekkel egyaránt.	A beszélő partnert figyelembe véve (gyerek, felnőtt) használja az ismert udvariassági formákat.	Kommunikálás során törekszik a szemkontaktus megtartására.	Végig hallgatja társait és a felnőtteket.	Olyan szókinccsel rendelkezik, amely lehetővé teszi gondolatainak kifejezését. Interakciója gazdag, kulturált és érthető.
---	---	--	---	--	---	---

2.1 Német nyelvi nevelés A gyermek nyelvi ismerete az óvodai élet kezdetén:.....sz. csoport

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
Gesztusai, mimikája segíti az önkifejezést.	A gyermek ismer jellegzetesen német ételeket, ünnepek alkalmával fogyasztott különlegességeket, szimbólumokat, fákat, állatokat, ételeket, autókat, játékokat, dalokat, meséket, verseket, mondókákat is. Olyan aktív szókinccsel rendelkezik, amely lehetővé teszi egy-egy ismert helyzetben, tevékenység közben a német nyelven való közlést is, és olyan passzív szókinccsel, amely a megértést segíti.	A gyermekben kialakult a német nyelv iránti pozitív érzelmi viszony. Identitástudata korának megfelelően formálódik. Készen áll a kisebbségi nyelv, iskolai tanulására.	Érdeklődő, aktív. Produktív nyelvhasználattal jellemzi az óvodapedagógussal történő közös tevékenységében. Szívesen segít társainak is.	Egy-egy helyzetben, a különböző feladatok megoldása közben önkifejező, kreatív.	Ismeri a német kisebbségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat, szokásokat, melyeket betartja, (udvariassági formák). Elfogadja a nyelvi különbözőségekből, annak fejlettségéből eredő másságot.	A gyermek aktívan használja a tapasztalatok során bővült szókincsét. Kialakult az aktuális beszédhelyzetnek megfelelő német nyelvi szabályokhoz illeszkedő, érthető beszéde.

3. Érzelmi, erkölcsi nevelés, szocializáció

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
-------	---------	---------	-----------	------------	-----------	----------

<p>A feladatokat egyre eredményesebben, kitartóbban, önállóan végzi. Nemét, külsejét elfogadja, és annak megfelelően viselkedik.</p>	<p>Ismeri az együttéléshez alapvetően szükséges viselkedési szabályokat, normákat, magatartásformákat, szokásokat. Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni.</p> <p>Kialakult pozitív énképe, reálisan tudja értékelni magát.</p>	<p>Nyitott, érdeklődő. Kialakult az „én” és „mi” érzése. A különböző tevékenységek között egyre kitartóbb, aktívabb, türelmesebb. Általában kiegyensúlyozott, vidám. Figyelmesen és egyre türelmesebben meghallgatja a felnőttek és a társak közlését, kérését. Szélsőséges érzelmeket kiváltó helyzetben is képes az önuralomra. Szívesen szerez örömet, készít különböző alkalmakra ajándékot.</p>	<p>Kialakult az igénye a közösségekben végzett tevékenységekre, de önállóan is képes feladatot megoldani. Együttműködő, segítőkész, tud alkalmazkodni, kompromisszumra képes. A gyermekben kialakult a csoport és a társak, (barátok) iránti érdeklődés, amelyet szavakban és tettekben is ki tud fejezni.</p>	<p>A kialakult esztétikai érzelmek (ízlés, szépérzék) a gyermek cselekvéseiben, különböző tevékenységeiben környezethez való viszonyában, magatartásában is tükröződik.</p>	<p>Általában betartja a csoport szokásait, közösen kialakított szabályait, ismeri azok szükségességét. Sérelmeit, konfliktusait igyekszik önállóan, az elfogadott módon megoldani, segítséget elfogadni. Természetessé vált számára a társ másságának, a sérülés tényének elfogadása.</p>	<p>Képes az udvarias szóbeli kapcsolatteremtésre felnőttekkel, gyermekekkel egyaránt.</p>
--	--	--	--	---	---	---

4. Értelmi nevelés

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
-------	---------	---------	-----------	------------	-----------	----------

Koordinált nagy és finommozgások jellemzik, (szem-kéz, szem-láb). A látott és/ vagy hallott utasítást képes mozgással végrehajtani, (keresztcsatornák működése). Dominanciája kialakult	Értelmi képességei pl.: érzékelés, észlelés differenciáltabbá, pontosabbá válik. (hallás, látás, tapintás, szaglás, íz, tér, idő, stb.) Megjelenik a szándékosság a figyelemben, (megfigyelésben) bevézésben, emlékezésben és felidézésben.	Tevékenységeinek eredményét reálisan értékeli. Képes mozgását, viselkedését, testi szükségleteiknek kielégítését szándékosan irányítani. Szükségleteit, vágyait tartós	Gyerekekkel, felnőttekkel együttműködő. (Külsős programokban, más gyermekkel és felnőttekkel is.)	Esztétikai alkotóképessége jellemző a kreativitás, a fantázia.	Meg tudja becsülni a saját és mások viselkedésének helyességét, véleményét indokolni tudja. Több kialakult pozitív szokással rendelkezik. (udvariassági és együttműködő	Kialakult az aktuális beszédhelyzetnek megfelelő, nyelvi szabályokhoz illeszkedő, érthető beszéde.
---	---	--	---	--	---	--

5. Esztétikai nevelés

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölesei	Verbális
--------------	----------------	----------------	------------------	-------------------	------------------	-----------------

Harmonikus, kifejező, mozgás jellemzi.	A gyermek térforma és szín képzetei egyre gazdagabbak. Vannak olyan tevékenységei melyekben képes önkifejezően alkotni. (pl.: komponáló, térbeli tájékozódó és	Saját személye és környezete rendjére, gondozottságár a ügyel, melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés is.	Kritikai érzeke alakulóban van, melyre jellemző a pozitív hozzáállás a segítő szándék.	Kialakult a szép iránti nyitottsága. Az igényesség, saját ízlése egyre inkább megmutatkozik személyiségében.	Óvja, vigyázza környezetét. Képes elfogadni az ízlésben megjelenő másságot is.	Érthetően, árnyaltan (artikuláltan) beszél.
--	--	--	--	--	--	---

6. Játék

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
Az érés, életkor, tapasztalás, gyakorlás által szerzett képességeit alkalmazza, mozgása összerendezett, harmonikus.	Ismeri a szokásokat, szabályokat. Ítéletalkotása megfelelő, pillanatnyi mozgásfejlettség ének határaival számolni tud. Képes a játékeszközök kiválasztására, elkészítésére. Képes a tapasztalatai, élményei, érdeklődése alapján elgondolt játékok megtervezésére, a szerepek elosztására.	Jellemző rá a kreatív együttműködés, az elgondolások megbeszélése, a társ nézőpontja iránti nyitottság. Egyedül és csoportosan is képes az elmélyült, önfelelt játéokra.	Alkalmazkodik a társakhoz és a játék szabályaihoz, a társ tevékenységét segíti, ötleteivel kiegészíti, elfogadja a játszótárs(ak) elgondolását is.	A játékeszközök kiválasztásánál, alkotásánál, az ép eszközök használatánál igényes és/vagy önkifejező.	Tiszteletben tartja a társai által készített alkotásokat, vigyáz a játékokra, eszközökre. A szokásokat, szabályokat betartja. Konfliktusait az elfogadott módon oldja meg.	Minden esetben megfelelően használja az udvariassági formákat, fogalmakat, megfelelő módon, érthetően fejezi ki magát. Elképzeléseit a társ(ak) által is érthető módon közvetíti. Tudja és használja a különböző játékok nevét.

7. Munka jellegű tevékenységek

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Eszztétikai	Erkölcsei	Verbális
A különböző eszközöket helyesen, biztonságosan, funkciójának megfelelően használja. (kertben és csoportban használt eszközök)	Ismeri az egyes munkafajtákhoz kapcsolódó szokásokat, szabályokat, azokat betartja. A gyermek saját személyével kapcsolatos teendőket önállóan végzi. Öntevékenyen gondoskodik környezetét rendben tartásáról.	Szívesen, örömmel vállalkozik egyéni megbízások, közösségért végzett feladatok teljesítésére.	Kérésre, önállóan segít a felnőtteknek. Segít társainak minden olyan területen, ahol erre lehetőség, vagy szükség van.	Egyre igényesebben végzi a munkajellegű tevékenységeket, mint pl.: naposi munka, növénygondozás, ajándékkészítés, évszakokhoz kapcsolódó kerti munkák, stb.	Vigyáz a felnőttek és társak munkájára.	A tevékenység közben használt eszközök, cselekvések nevét ismeri, helyesen alkalmazza.

8. Tanulás

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Eszztétikai	Erkölcsei	Verbális
Munkatempója életkorának megfelelő.	Az egyszerű feladatokat megérti. (Nemcsak az óvodapedagógusok, hanem más felnőttek megfogalmazásában is.) Kialakult az igénye, törekszik arra, hogy a kapott feladatot sikerrel oldja meg.	Érdeklődő, aktív, szívesen vesz részt a tanulási tevékenységekben. Feladatai végrehajtásában kitartó.	Végig hallgatja társait és a felnőtteket. Általában magabiztos a feladatok végrehajtásában.	Törekszik a „tisztá”, pontos feladatvégzésre.	Ha a helyzet megkívánja, kívárja amíg rákerül a sor. Megértéssel és segítőkészséggel értékeli a társ megoldásait.	Képes gondolatait, problémáit, érzelmeit kifejezni. Aktívan használja a tapasztalatok során bővült szókincsét.

8.1 Mozgás

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
<p>A testnevelés folyamán használt kézi szereket biztonsággal fogja, használja.</p> <p>Tud: - nagymozgásokat végezni, - ütemtartással járni, - különböző egyensúlyozó gyakorlatokat végezni, - különböző módon labdát vezetni, dobni, - hosszabb, rövidebb távon futni, - különböző ugrásokat, forgásokat végezni.</p>	<p>Szokásokat, szabályokat ismeri.</p> <p>Térészlelése pontos, tud a térben tájékozódni, ismeri az irányokat.</p> <p>Mozgásemlekezete megbízható.</p>	<p>Szívesen mozog, sétál, kirándul hosszabb távon is.</p> <p>A tevékenységekben egyre kitartóbb.</p>	<p>A „jobb megvalósítás” érdekében együttműködő.</p>	<p>Mozgása összerendezett ebbé, ügyesebbé válik.</p> <p>Általában ügyel a helyes testtartásra is.</p>	<p>A mozgásos játékok, egyéni-, csoportos-, sor- és váltóverseny alkalmával a szabályokat betartja.</p> <p>Igényli a mozgást.</p> <p>Elfogadja a testi adottságokból eredő másságot.</p>	<p>Passzív szókincsének része, a testnevelés alkalmával használt jellegzetes kifejezések, mozgásformák, testrészek, eszközök neve.</p>

8.2. Vers, mese

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
<p>A vers tartalmának megfelelően mozgással is tudja (nagy- és finommotoros) kíséreni a hallott szöveget.</p>	<p>Ismeri a szokásokat, szabályokat.</p> <p>Ismer legalább 10 mesét, 10 mondókát.</p> <p>Ismer szólásokat, közmondásokat, találós kérdéseket és nyelvtörőket.</p> <p>Képes emlékezetből évszakonként legalább 1-1 verset, mondókát felidézni önállóan is.</p>	<p>Szereti, kéri, várja a mesemondást.</p> <p>Az ismert verseket, mondókákat szívesen ismétli.</p> <p>A könyveket, újságokat érdeklődéssel nézegeti.</p> <p>Szívesen látogatnak el a „Kis-könyvtár-ba”, más könyvtárakba is.</p>	<p>A kedvelt meséket, általuk kitalált, vagy az ismert mesébe beleszótt gondolatait örömmel elmeséli, elbábozza, dramatizálja társainak, társakkal együtt is.</p>	<p>Meg tudja mondani, hogy melyik vers/mese neki miért tetszik, vagy nem tetszik.</p> <p>Azonosulni tud az általa kedvelt mese-szereplőkkel.</p> <p>Ünnepi műsorok szereplése közben törekszik érthető versmondásra, ügyel a szereplés közbeni kifejező testtartásra is.</p>	<p>A mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásokat betartja.</p> <p>A könyvekkel, újságokkal, bábokkal, képekkel gondosan bánik, vigyáz azokra.</p>	<p>Ismert mesét/kitalált történetet képről/vagy önállóan képes összefüggő mondatokkal, folyamatosan elmesélni.</p> <p>Használja a mesében előforduló szófordulatokat is.</p>

8.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
Változatos, egyszerű játékos, táncos mozgásokkal, különböző térformák kialakításával képes a dalokat kíséreni, tempó tartással körben járni. Szívesen játszik korának megfelelő hangszeren.	Ismer 1-1 „jeles naphoz”, ünnephez, évszakhoz kapcsolódó éneket és/vagy énekes játékot. Ismeri a magas-mély, halk-hangos, gyorslassú ének és tempó közti különbséget, tud így pl.: énekelni, tapsolni, beszélni. Értzi, és mozgással kifejezi az egyenletes lüktetést, a dal ritmusát.	A gyermek szívesen vesz részt a tevékenységben. Maga is szívesen kezdeményez énekes játékokat. Gátlások nélkül egyedül is szívesen énekel.	Alkalmazkodik társaihoz. Türelmesen kivárja, hogy rákerüljön a sor. Segít a társainak.	A zenehallgatás dalanyagát, szívesen, figyelmesen hallgatja. Tánc alkalmával ügyel testtartására, mozgására. Képes kiválasztani a neki tetsző vagy nem tetsző zenét, (indokol).	Elfogadja az eltérő képességekkel rendelkező társai megnyilvánulásait.	Általában ismeri a népdalokban, dalos játékokban elhangzó kifejezések, szavak jelentését.

8.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölcsei	Verbális
A különböző eszközöket helyesen, biztonságosan használja. (ceruza, olló, tű, ecset, ragasztó)	Tud formákat mintázni elképzelései alapján. Egyre önállóbban tudja alkalmazni pl.: a papírhajtogatás, varrás, kötözés, az ünnepekhez jellemzően kapcsolódó, egyéb technikákat is, stb. Képalakításában ki tudja fejezni gondolatait, élményeit, érzelmeit.	A gyermek élményeit örömmel, elképzeléseinek egyéni módon való megjelenítésével ez a megismert változatos eszközöket, anyagokat, színeket, formákat és technikákat szívesen alkalmazza.	A közös tér- és képalakításokban különböző sík- és térbeli kompozíciók elkészítése alkalmával, az együtt tevékenykedés szabályait betartva, formálja meg ötleteit, a megbeszélte részleteket.	Észre veszi a szépet, ízlésesebb környezetében. Véleményével, tevékenységével maga is szívesen formálja környezetét.	Elfogadja a másságot, társai egyéni ötleteit, képességeikkel mért eredményeket. Nem pazarol az alapanyagokkal.	Az anyagok, eszközök, technikák nevét ismeri, alkalmazza. Értékítéletét, gondolatait képes megfogalmazni.

8.5. Külső világ tevékeny megismerése

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölszi	Verbális
<p>Megkülönbözteti a jobbra-balra irányokat (térben, saját testén). Ismeri a test főbb részeit, az érzékszerveket és azok funkcióját.</p>	<p>A gyermek tudja: lakása címét, szülei nevét, foglalkozásuk körülbelüli tartalmát, saját születési helyét és idejét. Ismeri: - az elemi közlekedési szabályokat, az általa igénybe vett és környezetében előforduló közlekedési eszközöket, - a környezetében lévő néhány intézmény rendeltetését, - az egyes évszakok tartalmi jegyeit, - környezete jellegzetes növényeit és azok gondozását, - élőhely szerint legalább 3-3 állatot és azok jellemző tulajdonságait. Különbséget tud tenni: az évszakok, az élő-élettelen között. Felismeri a napszakokat tevékenységek alapján. Tudja az évszakok, hónapok, napok nevét. Tud: tárgyakat, halmazokat és azok elemeit legalább 10-ig megszámlálni, párosítani, sorba rendezni, összehasonlítani mennyiség, forma, szín szerint, Felismeri az alapvető sík és térbeli formákat, (gömb-körlap, kocka-négyzet, téglalatest-téglalap, henger).</p>	<p>Szívesen vesz részt a környezete és a természet felfedezésében, megismerésének folyamatában.</p>	<p>Szeret társaival nagyobb és kisebb csoportban is közösen tevékenykedni. Együttműködő, segítőkész.</p>	<p>Képes rácsodálkozni a természet és környezete szépségeire.</p>	<p>Alakulóban van tisztelete a környezete és a természet iránt. Lehetőségeihez és ismereteihez mérten óvja környezetét, a természetet.</p>	<p>Tapasztalatait, élményeit, gondolatait összefüggően elmondja. Helyesen alkalmazza az összehasonlítást kifejező szavakat, a tő- és sorszámneveket, a névutókat. A tárgyak, anyagok nevének, tulajdonságainak megnevezése, minőséget, viszonyítás jelölő szavak, a rokon kapcsolat, birtokviszony kifejezése sem okoz problémát.</p>

8.6 Környezetvédelem, környezettudatosság

Testi	Értelmi	Érzelmi	Szociális	Esztétikai	Erkölszi	Verbális
-------	---------	---------	-----------	------------	----------	----------

A különböző eszközöket helyesen, biztonságosan	Ismer, olyan konkrét tevékenységeket mellyel óvja, védi az emberi és természeti környezetet. (szelektív hulladékgyűjtés, természetes erőforrások	Szívesen vesz részt a környezete és a természet felfedezésén	Szeret társaival nagyobb és kisebb csoportban is közösen	Képes rácsodálkozni a természet és környezete	Alakulóban van tisztelete a környezete és a természet iránt. Lehetőségeihez	Szóban is ki tudja fejezni az ok-okozati összefüggéseket
--	--	--	--	---	---	--

Indikátorok	
1.	Képtelen, nem tudja, egyáltalán nem jellemző, állandó segítséget, ellenőrzést igényel, önállóan
2.	Részben képes, tudja, jellemző, sok segítséget, ellenőrzést igényel, próbálkozik önállóan
3.	Részben képes, tudja, jellemző, kis segítséget, ellenőrzést igényel, egyre önállóbban
4.	Általában képes, tudja, jellemző, ellenőrzést igényel, általában önállóan
5.	Teljes mértékben képes, tudja, jellemező, önállóan
X	Nem várható el, mert az érettség foka és az életkor nem teszi lehetővé

Egyéni fejlődési lap 1

1. A gyermek vizsgálatát végző **Nevelési Tanácsadó** neve, címe, telefonszáma:.....

.....
.....
.....

Szakvélemény száma, kelte:.....

2. A gyermek állapota a fejlesztő fogzások megkezdésekor:.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. **Nevelési Tanácsadó** vizsgálati eredményének rövid változata:

(Az eredeti másolatát ajánlott csatolni.)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Fejlesztési terv, foglalkozások

A foglalkozás			Megjegyzés	Aláírás
sor- száma	időpontja	anyaga		

* Ez a táblázat másolható, nagyítható

5. A gyermek fejlődésének értékelése, állapota a fejlesztő foglalkozások

befejezésekor:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dátum:

.....

ellenőrizte

.....

foglalkozásokat vezető

Egyéni fejlődési lap 2
(SNI-gyermekek)

1. A sajátos nevelési igényt megállapító szakértői bizottság neve, címe:.....

.....

.....

.....

Szakértői vélemény száma, kiállításának időpontja:.....

.....

.....

A sajátos nevelési igényt megalapozó diagnózis (megnevezés):

.....

.....

.....

.....

2. A szakértői véleményben – a fejlesztési területre, módszerekre, eszközökre, a fejlesztés időtartamára, gyakoriságára, stb. vonatkozóan – megfogalmazott javaslatok:.....

3. A tanuló fejlesztésében közreműködő pedagógusok:

	Intézmény alkalmazottja	Utazó hálózat keretében biztosított	Egyéb: Pl.: pályázat útján
Neve:	Zuglói Óperenciás Óvoda		
Címe:	1148 Budapest, Bolgárkertész u. 12.		
Pedagógus neve, szakképzettsége :			

4. Fejlesztési terv, foglalkozások

Fejlesztési terület:

A foglalkozás			Megjegyzés	Aláírás
sor- száma	időpontja	tartalma, eszközei, módszerei		

--	--	--	--	--

* Ha több különböző fejlesztésben vesz részt a gyermek, területenként, terápiáinként külön-külön lapot kell vezetni.

Dátum:

.....
ellenőrizte

.....
foglalkozásokat vezető

Deutschkenntnisse – Richtlinien für die Überprüfung der Kinder

Angaben zur eigenen Person – sich vorstellen

Wie heißt du? Wer bist du? Wo wohnst du? Wie alt bist du? Was für ein Zeichen/
Bildchen hast du?

Mein Name ist Petra Nagy. Ich heiße Petra. Ich bin die Petra.

Ich komme aus Budapest. Ich wohne in Budapest.

Ich bin 5. **Ich bin 5 Jahre alt.**

Meine Mutti heißt/ ist Ágnes Kovács.

Mein Vati heißt/ ist Péter Nagy.

Meine große Schwester heißt Fanni. Fanni ist 8 Jahre alt.

Mein kleiner Bruder heißt Benjamin, er ist 3 Jahre alt.

Ich habe keine Geschwister.

Ich habe die Kirsche.

Höflichkeits- und Grußformen – jede Antwort 2 Punkte

Guten Morgen! Guten Tag! Auf Wiedersehen! Tschüss, bis morgen!

Wie geht's? Wie geht es dir? – Gut! Mir geht es gut.

„Bitte!“ – „Danke!“

„Entschuldigung!“ - „Verzeihung!“ - „Gesundheit!“ - „Danke gleichfalls!“

Guten Abend! – Gute Nacht!

Typische Aussagen – Hörverstehen

Was ist das? Wo ist...? Hier ist...! Hier sind...! Hole bitte...! Zeige mir bitte...! Mache bitte...! Bringe mir bitte...! Hilf mir bitte!

Stellt euch alle an! Wartet hier! Passt alle auf! Kommt alle her! Schaut alle her!

Setzt euch! Wir machen einen Kreis!

Mache/ binde bitte meine Schuhe zu! Zieht euch alle an/aus. Mache/ Binde deine Schuhe zu! Wem gehört die Jacke? Wo ist deine Mütze? Räume deine Sachen weg!

Ich möchte bitte aufs Klo, auf die Toilette, in den Waschraum gehen. Ich möchte Nase putzen. **Ich möchte bitte Zahnpaste.**

Kämmt euch die Haare! Geht euch die Hände waschen! Wo ist dein Handtuch?

Putze deine Nase! Hole ein Taschentuch! Trockene deine Hände ab!

Guten Appetit! Danke, gleichfalls. **Ich möchte bitte** ...viel, wenig, nichts, kein

Schmeckt es? Wie viel möchtest du? Setzt euch an den Tisch!

Kommt Frühstück / Mittagessen / Brotzeit machen! Kommt Essen!

Was essen wir heute? Was trinken wir? Deckt den Tisch! Räumt den Tisch ab!

Deck mich bitte zu! Deckt euch zu, deck dich zu! Leg dich hin, legt euch hin!

Zieht eure Schlafanzüge an! Wo ist dein Bett, wo ist mein Bett? Schlaft schön!

Alle aufräumen! Räumt euer Spielzeug zusammen! Hebt bitte ...auf!

Wer hat hier gespielt? Geht alle spielen! Kommt alle spielen!

Wortschatz

Familie:

Mutti - Mutter, Vati - Vater, Mädchen, Junge, Großvater – Opa, Großmutter- Oma

Schwester, Bruder, Tante, Onkel

Körper - Hygiene

Kopf, Hals, Arme, Hände, Beine, Augen, Mund, Nase, Ohren, Haare, Handtuch, Seife, Taschentuch, Wasser, Zahnpaste – Hände waschen, aufs Klo/ WC gehen

Gesicht, Zunge, Zähne, Bauch, Brust, Rücken, Schulter, Finger, Fuß, Zehen,

Doktor - Arzt, krank, Toilette – WC – Klo, Zahnbürste, Zahnputzbecher, Kamm,

Spiegel, Waschraum – Haare kämmen

Halsschmerzen, Husten, Schnupfen, Fieber, Brille, es tut weh

Bekleidung:

Schuhe, Jacke, Mütze, Schal, Handschuhe, Pullover, Hose, Strümpfe

Anorak, Stiefel, Turnschuhe, Hausschuhe, Sandalen, T-Short, Rock, Kleid,

Schlafanzug, Turnsachen, Strumpfhose, Socken – Söckchen, Badeanzug

Gebrauchsgegenstände - Möbel

Löffel, Teller, Glas – Tasse, Haus, Tür, Fenster, Tisch, Stuhl, Bett, Kanne

Gabel, Messer, Serviette, Tischtuch, Regal, Schrank, Hof, Treppe, Decke, Kissen,

Dinge – Spielzeuge – Erscheinungen – Begriffe

Ball, Regenschirm, Auto, Zug - Eisenbahn, Puppe, Teddy, Buch, Schere,

Buntstift – Bleistift, Papier, Bus, Straßenbahn, Schiff, Flugzeug

Sonne, Mond, Sterne, Laterne,

Spielplatz, Bauteppich – Bauecke, Puppenecke, Trommel, Plüschtier, Pinsel, Reifen,

Bausteine, Kindergarten, Straße, Domino, Bank, Reifen, Bohnensäckchen,

Zu den Mahlzeiten

Frühstück, Mittagessen, Kipfel, Brot, Wurst, Fleisch, Gemüse, Suppe, Kuchen, Tee, Milch, Kakao, Kartoffeln

Vesper – Jause – Brotzeit, Abendbrot, Milchkaffee, Obstsaft – Fruchtsaft, Reis, Nudeln – Teig, Tischdienst, Schürze,

Pflanzen – Obst – Gemüse

Apfel, Birne, Pflaume, Nuss, Traube, Kirsche, Banane, Zitrone, Blume, Schneeglöckchen, Tulpe, Tannenbaum,

Pilz, Orange, Erdbeere, Melone, Pfirsich, Kastanie, Veilchen, Rose, Narzisse,

Jahreszeiten – Wetter – Wochentage - Tageszeiten

Frühling, Sommer, Herbst, Winter, Regen – es regnet

die Sonne scheint, Wind, Schnee – es schneit, Schneeball, Schneemann, Schlitten, Schlittschuh, Schi,

Geburtstag - Geburtstagstorte, Ostern - Osterhase, Weihnachten - Weihnachtsmann, Muttertag, Sommerfest,

Montag, Dienstag, Mittwoch, Donnerstag, Freitag, Sonnabend, Sonntag, Früh, Mittag, Abend, Nachmittag, Mittagsschlaf

Tiere

Katze, Hund, Maus, Hase, Bär, Affe, Fisch, Pferd, Ente, Schmetterling, Biene, Vogel

Huhn, Hahn, Küken, Gans, Kuh, Schwein, Schaf, Ziege, Pute, Marinekäfer, Storch

Verben

anziehen, ausziehen, anstellen, waschen, trinken, essen, schlafen, spielen, aufräumen, spazieren gehen, singen, malen,

warten, Tisch decken, sehen, tanzen, hören, lesen, turnen, gehen, laufen, hinlegen, aufstehen, aufheben, herbringen, helfen, klatschen, zählen, zeigen, warten,

Adjektive - Richtungen

schön, viel, wenig, still, leise, langsam, schnell, groß, klein, kalt, warm, rechts, links

kurz, lang, hübsch, hell, dunkel, trocken, nass, sauber, schmutzig, vorwärts,

rückwärts, vorn, hinten, runter, hoch

Zahlen 1-10

Farben

rot, gelb, grün, blau

schwarz, weiß, lila, rosa, orange, braun, bunt

(Fettgedrucktes sollte Pflicht sein, nach dreijähriger Kindergartenzeit)

Vorgeschichte - beim Eintritt in den Kindergarten (September bzw. I. Halbjahr*)	
Zeichen	
wer: Vater	
Mutter	
Verwandtschaft	
wie. Deutsch	
Mundart	
Sprachvermögen der Bezugsperson	
passiv	
Grundstufe	
Mittelstufe	
Oberstufe	
dt. Sprachgebrauch in der Familie	
selten	
oft	
täglich	
Reaktion des Kindes	
gleichgültig	
interessiert	
aktiv	
Kontakt zu dt. Medien	
selten	
oft	
täglich	
Ergebniss aus Personalbogen*	

Entwicklungsstand der mittleren Kinder (Januar/ Februar)												
Zeichen												
Alter												
Familieneinfluss												
Aktivität des Kindes allgemein												
Mitwirkung bei:												
Singen, Singspielen												
Gedichte, Reime, Verse												
Märchen-Rollenspiel												
freies Spiel												
Traditionspflege												
Verstehen von Anweisungen												
Wortschatz:												
Ang. zur eig. Person												
Höflichkeitsformen												
mein Körper - Hygiene												
Bekleidung												
Gegenst.-Dinge-Einr.												
Jahr-Tage-Monate-Wetter												
Verkehr												
Familie												
Zahlen												
Pflanzen - Tiere												
Verben												
Adjektive												
Satzbildung - Grammatik												
Kind einzeln in %												
Bewertung: 1 - überhaupt nicht, 2 - passiv bis 50%, 3 - passiv -über 50%, 4 - aktiv- bis 50%, 5 - aktiv über 50%, X - wird nicht erwartet												
Erwartungen laut Erfolgskriterien und Wortschatzliste der Einrichtung												

Entwicklungsstand der älteren Kinder vor Schuleintritt (April/Mai)												
Zeichen												
Alter												
Familieneinfluss												
Aktivität des Kindes allgemein												
Mitwirkung bei:												
Singen, Singspielen												
Gedichte, Reime, Verse												
Märchen-Rollenspiel												
freies Spiel												
Traditionspflege												
Verstehen von Anweisungen												
Wortschatz:												
Ang. zur eig. Person												
Höflichkeitsformen												
mein Körper - Hygiene												
Bekleidung												
Gegenst.-Dinge-Einr.												
Jahr-Tage-Monate-Wetter												
Verkehr												
Familie												
Zahlen												
Pflanzen - Tiere												
Verben												
Adjektive												
Satzbildung - Grammatik												
Kind einzeln in %												
Bewertung: 1 - überhaupt nicht, 2 - passiv bis 50%, 3 - passiv -über 50%, 4 - aktiv- bis 50%, 5 - aktiv über 50%, X - wird nicht erwartet												
Erwartungen laut Erfolgskriterien und Wortschatzliste der Einrichtung												

„Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez”.

(Magyarország Alaptörvénye XX. cikk (1) bekezdés)

Óperenciás Egészségfejlesztési Program

1. Bevezetés

Célunk: hogy a helyi adottságokhoz és az intézmény használói köréhez igazodva megfogalmazzuk a korszerű egészségfejlesztési és egészségnevelési céljainkat és feladatainkat, melyek iránt elkötelezettek vagyunk.

Az egészség¹ pozitív fogalom, amely a társadalmi, közösségi és egyéni erőforrásokat, valamint a testi-lelki képességeket hangsúlyozza, semmi mással nem pótolható érték.

Az egészség védelme az egyén (saját) és a társadalom (közös) érdeke. Ebben a folyamatban a családnak, az egészségügyi szakszolgáltatnak, a köznevelési rendszernek és más érdekelt társadalmi szervezetnek alkotmányos feladat van.

Napjainkban az egészség megtartása, fejlesztése különböző kompetenciák kialakítására épül, amely feltételezi a személyiség (testi, érzelmi, értelmi, akaratilag és társkapcsolati viselkedés) megismerését, gyakorlással erősíti a különböző élethelyzetekben a testi-lelki edzettséget, pótolja, kiegészíti a hiányzó egészségvédő képességet, továbbá attitűddé (szokássá) alakítja az egészségvédő magatartást.

Gyermekkorban az egészségre nevelésnek az élet további szakaszaira is kiható jelentősége van, ezért az óvodai egészségfejlesztés az egyik kiemelt nevelési területünk. Ez nem különálló, önálló feladat, a gyermekek egész személyiségének fejlesztését szolgálja.

A korszerű **egészségnevelés** cselekvésorientált tevékenység, mely változatos kommunikációs formákat használ, tudatosan létrehoz különböző tanulási lehetőségeket, amelyek az egészséggel kapcsolatos ismereteket, tudást és az életkészségeket bővíti az egyén és a környezetében élők egészségének előmozdítása érdekében. (WHO)

Az óvodai nevelésnek segítenie kell az egészséges életvitel iránti igény kifejlődését, az egészséges életmód választását, az egészséget károsító magatartások visszaszorítását. A testi, lelki, és szociális nevelésben, fejlesztő tevékenységben jelen van az egészség fejlesztésére (promóció) és az egészségkárosodás megelőzésére (prevenció) irányuló egészségnevelő tevékenység is.

A mindennapos működés során kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermek egészségéhez, biztonságához való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra.

Az egészségfejlesztési program, a pedagógiai programunk szerves kiegészítője, csak olyan elemeket tartalmaz, melyeket az alapvető óvodai dokumentumokban (PP, Házirend, SZMSZ) nem részleteztünk.

¹ "Az egészség a testi (fizikai), a szellemi (pszichikus) és a társas-társadalmi (szociális) jólét állapota, nem csupán a betegség és nyomorékság hiánya." (Egészségügyi Világszervezet)

1.1. Egészségfejlesztési program jogi háttere:

- Magyarország Alaptörvénye
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 128.§ és 129.§
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról
- 1999. évi XLII. törvény a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 26/1997. (IX. 3.) NM rendelet az iskola-egészségügyi ellátásról
- 51/1997. (XII. 18.) NM rendelet a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokról és a szűrővizsgálatok igazolásáról

2. Egészségfejlesztés célja, feladata

„A teljes körű egészségfejlesztés **célja**, hogy a nevelési-oktatási intézményben eltöltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, a nevelési-oktatási intézmény mindennapjaiban rendszeresen működő egészségfejlesztő tevékenységekben.” [20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 128. § (1)]

A nevelési-oktatási intézmény mindennapos működésében kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermek egészséghez, biztonságához való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő **feladatokra**, melyek a következők:

- 1) Személyi és környezeti higiéné
- 2) Bántalmazás és erőszak megelőzése,
- 3) Baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás.

3. Az egészségfejlesztés területei, tartalma, módszerei

3.1 Személyi és környezeti higiéné

Célunk: a személyi és környezeti higiénia iránti igény kialakítása, a gyermekek egészségének, testi épségének megőrzése és védelme érdekében

A személyi higiéné az egyénre vonatkoztatott, életkori sajátosságoknak megfelelő, helyes egészségügyi szokások² összessége. A környezeti higiénia az egészség megőrzéséhez szükséges tisztaság, az ehhez kapcsolódó tevékenységek, szokások melyek megteremtik az egészséges élet és környezet feltételeit.

A szokások kialakulása nemcsak az egyéntől függ, hanem gazdasági, társadalmi, kulturális, tradicionális és biológiai tényezőktől is. A legmagasabb rendű szabályozás a

² A szokás nem más, mint begyakorlott cselekvéssor, amit automatikusan, a figyelem ráirányítása nélkül végzünk.

morális szabályozás. Ez pedig megerősítések útján és azok segítségével alakul ki az emberben.³

Területei:

- a) Testápolás, tisztálkodás, (bőr, haj, száj, intim területek),
- b) Egészséges táplálkozás,
- c) Öltözködés,
- d) Mindennapos testnevelés, testmozgás,
- e) Testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése,
- f) Közvetlen környezet tisztasága.

Feladataink:

- Olyan szokás –és szabályrendszer alkalmazása mely differenciáltan és maximálisan biztosítja az óvodáskorú gyermekek személyi higiéniához szükséges kompetenciáinak kialakulását, ezzel segítve az önismeret, az énkép formálását is. A különböző tevékenységekhez megfelelő idő, hely, eszközök, egyéni tempó biztosítása.
- A különböző szokások kialakításának folyamatában egyéni igények és fejlettség szerinti segítségnyújtás, az önállóság fokozatos elérése.
- Az alapvető higiéniai szokások megismertetése, gyakoroltatása, ellenőrzése és folyamatos korrekciója.
- Példamutatás, tiszta és ápoltság megjelenés, pozitív szemléletmód formálása, a közösen elfogadott értékek közvetítése.
- A számtalan szokás és szabály jelentőségének életkor specifikus módszerekkel való tudatosítása.
- Minden gyermekkel szemben az egyéni és differenciált bánásmód, fejlesztés alkalmazása és az esélyegyenlőség biztosítása.
- Szülők megfelelő tájékoztatása az egységes szemléletmód kialakítása érdekében.

a) Testápolás, tisztálkodás

Célunk: A szennyeződések eltávolítása, a kényelem és komfortérzet biztosítása, betegségek megelőzése, a test v. testrészek felfrissítése.

A testápolás, tisztálkodás fontos a megfelelő személyi higiénia elérése érdekében, hiszen bőrünk több létfontosságú feladatot lát el. Bőrünkkel lélegzünk, érzünk, védekezünk fertőzésekkel, sérülésekkel, káros napsugarakkal szemben, szabályozza testünk hőmérsékletét.

³ A jutalom a pozitív, a büntetés a negatív megerősítés körébe tartozik, melynek hatására a gyermekben rögzül a jó és rossz, a helyes és helytelen belső erkölcsi ítélet. A jutalmazás nem „örömnnyújtás”, a büntetés pedig nem „bántás”, hanem a jutalmazás és a büntetés is olyan önszabályozást kialakító tényező, amely megerősíti a gyermekben a jót, és alkalmassá teszi az önálló, erkölcsileg helyes magatartásra.

A test tisztántartása magában foglalja nemcsak a bőr, hanem fogak, haj, érzékszervek, körmök, intim területek ápolását is.

Feladataink:

- A gyermekek tisztaság iránti igényének kialakítása.
- Példamutatás és „+” megerősítés, beszélgetések a tisztálkodás szükségességéről, hatásáról életkornak megfelelő szinten.
- A gyermekek esetleges otthoni ellátásából fakadó hiányos testápolás, vagy az óvodában történő rendkívüli esemény (pl.: bepisilés, hányás, stb.) megszügyenyítés nélküli körütekintő, diszkrét, bensőséges ellátása.
- A műveletek technikájának, sorrendjének, az eszközök használatának többszöri bemutatása, ellenőrzése, egészség- és környezettudatos, (energiatakarékos) magatartás formálása.
- Minden gyermeknek jellel ellátott eszköz biztosítása, (pl.: fogpohár, fogkefe, fésű, törölköző, stb.), az eszközök folyamatos pótlása, cseréje, tisztítása.
- Az évszaknak megfelelő bőrápolás biztosítása szülői segítséggel (télen és ekcéma esetén krém szárazság ellen, nyáron naptej az erős napsugárzás ellen, csipések alkalmával hűsítő krém).
- Egyéni készségek, tempó, szokás, igények figyelembevétele.
- Kézmosás szokásának kialakítása (pl.: nyitott térből, zárttérbe érkezéskor, állatsimogatás után, piszkos tevékenységek után, WC-használat előtt és után, stb.), folyékony szappannal és körömkefével is, ha szükséges. Mindig fontos a kéz szárazra törlése, főleg hideg időben.
- WC-használatnál intim környezet biztosítása (paravánnal, függönnyel elválasztott), a fiúk pisilés utáni WC-papírhasználatra, a WC-deszka felhajtására, valamint a piszoár helyes használatára szoktatás.
- Fogápolás helyes módjának bemutatása (képek, videók, fogorvos), gyakorlása és megfelelő idő (min. 3 perc) biztosítása, a fogápoló eszközök helyes tárolásának megismertetése.
- Hajápolás, fésülködési szokások alakítása, tevékeny segítése (ebéd előtt, alvás után, és napközben is, amikor szükséges). Tájékoztatás a fejbőr megfelelő tisztántartásáról, kezeléséről (pl.: kozmó esetén).
- Türelemmel, következetességgel, magyarázattal elérni, hogy minden gyermek csak a saját eszközeit használja.
- Köhögéskor, tüsszentéskor helyes kéztartás elsajátítása, a zsebkendő használat, helyes orrfújás technikájának bemutatása, gyakoroltatása, a zsebkendő (tiszt, használt) elérhető helyen való tárolása.
- Szülők tájékoztatása a közösségben előforduló, gyermekkorban lehetséges fertőzések (pl.: intim fertőzések-uszoda, strand, fejtetvesség, ótvar, stb.) megelőzésének módjairól.

b) Egészséges táplálkozás

Célunk: Elérni, hogy egészségesen táplálkozzanak a gyermekek.

Az egészségfejlesztési program az óvodásgyermekek egészséges táplálkozási szokásainak megerősítését, az étkezési kultúra fejlesztését és az otthoni étkezés kiegészítését is szolgálja. A helyes étkezési szokásokat kisgyermek korban kell kialakítani épp úgy, mint más alapvető szokásokat. Az óvodáskorra jellemző rendszeres fizikai aktivitás, a szervezet gyors növekedése megfelelő mennyiségű és minőségű tápanyagfelvételt igényel. Az izom- és csontfejlődéshez sok állati eredetű (teljes értékű) fehérjére van szükség. A szénhidrátok a mozgáshoz szükséges energiát fedezik. A vitaminok és ásványi anyagok pedig a szervezet anyagcseréjének enzimjeit, folyamatait működtetik. Az optimálisnál kevesebb fogyasztás, fejlődési rendellenességeket okozhat és legyengülhet az immunrendszer is. Az egészséges táplálkozás megvalósításához anyagi erőforrásokra, megfelelő szemléletmódra, egészségpedagógiai kulturáltságra és a szülők együttműködésére van szükség. A gyermeknek az egészséges táplálkozás érdekében naponta mind az öt alapélelmiszer csoportból fogyasztania kell. Megfelelő mennyiségű gyümölcs és zöldségfogyasztást óvodánkban nemcsak a konyha, hanem a szülők közössége is biztosítja.

Feladataink:

- Szülők tájékoztatása az érzékeny (allergiás) vagy egyéb okból eltérő étkezést igénylő gyermekek étkeztetésének lehetőségeiről.
- A közétkeztetést biztosító konyha (Hungast cégcsoport) tájékoztatása (igazolások, kérvények elküldése) és rendszeres, folyamatos kapcsolattartás (igények, észrevételek közvetítése)⁴
- Étlap jól látható helyen való elhelyezése (központi és csoportos faliújságokon, német nyelven is.)
- Kiemelt figyelem az érzékeny gyermekek diétájára, (a nevelést közvetlenül segítő munkatársak tájékoztatása, a csoportokban a gyermekek nevének és érzékenységeinek elhelyezése, úgy, hogy személyiségjogokat ne sértsen, ezzel biztosítva a helyettesítő óvodapedagógus munkáját).
- Az óvodában nem az étel elkészítése, hanem az étkezés lebonyolítása, példamutatása alkotja az óvodapedagógus egészségnevelési feladatait. Például az étkezés előkészületeinek lebonyolítása, az egészséges táplálkozás megkedveltetése, új ízek, ételféleségek, technikák (helyes rágás) megismertetése, kulturált étkezés szokásainak és a biztonságos eszközhasználat kialakítása.

⁴ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 50. § (3) bekezdése előírja, hogy a gyermekintézményekben nyújtott közétkeztetésben, az élettani szükségleteknek megfelelő minőségű és tápértékű étkezést kell biztosítani. Az élettani szükségletnek megfelelő étrend biztosításához a táplálkozás- egészségügyi előírások kidolgozása az OÉTI feladata. Az OÉTI elkészítette a táplálkozástudomány mai állásának megfelelő táplálkozás, a rendszeres étkezést biztosító, szervezett ételmezési ellátásra vonatkozó ajánlást. Az ajánlás hatálya kiterjed valamennyi közétkeztetést nyújtó szervezetre. A közétkeztetők feladata ezen ajánlás szerint az élettani energia- és tápanyagigényeknek megfelelő összetételű és jellegű táplálék biztosítása.

A nap bármely szakában minden gyermek számára rendelkezésre áll a vízfogyasztás lehetősége a csoportok egyéni szokásrendszere szerint.

- Szülők megfelelő tájékoztatása az egészségre ártalmas, elhízást és egyéb negatív élettani hatást kiváltó élelmiszerekről, alapanyagokról, (pl.: színezőanyagok, tartósítószer, ízfokozók, stb.), italokról, ezek összetételéről (szülői értekezleten, fogadóórán, kötetlen beszélgetés keretében, óvodai újságon keresztül, faliújságon, csoport vagy az óvoda által szervezett programok alkalmával). Figyelemfelhívás a különböző hazai és külföldi egészség megőrzési programokkal, projektekkel kapcsolatban.
- Gyermek megismertetése (minél több érzékszerv bevonásával, tapasztalás segítségével, pozitív érzelmi hatással) az egészséges ételekkel, italokkal, finomságokkal (pl.: napi szinten étkezések közben, séták, kirándulások, különböző programok alkalmával, szituációs és szerepjátékokkal, társasjátékokkal, különböző fejlesztő tevékenységek közben, közös ételkészítések által, stb.).

Fontos a gyermekekkel is megismertetni, az életkoruknak megfelelő szinten, az ételek, italok élettani hatását, (hasznos, káros – mire és hogyan), egy-egy étel összetételét.

- Táplálkozási rendellenességgel küzdő (pl.: túlsúlyos, kórosan válogatós, extra igényű) gyermekeknel a családdal való együttműködés (pl.: tapasztalatcsere, módszerek megosztása, stb.), többi gyermek esetében toleráns, elfogadó felnőtt minta nyújtása a másság elfogadása érdekében.
- Különböző kapcsolattartás külsős szakemberekkel, (pl.: fogorvos, dietetikus, védőnő, stb.) szervezetekkel (pl.: Gondolkodj Egészségesen Program, NFH Az egészségtudatos fogyasztóvá válás elősegítése program, stb.).
- HACCP és ANTSZ előírások maximális betartása, (pl.: ételek, italok tárolása, előkészítése, melegítése, tálalása, maradékok kezelése, stb.)

c) Öltözködés

Célunk: A test hőszabályozása mesterséges formában, szennyeződések és mechanikai hatások elleni védekezés, egészségmegőrzés, betegségmegelőzés.

A ruházat anyaga akkor jó, ha természetes eredetű, kényelmes, jól szellőző, évszaknak megfelelő. Fontos a réteges öltözködés, hiszen sem a túlöltöztetés, sem az alulöltöztetés nem egészséges. Gyerekek esetében mindig ügyelni kell, hogy az időjáráshoz igazodó fejedőt viseljenek, (nyáron napszúrás ellen, tavasszal és ősszel a szél ellen, télen a hideg ellen). A kényelmes ruha biztosítja a szabad mozgást, a kényelmes cipő pedig segíti a lábizmok tónusának kialakulását, rögzítését, (ha szükséges betéttel a korrigálást), és nagy szerepe van a balesetek megelőzésében is.

Feladataink:

- Ruhák, cipők számára (váltó és tartalék is), jellel ellátott külön polc és pad, zsákok (ruhás és torna) biztosítása.
- Szülők tájékoztatása a kényelmes ruha és cipő előnyeiről, a váltóruha használatának szükségességéről. (játék, pihenés)

- Az öltözködés, vetkőzés helyes sorrendjének, a ruhák hajtogatásának, elhelyezési módjának, rendben tartásának bemutatása, gyakorlás biztosítása szükség szerinti ellenőrzéssel. Ahol biztosított, „kilépők” használatára ösztönzés a tevékenység közben.
- Egyéni tempó szerinti öltözködéshez elegendő idő biztosítása.
- Igény és fejlettség szerinti segítségnyújtás és a fokozatos önállóság kialakításának biztosítása, technikai fogások bemutatásával, (pl.: gombolás, kötés, fűzés, stb.) gyakorlás lehetőségével.
- Saját felszerelésük, ruhájuk felismerésének gyakorlása játékos formában is.
- Valamilyen okból bepiszkolódott, sérült ruhák (pl.: bepisilés, étel, festék, szakadás stb.) lehetőség szerinti azonnali cseréje. Megvarrása és kitisztítása külön csomagban való, biztonságos elhelyezésének módja a szülőkkel előzetes egyeztetés alapján történik, az egyes csoport szokásainak és az egészségügyi előírásoknak megfelelően. A gyermekek ruházatának szükség szerinti pótlása az SZK és az óvodapedagógusok segítségével összegyűjtött „pótruhák” tárából történik.

d) A mindennapos testnevelés, testmozgás

Célunk: az egészséges életvitel megalapozása, a rendszeres testmozgás, testedzés iránti igény, szokás kialakítása.

A modern kor és az azzal együtt járó technológiák a felnövekvő nemzedéket mozgásszegény életmódra kényszerítik. A fizikai teljesítmény romlása hosszú távon a szellemi képességek hanyatlásához is vezethet. A testmozgás amellelt, hogy egészségmegőrző és fejlesztő funkcióval rendelkezik, (csökkenti az elhízás esélyét) dinamikus hozzájárul a személyiség formálásához és alakításához, és elősegíti a gyermekben rejlő képességek kibontakozását. Segíti a gyermekek mozgásigényének kielégítését, a természetes mozgáskedv felkeltését, megőrzését, a szervezet edzését, kondicionálását ezen belül a testi erő és álló –és teherbíró képesség fejlődését, és az alkalmazkodást.

A mozgás sokoldalú tevékenység és feladatrendszere az egész óvodai életünket átszövi. A mindennapi mozgást igen változatos formában és tartalommal biztosítjuk az óvodán belül és kívül, spontán és tervezetten, szervezeten, megelőzés, kompenzálás és fejlesztés céljából, szabadon és irányítottan, csoportosan, csoportközi csoportban, óvodai szinten és a családokkal közösen is.

Az utazó gyógy testnevelő az érintett gyermekek ellátását saját program szerint végzi és az eredményekről az óvodapedagógusokat és szülőket rendszeresen tájékoztatja.

Feladataink:

Az ezzel kapcsolatos intézményi feladatokat, az óvodapedagógusok feladatait a pedagógiai programunk több fejezetében is részletezzük. Minden évben a munkaterv és egyéb beszámolók tartalmazzák az aktualitásokat, valamint a csoportnapló több részében is megfogalmazzák az óvodapedagógusok a részletes, konkrét feladatokat a testmozgással, mozgásfejlesztéssel kapcsolatban.

e) Testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése

Célunk: Elősegíteni a kiegyensúlyozott pszichés fejlődést, támogatni környezethez történő alkalmazkodást, és pozitív hatást gyakorolni a gyermekek személyiségének fejlődésére. A gyermekek idegrendszerének megóvása a káros hatásoktól, stressztől. Közösen elfogadott értékrenddel az elvárt érzelmi, erkölcsi és közösségi normáknak megfelelő személyiségjegyek, viselkedési formák kialakítása, káros szokások kialakulásának megelőzése.

A testi, lelki egészségfejlesztés az óvodai nevelés mindennapos gyakorlatában nem tekinthető különálló feladatnak, hanem minden egyes nevelési mozzanatnak szerves része. Segíteni kell az egészséges életvitel iránti igény kifejlődését, az egészséges életmód választását, az egészséget károsító magatartások, szokások (pl.: alkoholfogyasztás, dohányzás, drog, indokolatlan mértékű gyógyszerfogyasztás, elhízás, cukorbetegség, stb.) visszaszorítását. Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésre és a harmonikus élet értéként való tiszteletére is szolgál.

Az egészség fenntartásához és fejlesztéséhez szükséges készségek és képességek kialakításának folyamata magában foglalja a hibás viselkedési módok kezelését (leszerelését), a stressz hatások kompenzációját, a magatartások érzelmi vezérlésére való készséget, a gyermekektől érkező segítségkérések, („segélykiáltások”) megértését és megoldását, a beilleszkedést, a normatartást, valamint az önellenőrzés képességének elsajátítását is. Ebben a folyamatban felerősödik a felnőttek pozitív modellértékű szerepe. Az óvodai egészségügyi ellátás feladatait és feltételeit rendelet írja elő. Az óvoda egészségfejlesztő tevékenysége beágyazódik a gyermek-egészségügyi szakhálózat szervezeti tevékenységébe.

Feladataink:

- A gyermekek szociális biztonságának, adottságainak, képességeinek, törekvéseinek, személyiségtulajdonságainak szabad kibontakoztatásának elősegítése,
- Stressz helyzetek kialakulásának megelőzése, rendszeres, de rugalmasan kezelt napirend, megfelelő, biztonságos, barátságos környezet (zavaró ingerek, mint a folyamatos erős zaj, vagy vibráló fény kiküszöbölése), szeretetteljes légkör és az életkornak megfelelő tevékenységek megvalósítása. A szervezet egészséges fejlődéséhez elengedhetetlen a napi pihenés, nyugalmas, csendes időszakok biztosítása. A pihenés folyamatát minden csoport saját szokásrendszerének megfelelően alakítja ki a csoport igényeinek megfelelően.
- Társas kapcsolatok és empátiás készség alakítása, konfliktusok kezelése a megkülönböztetés, az agresszió, a másság elfogadása elfogadó, mintaértékű, előítélet nélküli felnőtt mintával, hozzáállással a közösen kialakított értékek mentén. A szociális érzékenység fejlesztése, erkölcsi és akarati tulajdonságok (pl.: együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség, önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat), a szociális hátrányok enyhítése.

Életkor specifikus módszerekkel a dohányzás és egyéb a gyerekek környezetében előforduló káros szenvedélyek hatásainak bemutatása kötetlen beszélgetések, közös

programok alkalmával, (élmények, ismeretek átadása,) az önkéntes részvétel, szabad megnyilatkozás, véleménynyilvánítás biztosításával, az egészséggel kapcsolatos mottók alkalmazása.

- Az óvodai gyermek-egészségügyi szolgálat és a pedagógiai szakszolgálat és az óvodapedagógusok közötti rendszeres együttműködés biztosítása. Minden évben szűrővizsgálatot végez a gyógy-testnevelő, logopédus és a fogorvos is. A fogorvos a tavaszi időszakban vizsgálja a gyermekeket, a rászorulókat egyénileg kezelésre berendeli. Az utazó pszichológus megfigyeléseket, az utazó fejlesztőpedagógus és/vagy gyógypedagógus felmérést végez a csoportokban. Az önkormányzat több éve biztosítja a gyermekek lisztérzékenység szűrését is. A gyermekek egészségügyi ellátása érdekében rendszeres kapcsolatot tartunk az óvoda védőnőjével, orvossal, az intézményvezető által egyeztetett rend szerint. Indokolt esetben többszöri szűrést javasolunk, kérünk. (pl.: fejtetvesség esetén, stb.)

A különböző szűrővizsgálatot, megfigyelést, felmérést végző szakember előzetes tájékoztatása alapján a szülők és a csoportok értesítése az aktuális látogatásokról.

- A különböző betegségek megelőzése az egészségvédő szokások kialakításával, ismeretek átadásával, a védekezéshez szükséges, helyes magatartásformák gyakoroltatásával. Fontos elérni, hogy beteg, fertőzés átadására képes gyermek az óvodát ne látogassa és, hogy a szülők és az óvodapedagógusok a Házirendben megfogalmazottak szerint járjanak el.
- A szenvedélybetegségek kialakulásának, kockázati tényezőinek ismerete, a szülők megfelelő tájékoztatása.⁵ Különböző tevékenységek megszerettetésével a szabadidő hasznos eltöltésének elérése. Az IKT - eszközök közül a laptop, interaktív tábla, tablet, a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazított, óvodapedagógus fokozott jelenléte mellett történő használta, lazító gyakorlatok beiktatásával.

f) Közvetlen környezet tisztasága

Célunk: Az egészséget támogató, biztonságos, esztétikus környezet kialakítása és védelme a „Zöld óvoda” cím kritériumrendszerének való megfelelés beépítésével. A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.

Az egészségnevelés feladatai csak egészséges óvodai környezetben valósulhatnak meg, melynek színterei a csoportszoba és kapcsolódó helyiségek, valamint az óvoda udvara.

A környezeti higiénia magában foglalja az óvoda épületének és környezetének tisztántartását, a tisztaság megóvását, szépitését, praktikus berendezését.

Feladataink

- Megfelelő világítás, fűtés, huzatmentes szellőztetés biztosítása szükség szerint.

⁵ A hozzászokás szempontjából minden, a személyiség harmonikus fejlődését akadályozó tényező kockázatnak számít. Fontos szerepe van a személyiségfejlődés korai szakaszának, a kora anya-gyermek kapcsolatnak és a kisgyermekkorban lezajlott traumáknak. A szenvedélyek, függőségek alapvetően kétfélék lehetnek: kémiaiak (alkohol, drog, nikotin), továbbá viselkedéses vagy anyag nélküli függőségek (pl.: játékszenvedély, munkamániák, kóros vásárlás, kleptománia, internetfüggőség, stb.) Az anyag nélküli függőségeknél ugyanúgy ciklikus viselkedési sztereotípiákat figyelhetünk meg, mint a kémiai függőségek esetében.

- Külső és belső helyiségek, tárgyak, eszközök, játékszerek rendszeres és szükség szerinti takarítása, melybe életkornak megfelelően a gyermekek is részt vesznek. Járványos időszakban kiemelt figyelemmel fertőtlenítés, a betegségek terjedésének megelőzése érdekében.
- A környezet fenntarthatóságának érdekében, a gyermekekkel és a szülőkkel közösen, a takarékos energia és alapanyag felhasználás (víz, gáz, áram, papír), a szelektív hulladékgyűjtés megvalósítása.
- Az egészségre ártalmas anyagok előírás szerinti, jól zárható helyen való tárolása. Természetes alapanyagú tisztítószer alkalmazása.
- Kültéri és beltéri homokozók rendszeres karbantartása (homok csere, pótlás, fertőtlenítés szükség szerint, védőtakarók tisztántartása, árnyékolás megoldása).
- Parlagfű mentesítés szükség szerint, allergén növények beültetésének kerülése, rendszeres fásítás, növényültetés megvalósítása, párasítás, víztisztítás lehetőség szerint.

3.2. A bántalmazás⁶ és erőszak megelőzése

Célunk: a gyermekek fejlődését veszélyeztető körülmények feltárása, lehetőség szerinti megelőzése, megszüntetésében részvétel.

Gyermekbántalmazás, rossz bánásmód történhet családon belül és kívül, megnyilvánulhat aktív (bántalmazás) és passzív (elhanyagolás) formában is.

Gyermekbántalmazásról (fizikai, érzelmi, szexuális) akkor beszélünk, ha valaki testi vagy lelki fájdalmat vagy sérülést okoz egy gyermeknek, vagy egy ilyen eseménynek tanúja, vagy tud róla, de nem akadályozza meg, illetve nem jelenti.

A bántalmazásnak számos oka lehet, pl.: családi, szülő v. gyermek személyével kapcsolatos, környezeti rizikófaktorok, stb. A bántalmazott gyermek olyan környezetben él, amely fenyegető és veszélyes. Ha ezt a környezetet a számára legfontosabb személyek alkotják, a gyermekből ez a paradox helyzet ambivalens érzéseket válthat ki, pl.: harag, félelem, csalódottság, bizalmatlanság, reménykedés, ragaszkodás és szeretet keveredhetnek benne.

Életkor	Családi erőszak tanúja	F i z i k a i bántalmazás	É r z e l m i bántalmazás	Elhanyagolás	S z e x u á l i s bántalmazás
---------	------------------------	---------------------------	---------------------------	--------------	-------------------------------

⁶ A WHO definíciója: „A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.”

Óvodáskor	- regresszió - csökkent kognitív képességek - remegés - dadogás - rettegés	- ismétlődő motoros játék - gyenge csoportjáték és együttműködés	- agresszió - evés i zavarok - distress helyzetekben t á m a d ó viselkedés	- súlyos viselkedési zavarok - figyelmi és t a n u l á s problémák	- PTSD - szorongás - externalizációs, internalizációs problémák
------------------	--	---	---	---	---

Az egyes bántalmazásformák lehetséges következményei (Forrás: Révész 2004. - Babity M. 2005. 29.o.)

Elhanyagolásról (fizikai, érzelmi, nevelési) akkor beszélhetünk, ha a gyermek alapvető fizikai, illetve pszichológiai szükségletei tartósan kielégítetlenek maradnak. A gyermek nem kapja meg az egészséges fejlődéséhez szükséges törődést, figyelmet, védelmet és érzelmi biztonságot. Nem megfelelő pl.: testápolása, étkezése, ruházata, szállása, orvosi ellátása, nevelése, stb.

A gyermekvédelem a gyermek jogainak érvényesítéséhez, a szülők kötelességeinek teljesítéséhez, a veszélyeztetés megelőzéséhez nyújt jogi háttérrel.

A gyermek védelméről szóló törvény a gyermek jogainak védelmét, a hatósági intézkedések lebonyolítását a családra, az óvodára (mint nevelési intézményre), a gyermekvédelmi intézményrendszerre, továbbá az egyes szakszolgálatokra (egészségügy, rendőrség, ügyészség, bíróság) és a társadalmi szervezetekre bízta. A gyermek jogainak érvényesítése (ellátása, gondozása, nevelése) elsődlegesen a családra tartozik, ebből az óvodai nevelés kompetenciakörébe a személyiség fejlesztése, a veszélyeztetettség megelőzése, a gyermekvédő szolgáltatást nyújtókkal való (megelőző, ellenőrző, gyámhatósági) kapcsolat tartozik.

Feladataink

- A gyermekek családban való helyzetének minél alaposabb megismerése szóban, írásban, kérdőív segítségével.
- Rendszeres és szükség szerinti együttműködés a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudjuk megszüntetni, segítséget kérünk a gyermekjóléti szolgálattól.
- Szülők rendszeres tájékoztatása (szóban és írásban) a megelőzés lehetséges módjairól, a gyermekek személyiségére pozitív (pl.: meleg, szeretetteljes szülő-gyermek kapcsolat, életkornak megfelelő mesék, stb.) és negatív hatást gyakorló tevékenységekről, (pl.: erőszakot sugárzó hírek, mesék, filmek, stb.) és környezeti hatásokról.

A gyermekvédelmi felelős és az utazó pszichológus személyéről, elérhetőségéről.

- A csoporton belüli bántalmazás (lelki, fizika, szexuális) megelőzése érdekében a társas kapcsolatok alakulásának segítése (pl.: barátságok támogatása, szükség esetén leépítése, stb.), konfliktuskezelési technikák, módok megismertetése. Fontos, hogy kialakult problémahelyzetben a felnőtt türelmesen, mindkét fél számára megfelelő segítséget nyújtson.
- Biztosítani és megvalósítani a tehetségkutatással és tehetséggondozással, a korai tanulási, beilleszkedési nehézségek korrekciójával, a hátrányos helyzetű

gyermek felzárkóztatásával, a pedagógiai programban megfogalmazott, a gyermekvédelmi tevékenységhez kapcsolódó feladatok ellátását.

3.3 Baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás

Célunk: Balesetmentes környezet megteremtésével, óvó-védő előírások betartásával, megelőzést biztosító szokások kialakításával a balesetek megelőzése

A környezetet úgy alakítottuk ki az épületen belül és kívül is, hogy könnyen áttekinthető, akadálymentes, biztonságos legyen. A gyerekek környezetében lévő, és a gyerekek által használt berendezési tárgyak, eszközök megfelelnek testméreteiknek, biztonságosak, könnyen tisztán tarthatók.

A gyermekbalesetek megelőzése érdekében illetve bekövetkezésekor ellátandó feladatok, az óvó-védő előírások az SZMSZ-ben, Házirendben és több alapidokumentumban is megjelennek.

Feladataink:

- Megismertetni a gyermekekkel azokat a helyes magatartási formákat, óvó-védő előírásokat (Házirend, gyűjtemény), amelyek betartására a balesetek elkerülése végett, vagy bekövetkezett baleset esetén (pl.: segítségkérés) szükség van. Év elején, minden program előtt és szükség szerint megbeszéljük az óvoda belső és külső terének balesetvédelmi szabályait, ennek tényét a naplóban rögzítjük.
- Tevékenységhez igazodva, szükség szerint a csoport, udvar berendezéseinek átrendezése a balesetek megelőzése érdekében.
- A biztonságos eszközhasználatot különböző módszerekkel (pl.: szerepjáték, mesélés, bábozás, könyv és képolvasás, társasjátékok, beszélgetések, stb.), bemutatóval és gyakorlással biztosítani. A közlekedés szabályainak megismertetését külsős programok, séták során, a valós környezetben ismertetjük meg a gyerekekkel, és szituációs, valamint szabályjátékok során gyakoroljuk.
- A kültéri és beltéri komplex játszószerkezetek rendszeres felülvizsgálatáról gondoskodás, karbantartás.
- Az orvosi szobában és a csoportokban található elsősegély dobozok tartalmának rendszeres felülvizsgálata és a hiányok pótlása.
- A baleset megelőzéssel kapcsolatos óvodás korú gyermekek számára alkalmas programok felkutatása, lehetőség szerint részvétel.

Sikerkritériumok:

Az intézmény által működtetett egészségfejlesztési programot akkor tekintjük sikeres folyamatnak:

- ha a közvetlen partnerek (gyermek, szülő, munkatársak) pozitív irányú személyiségváltozását idézi elő,
- ha a családok a mindennapi élet alternatívái közül a legegészségesebbet választják gyermekük számára,

- ha a gyermekek szívesen tartózkodnak a szabad levegőn, és természetes igényükké válik a szabadban való mozgás. Örömként élik meg a közös (játékos, sportos) tevékenységeket.
- egyre többen járnak kerékpárral, vagy gyalog az óvodába,
- a szülők egészséges ételeket hoznak közös ünnepekre, gyermekek születésnapjára,
- egyre többen vesznek részt a családoknak szervezett egészségmegőrzéssel kapcsolatos sportos programokon,
- egyre több szülő viszi gyermekét sportolni,
- gyermekbalesetek száma csekély mértékű vagy csökken,
- minden kiemelt figyelmet igénylő gyermek részt vesz szükségleteinek megfelelő fejlesztésben, minden tehetséges gyermek kiszűrésre kerül.